

Управління культури Тернопільської облдержадміністрації

Тернопільська обласна бібліотека для дітей

ЗАТВЕДЖУЮ

**Директор обласної бібліотеки
для дітей**

Н.С. Новіцька

**Звіт
про роботу Тернопільської обласної
бібліотеки для дітей
за 2019 рік**

Тернопіль 2020

Зміст

I. Основні напрямки роботи бібліотеки у 2019 році.....	3
Основні цифрові показники діяльності.....	4
II. Обслуговування користувачів.....	6
1. Обслуговування користувачів в Обласній бібліотеці для дітей.....	6
2. Обслуговування користувачів в бібліотеках для дітей області.....	22
III. Науково-методична діяльність ОБД	26
1. Методична робота в Обласній бібліотеці для дітей.....	26
2. Методична робота в центральних бібліотеках для дітей області.....	30
IV. Довідково-бібліографічна та інформаційна діяльність.....	31
1. Інформаційно-бібліографічна діяльність Обласної бібліотеки для дітей...	31
2. Інформаційно-бібліографічна робота в бібліотеках для дітей області.....	34
V. Формування документних ресурсів. Каталогізування документів.....	38
VI. Зберігання документних ресурсів.....	39
VII. Програмно-проектна діяльність бібліотеки.....	41
VIII. Використання інформаційних технологій.....	44
IX. Рекламно-інформаційна діяльність.....	46
X. Управління колективом та матеріально-технічна база	
Організація управління. Соціальний розвиток колективу.....	47
<i>Додатки:</i>	
Видавнича діяльність (додаток №1).....	48
Заходи в рамках проекту «Файне єднає» (додаток №1).....	
Заходи у співпраці зі «Спілкою української молоді» (додаток №3).....	50
Скорочення, вживані в тексті.....	61

I. Основні напрямки роботи бібліотеки у 2019 році

Бібліотека для дітей сьогодні – це інформаційний центр, до якого прийшов уже новий користувач із новим світосприйняттям, сучасними проблемами та літературними уподобаннями.

У 2019 році діяльність Тернопільської обласної бібліотеки для дітей була спрямована на:

- дотримання Законів України «Про культуру», «Про бібліотеки і бібліотечну справу»;
- виконання Указу Президента України №334/2015 від 12 червня 2015 року «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді»;
- надання методичної допомоги бібліотекам області, зокрема бібліотекам у новостворених громадах;
- запровадження програми УДФ бібліотека та створення електронного каталогу;
- задоволення інформаційно-бібліографічних запитів читачів на друковані видання;
- забезпечення вільного доступу користувачів до світових інформаційних ресурсів через мережу інтернет;
- національно-патріотичне виховання дітей та підлітків;
- виховання дитини – громадянина України;
- розвиток гармонійної особистості;
- сприяння процесам соціалізації підростаючого покоління;
- розкриттю творчого потенціалу дітей та підлітків.

У 2019 році бібліотека реалізувала низку творчих акцій, програм та проектів. Постійно в центрі уваги була робота з відродження сімейного читання та організації дозвілля дітей та підлітків.

Особлива увага приділялась роботі із соціально-незахищеними дітьми та сім'ями, які опинились у скрутній життєвій ситуації, про що свідчить активна робота з реалізації проектів «Поглянь у майбутнє», «Файне єднає».

У звітному році продовжено роботу проектів «Бібліомістечко», «Від малюка до школяра», «Територія закону і права».

У 2019 році проводилось систематичне оновлення інформації та відкриття нових рубрик на сайті бібліотеки, що дозволило вийти на високу рейтингову позицію відвідуваності серед сайтів України.

У звітному році суттєво покращено матеріально-технічну базу бібліотеки, зокрема, зроблено капітальний ремонт робочих приміщень відділу комплектування та обробки документів, науково-методичного та інформаційно-бібліографічного відділів, бухгалтерії, кабінетів директора та секретаря, коридору та двох туалетних кімнат.

Крім того, здійснено косметичний ремонт абонементу відділу обслуговування учнів 1 – 4 кл. та сектору інформаційних технологій та електронних ресурсів.

Колектив бібліотеки доклав усіх зусиль для реалізації основної мети діяльності бібліотеки – якісного задоволення інформаційних потреб юних читачів, їх запитів у сфері навчання, самоосвіти та організації цікавого дозвілля користувачів-дітей.

Основні цифрові показники діяльності

Таблиця № 1.

№ п/п	Показники роботи	План на 2019 рік	Виконання у 2019 р.
1.	Фонд бібліотеки		
	Всього:	108746	106 599
	в т.ч. книги	90703	88 381
	періодичні видання	16 124	16 308
	електронні видання	60	50
	аудіовізуальні документи	1860	1860
2.	Поповнення фонду		
	Всього:	3875	3 009
	в т. ч. книги	3025	2 581
	періодичні видання	840	427
	електронні видання	10	1
3.	Кількість користувачів		
	Всього:	13 970	13 986
	в т. ч. Інтернет-центр	700	823
	з них діти	500	742
4.	Кількість користувачів згідно єдиної реєстрації	6 400	6 436
5.	Книговидача		
	Всього	214 300	214 614
	За мовами:		
	українською		
	російською		
	іншими мовами		
6.	Читаність		15,4
7.	Обертаність		1,9
8.	Відвідування		
	Всього по бібліотеці	101 050	100 999
	в т.ч. Інтернет центр	6 000	6 023
9.	Відвідування веб-сайту	150 000	175 445
10.	Відвідування масових заходів	10 000	11 192

У 2019 році обслужено користувачів – 13986

Кількість користувачів згідно ЄРК – 6436

Кількісний склад зареєстрованих користувачів за віком:

До 7 років – **1330**

Від 7 до 15 років – **4037**

Від 15 до 18 років – **519**

Від 18 до 22 років – **91**

Від 22 до 60 років – **431**

Від 60 років – **28**

Кількість відвідувань бібліотеки – 100999

Кількість відвідувань масових заходів – **11192**

Кількість заходів в межах бібліотеки – **442**

Кількість заходів за межами бібліотеки – **47**

Кількість учасників заходів в межах бібліотеки – **7831**

Кількість учасників заходів за межами бібліотеки – **3361**

Книговидача всього – 214614

у т. ч. за видами видань:

- книги – **109523**

- періодичні видання – **105022**

- електронні видання – **67**

- аудіовізуальні – **2**

у т. ч. за мовами:

українською – **208144**

російською – **6254**

іншими мовами – **216**

У т. ч. видано прим. дітям до 15 років

Всього – 162841

у т. ч. за видами видань:

- книги – **87984**

- періодичні видання – **74802**

- електронні видання – **55**

У т. ч за мовами:

українською – **160110**

російською – **2609**

іншими мовами – **122**

II. Обслуговування користувачів в Обласній бібліотеці для дітей

Соціокультурна діяльність бібліотеки впродовж 2019 року була направлена на сприяння навчальному та виховному процесу дітей дошкільного та шкільного віку, пошук та підтримку творчо-обдарованих дітей, профорієнтацію старшокласників, соціальну інтеграцію та адаптацію ВПО, які проживають на території м. Тернополя, організацію роботи клубів та об'єднань за інтересами, надання консультативно-інформаційних послуг, на відзначення історичних та літературних дат, до яких працівниками організовано майже 100 книжково-ілюстративних виставок та полиць, проведено 442 масових заходи та екскурсії, які відвідали 11 192 дітей, підлітків та їх батьків.

Національно-патріотичне виховання. Українознавство.

На сучасному етапі розвитку України виникає особлива необхідність виховання у дітей почуття патріотизму, ознайомлення з минулим України, символікою нашої держави, з розмаїттям традицій та обрядів. На жаль, і надалі існує загроза втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, тому патріотичне виховання дітей не втрачає своєї актуальності і є одним з найважливіших напрямків діяльності бібліотек для дітей.

Тому, у звітному році, працівники нашої бібліотеки систематично організовували заходи, спрямовані на виховання високої патріотичної свідомості, почуття любові до України, пошани до видатних історичних діячів, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків у бібліотеці було оформлено низку книжково-ілюстративних виставок патріотичного спрямування та проведено цикл інформаційно-пізнавальних заходів:

На недільних сходах, що традиційно проходять у нашій бібліотеці наші друзі СУМівці вивчали «Закони Молодшого юнацтва», а також шукали паралелі між Божими заповідями і головними принципами організації СУМ (Спілка Української Молоді). Божі Заповіді, Конституція України та Закони Молодшого Юнацтва – це те, чого має дотримуватись справжній СУМівець.

Про День Соборності України та подвиг юних захисників, які у січні 1918 року полягли на станції Крути говорили учасники Спілки української молоді під час наступних сходів. Крім того, СУМенята спілкувалися про багатство і красу рідної землі, а також про українських героїв, які у всі часи боронили і відстоювали свою Батьківщину.

До 100-річчя Соборності України бібліотекарі ВО 5 – 11 кл. підготували відеобесіду «Соборна Україна – сильна держава». Старшокласники ЗОШ № 13 дізнались про найважливіші етапи об'єднавчого руху ХІХ століття, який вирував по обидва боки, розірваної окупантами, країни і склав передумови для проголошення Акту злуки УНР та ЗУНР в єдину незалежну державу. Більше цікавих деталей цього епохального явища було розкрито в мультимедійних матеріалах.

З нагоди 101 річниці Бою під Крутами у бібліотеці відбулася година мужності «Згадаймо юність, що горіла в Крутах», провели студенти-

практиканти Тереховлянського коледжу культури і мистецтв спільно з працівниками бібліотеки. Перед учасниками заходу постала картина легендарної битви, де чотири сотні відчайдушних українських захисників виступили проти чотиритисячної Червоної гвардії. Більше цікавих деталей про подвиг «нескорених», а також про події і ключові постаті політичних та збройних змагань за волю України ХХ століття, школярі дізнались, ознайомившись з матеріалами виставки, присвяченої Бою під Крутами.

Працівники бібліотеки підтримали **Всеукраїнську акцію «Ангели пам'яті»**, метою якої є вшанування пам'яті Героїв Небесної Сотні. До участі в акції долучилися читачі книгозбірні – учні 4 класу ЗОШ № 13. Глибоку шану і скорботу за полеглими патріотами, які загинули, захищаючи честь і гідність своєї Батьківщини, діти висловили у зворушливих віршах, урочисте звучання яких доповнював український стрій читців. По вступній частині, усі дружно приступили до спільної роботи. Янголів виготовляли зі звичайного білого паперу, без яскравих деталей і прикрас, адже вони мають стати символами чистоти і жертвності нескорених Героїв. Увесь творчий процес фільмували працівники місцевих медіа. 18 лютого учасники акції розмістили «Ангелів пам'яті» у скверіку біля пам'ятника Героїв Небесної Сотні, а також приєдналися до спільної молитви за душі загиблих і мир в Україні.

У цей день в бібліотеці відбулась **патріотична година «Майдан. Україна. Шлях до свободи»**, учасниками якої стали учні Української гімназії ім. Івана Франка. На зустріч завітали безпосередні учасники Революції Гідності – громадські діячки Інна Ткаченко і Христина Білінська, а також борець та волонтер, голова ГО «Автомайдан Тернопіль» Дмитро Гайдуцький. Захід розпочався хвилиною мовчання за полеглими героями, після чого ведуча провела короткий екскурс у недалеке минуле, події якого вже вписані кров'ю на сторінках історії держави. Своїми спогадами про буремні події зими 2013-14 років поділились волонтери. Дмитро пригадав, що найпотужнішим стимулом для хлопців, які стояли на барикадах, були дитячі листи і малюнки. Вони і зараз зігрівають наших військових, які «тримають небо» на східних кордонах України. На завершення, гості побажали школярам починати будувати європейське майбутнє країни вже сьогодні, адже українські патріоти заклали перші міцні підвалини для великого проекту під назвою «єдина, сильна і незалежна Україна».

21 лютого увесь світ відзначає День рідної мови. А це чудова нагода помилуватись, навіть похизуватись національним скарбом, яким для нас, українців, є мова. Але які ж слова у нашій мові найчарівніші? Про це ми спитали в мудрої Тітоньки Сови, яка стала головною героїнею мовознавчої години «Сова і чарівні слова». У дружньому колі малі читайлики дізнавались найцікавіші факти про українську мову, вивчали Абетку і вправлялись у майстерності читання скоромовок. Найбільше малечі сподобалось «блукати» лабіринтом з літер та бавитись в інтерактивну гру «Мишеняткова абетка».

Прислів'я, загадки, скоромовки, «чарівні слова» і ще чим багата рідна мова – пригадували й дізнавались учасники мовознавчої мандрівки «Світлиця слова у безмежжі часу», присвяченої Дню української писемності та мови. Разом із

бібліотекарем школярі мандрували лабіринтами історії, черпали мудрість із джерел народних традицій, досліджували чистоту та багатство «солов'їної». Особливо активними діти були у конкурсі «Шифрувальник», за правилами якого потрібно було відгадувати букви за цифрами, які називала ведуча і які відповідали порядку розміщення цих літер в алфавіті. З розгаданих букв утворювались милі серцю слова: «Батьківщина», «Україна», «вишиванка».

Вивченню карти України були присвячені недільні сходи учасників Спілки Української Молоді. Діти пригадали які області входять до території нашої держави та дізнались про країни-сусіди.

З нагоди відзначення Дня незалежності, працівники бібліотеки взяли участь в урочистостях, які відбулися в обласній філармонії нашого міста. Для відвідувачів свята бібліотекарі презентували книжково-ілюстративну виставку «Держава наша – вільна Україна» та виставку творчих робіт учасників Міжрегіонального конкурсу дитячої листівки «Ми єдині і по духу, і по крові» (детально у розділі *Науково-методична діяльність ОБД*). Для наймолодших відвідувачів бібліотеки проведено патріотичну мандрівку «Мій край де я живу – Україною зову».

Як здобували незалежність, про те, як відбувалося становлення вільної України, і як відстоюють її державність сьогодні, відвідувачі книгозбірні мали змогу дізнатись з літератури, представленої на книжково-предметній виставці «Країна наша – вільна Україна....»

До Дня захисника України, у бібліотеці відбулась година стійкості та мужності «Герої на всі часи», на яку завітали студенти 4 курсу Вищого професійного училища ресторанного сервісу і торгівлі. І хоч свято це вшановує героїв України усіх часів, все ж найбільше уваги було сконцентровано навколо болючих питань сьогодення. Чому триває війна? Як її зупинити без втрат – людських і територіальних? Як реагувати на численні провокації, інформаційні атаки, якими нас регулярно «частує» країна-агресор? Відповіді на ці та багато інших актуальних питань сьогодення отримали студенти під час спілкування з професором, доктором історичних наук, викладачем Тернопільського педагогічного університету ім. В. Гнатюка, воїном-добровольцем Іваном Степановичем Зуляком. Історик також закликав молодь не бути байдужими до долі Батьківщини, віддавати перевагу українському літературному та культурному продукту, підтримувати захисників усіма можливими способами.

Дуже символічно, що День захисника України та день українського козацтва співпадає зі світлим святом Покрови. Про значення, традиції та символіку цих свят, бібліотекарі розповіли найменшим читайликам під час патріотичної мандрівки «Всі хоробрі вояки – побратими-козаки».

З метою ознайомлення підлітків з видатними постатями в історії державотворення проведено історичний екскурс «Гетьман Іван Мазепа – мудрий правитель держави». Вихованці Української гімназії ім. Івана Франка дізнались, що окрім державних і військових справ, Іван Мазепа активно підтримував розвиток освіти та культури, а також увійшов в історію як видатний меценат, завдяки якому на теренах України було збудовано, відновлено та оздоблено велику кількість церковних споруд, таких як Києво-Печерська Лавра,

Золотоверхий Михайлівський собор, Батуринський Крупницький монастир та багато інших величних святинь. Крім того, учасники заходу переглянули цікавий відеоматеріал про доленосну Полтавську битву, яка поклала край правлінню славного гетьмана і його надіям на вільну, сильну і незалежну державу.

Формуванню громадянської свідомості юних відвідувачів бібліотеки також сприяли книжкові виставки патріотичного спрямування, розгорнуті у залах бібліотеки, а саме:

- **«Борець за волю України»** (до 110-ї річниці від дня народження Степана Бандери);
  - **«Афганістан: подвиг, біль, пам'ять...»** (до 30-ї річниці виведення військ з Афганістану);
  - **«Перемога в серцях поколінь»** (до Дня пам'яті та примирення);
  - **«Що ми знаємо про Європу?»** та **«Відкрий для себе Європу»** (до Дня Європи);
  - **«Пам'яті загиблих будемо гідні»** (до Дня скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні);
  - **«Конституція України – погляд у майбутнє»** (до дня Конституції України);
- З нагоди Дня Державного Прапора України для відвідувачів бібліотеки організована тематична полицка **«З жита і неба наш прапор ясний»**
- **«Живи і міцній, Українська державо!»** (до Дня незалежності України);
  - **«Події, що змінили долю України»** (до Дня гідності і свободи);
  - **«Білий голуб миру не забудь про Україну»** (до Міжнародного дня миру);
  - **«УПА – це слава твоя, Україно»** (до річниці створення УПА)
  - **«Голод 33-го – біль душі і пам'ять серця»** (до Дня пам'яті жертв голодомору та політичних репресій)

Краєзнавство

Важливою складовою патріотичного виховання дітей є краєзнавча робота, спрямована на донесення до кожного відвідувача відомостей про їх рідний край, його традиції, народні звичаї та обряди, організацію зустрічей з відомими людьми краю.

Тернопільщина має багату історію та цікаву сучасність. Це той край, який розвивається, росте і збагачується фізично та духовно. Тернопіль вважають одним із найзеленіших міст Західної України. Кожен з парків має свою особливу родзинку та неповторну красу природи. Чим ще славиться Тернопіль, і що вирізняє його з-поміж інших міст дізналися учасники **віртуальних мандрівок «Моє місто не старіє, моє місто розквіта»** (до Дня міста) та **«Наші парки: гордість і краса»**.

Тернопілля славиться талановитими, щирими і багатогранними особистостями. Серед різноманітних шляхів популяризації творчості місцевих письменників особливе місце посідають творчі зустрічі з ними, презентації їх книг під час яких письменники безпосередньо спілкуються з читачами. Адже спілкування з «живим» творцем книги допомагає яскравіше уявити описані події, пережити те, що відчуває автор.

До Всесвітнього дня письменника у ВО 1 4 кл. відбулась зустріч читачів з тернопільською письменницею **Тамарою Гнатович**, яка представила свій творчий доробок, побажала дітям залишатись вірними Батьківщині, шанувати рідну мову, берегти й любити близьких людей

На численні прохання книголюбів працівники відділу організували **зустріч з відомою письменницею, журналісткою, перекладачкою Надійкою Гербіш**. У 2017 році літераторка була удостоєна Обласної премії в галузі культури у номінації «Твір для дітей та юнацтва» ім. Іванни Блажкевич за книгу «Мене звати Мар'ям». Надійка є мешканкою старовинного Збаража, що на Тернопільщині, а її твори для дітей та дорослих стали важливою частинкою всеукраїнського літературного простору.

Серед дитячих письменників Тернопілля, з'явилися нові імена молодих авторів. В рамках дня краєзнавства **«Квітує, мій краю, у вінку барвистім України»** (детально у розділі *Інформаційно-бібліографічна діяльність*) з нагоди **80-річчя створення Тернопільської області** працівники бібліотеки презентували набір пам'яток **«Нові імена в дитячій літературі краю»**. Надійка Гербіш, Тамара Гнатович, Марія Баліцька, Ірина Дем'янова, Олег Вітвіцький – деякі з цих імен для читачів прозвучали вперше, а деякі викликали радісні емоції, навіяні враженнями від щойно прочитаної книги.

Не так давно список молодих авторів, які пишуть твори для дітей поповнила журналістка тернопільської газети «Вільне життя плюс» Лілія Костишин. Разом із письменником Богданом Мельничуком вони написали п'єсу-казку «Пастка для орла», яка була поставлена на сцені Коломийського (найстарішого в Україні) драматичного театру ім. Озаркевича. Юні читачі мали нагоду поспілкуватись з почесною гостею нашого заходу авторкою п'єси Лілією Костишин.

Багато років у відділі обслуговування учнів 5-11 класів діє клуб «Ріднокрай», робота якого направлена на донесення до читачів історичних відомостей про рідний край, його традиції, народні звичаї та обряди, організацію зустрічей з відомими людьми краю. В рамках клубу було проведено ряд заходів, зокрема:

- **Історико-краєзнавчий екскурс «Місто, що вижило в пеклі війни»** (до 75-річчя визволення Тернополя від німецьких окупантів).

Як визволяли Тернопіль, або місто, яке вижило в пеклі війни. Про події 15 квітня, далекого 44-го розповіли бібліотекарі учням 6 класу ЗОШ № 9 Перенестись у минуле, де картини квітучого величного міста за декілька годин перетворюються на гори руїн і згарищ, школярі змогли, переглянувши відеопрезентацію, створену на основі ретро світлин і спогадів очевидців легендарної битви. У бою за Тернопіль було зруйновано понад 85% будівель міста. Згадуючи лихоліття Другої світової війни, в епіцентрі якої опинилась Україна і зокрема Тернопіль, учасники заходу згадали мужніх захисників, які, дбаючи про життя і спокій своїх батьків, дітей, дружин, сусідів, вкотре були змушені стати до бою з лютим ворогом. На честь цієї історичної події і названо одну з околиць Тернополя – вулицю «15 квітня».

- **Презентація книги Роберта Кувалека «Табір смерті у Белжеці»**

Страшні картини переслідувань та винищення євреїв нацистами під час

Другої світової війни постали перед учасниками презентації українського перекладу книги польського історика Роберта Кувалека «Табір смерті у Белжеці». Заходу. Автор, який відкрив світові місце жахливої операції «Райнхард» декілька років тому трагічно загинув, тому книгу презентував голова ГО «Гельсінська ініціатива ХХІ», член правління Української Гельсінської Спілки з прав людини Олександр Степаненко. Він розповів, що описаний в книзі табір є одним з найменш відомих місць масової страти людей за етнічною ознакою, але саме туди прямували ешелони з жертвами Голокосту з Тернополя, Львова, Станіслава та інших міст Галичини.

Учасників заходу, студентів Тернопільського вищого професійного училища ресторанного бізнесу і торгівлі, вразили страшні цифри загиблих у таборі смерті, а також неймовірні історії порятунку людей, які і сьогодні не завжди знаходять сили ділитись спогадами про пережите. На сам кінець, пан Олександр закликав присутніх не ділити історію на «свою і чужу», а також передав у фонди бібліотеки презентовану книгу.

Також, протягом року у бібліотеці було розгорнуто низку книжково-ілюстративних виставок та полиць, які знайомили відвідувачів з цікавими людьми та місцями рідного краю: «Світ починається з любові» (до 85-річчя від дня народження Володимира Вихруща); «Сміхомаргіналії від Богдана Бастюка» (до 85-річчя від дня народження); «Люблю душею рідне Тернопілля»;

Духовне становлення особистості. Народознавство.

Формування всебічно розвиненої особистості неможливе без відродження духовності, без виховання у дітей високих моральних і духовних цінностей. У цьому процесі важливе місце посідають свята українського народу – дуже яскраві, колоритні, цікаві своєю самобутністю. У них найвиразніше представлені характер і духовний світ українців.

Українські зимові свята найвеселіші і найбагатші. Це мабуть через те, що у нас найкращі традиції, наймелодійніші колядки та щедрівки і аж цілих два Святвечори! Про це та багато іншого дізнались маленькі учасники **бібліочитань**, які ознайомились з оповіданням Діани Ангельської «**Фея Різдва**». Ще більше різдвяних таємниць відкрились перед читайликами під час виконання цікавих завдань книги «Що приховує різдво» із серії «Новорічний виммельбух».

Дзвінкою щедрівкою порадували працівників бібліотеки юні СУМівці (Спілка української молоді), які ось уже декілька років поспіль щонеділі збираються до книгозбірні на сходи. Вражені таким виявом шани до українських традицій, бібліотекарі, як і годиться, пригостили дітвору солоденьким. Щедрівочка щедрувала, наші душі звеселяла!

Народознавча година «Радість нині у кожній родині – ми святкуємо Різдво в Україні!» відбулася у ВО5-11 класів. Бібліотекарі розповіли читачам про значення і традиції свята Різдва Христового, а також ознайомили з книгами, представленими на **виставці «Радуйся земле, коляда йде»**. Ну а потім – усі дружно взяли участь у вікторині «**Різдвяна круговерть**» та приєднались до «Музичного кіоску», де співали колядок і віншували.

Також, впродовж новорічно-різдвяних свят відвідувачі бібліотеки мали чудову нагоду сфотографуватися у святковій **фотозоні «Чарівний дотик різдвяного дива»**

Коли земля прокидається від зимового сну та вкривається весняними квітами, тоді свята Церква вшановує таїнственне і благодатне свято **Благовіщення Пресвятої Богородиці**. Оскільки одні із сходин СУМу припали на свято Благовіщення, то учасники пригадали історію та традиції, пов'язані з цим величним днем.

Напередодні великого свята – Воскресіння Господнього у відділі проведено **годину народознавства «Про що говорить писаночка?»**. Дітки дізнались, що символізує писанка, які кольори й малюнки використовували наші предки для її розпису і яке значення для них мав цей великодній атрибут. В рамках народознавчої години також відбувся майстер-клас з декорування пасхальних яєць у техніці «декупаж». Захід завершився дружнім читанням казочки Світлани Прудник «Пасочка».

Активно готуються до головного весняного свята – Великодня наші добрі друзі і партнери СУМівці Свідченням цього були недільні сходи, де між старшим юнацтвом, а зокрема роями «Шипшина» і «Звіробій» йшла гутірка про свято Великодня, піст, добрі справи та взаємне прощення. Відтак, говорили про великодні символи, пригадували Заповіді Божі, вчили мандрівних пісень, а також виліплювали з пластиліну і малювали на пряниках головний атрибут великоднього кошика – писанку.

У читальній залі ВО 5-11 класів з нагоди свята діяла мальовнича книжково-ілюстративна виставка **«Весняне сонечко з небес – Христос Воскрес!»**. Читачі мали нагоду ознайомитись з цікавою літературою про історію, значення і традиції свята Воскресіння Ісуса Христа.

Інформацію про традиції святкування «Зелених свят» відвідувачі бібліотеки перепнули з матеріалів, представлених на **книжково-ілюстративній виставці «Ой, земле, радістю умийся – прийшла до нас зелена Трійця»**.

В Ніч Святого Миколая вся українська дітвора (та й дорослі теж) завмирає в очікуванні див. Чим особливий Чудотворець? Яка його місія на землі? І що потрібно робити, аби отримати такі бажані подарунки? Відповіді на усі ці питання отримали наші маленькі читачі під час **мультимедійної мандрівки під назвою «Іде з янголом маленьким Святий Миколай»**. Разом із бібліотекарем дітки почитали найцікавіші книжки про Миколая Чудотворця, а потім усі гуртом, просто неба малювали ...СНІГ. Крім того, до свята бібліотекарі підготували добірку літератури **«Святий Миколай благословить увесь край»**. І що не кажіть, якщо сильно-сильно вірити, то навіть найнедосяжніша мрія стає реальністю...

В другу неділю травня в Україні відзначають чудове свято – **День матері**. З цієї нагоди бібліотекарі ВО 5-11 класів організували бібліокалейдоскоп **«Що ми знаємо про День матері?»**. В рамках заходу діти знайомились з історією і традиціями свята, а також декламували вірші, присвячені найдорожчим матусям.

А наші маленькі читайлики під час **майстер-класу «Квіти для матусі»** виготовляли подарунки, використовуючи для роботи шматки кольорового фетру

і коктейльні соломинки. Матусі були у захваті від таких незвичайних букетиків. Захід завершився читанням захопливої книги, а також теплими обіймами і ніжними поцілунками.

Ткацтво, гончарство, ковальство, різьбярство, лозоплетіння – хіба не ці народні ремесла поклали початок сучасним текстильній, керамічній, металургійній та іншим галузям промисловості? Про перших українських майстрів та їх вироби дізнались читайлики під час **народознавчого заняття «Українські майстри та їх вироби»**. Малюки не лише знайомились з особливостями різних ремесел, але й пробували на дотик речі, виготовлені справжніми майстрами. Захід проходив в рамках циклу розвиваючих занять «Від малюка до школяра».

У **День вишиванки**, до бібліотеки на екскурсію завітали першокласники Ангеліївської ЗОШ. Дітки взяли участь в **етномандрівці «Чарівна казка вишиванки»**. Бібліотекар розповіла школярикам про історію свята, а також про традиції та вірування українського народу, пов'язані з вишитою сорочкою. Маленькі учасники свята і самі радо ділились історіями своїх «барвистих оберегів», створених дбайливими маминими, чи бабусиними руками. Екскурсія завершилась веселими іграми на Kinect-майданчику, малюванням 3D ручкою та випробуванням інших інноваційних засобів дозвілля бібліотеки.

Багато цікавих фактів про хрещатий оберіг дізнались учні Української гімназії імені І. Франка, які взяли участь у **віртуальному екскурсі «Вишиванка – сакральна абетка українського народу»**. Школярі переглянули цікавий відеоматеріал про історію, символічний зміст, розмаїття стилю і барв вишитої сорочки, а також ознайомились з книжковою виставкою, присвяченою Дню вишиванки.

Популяризація природничої літератури. Екологічне виховання.

Природа оточує нас усюди. Вона цікавить, привертає увагу і певним чином впливає на нас. Щоб збагатити і розширити уявлення дітей про природні явища, про життя рослин і тварин, про працю людей у різні пори року у ВО 1 – 4 кл. організовано цикл **книжково-ілюстративних виставок «У різні пори року приваблива земля»**, зокрема: «Розлилася барвами весна», «Літо дивує, літо чарує», «Осінь щедра – осінь багата», «Зимова круговерть» та ін.

Щоб збагатити і розширити уявлення дітей про природні явища, про життя рослин і тварин у рамках проекту «Від малюка до школяра» проведено низку **заходів «Краса і загадковість рідної Землі»**.

Чому осінь золота і щедра, які овочі та фрукти досягають у цю пору і якими корисними властивостями вони наділені – про це та багато іншого дізнались маленькі читачі під час **природознавчої мандрівки «Осінь пишна і багата заглядає в кожну хату»**. А ще, малята познайомились з ласунами кроликом та їжачком, послушали поради бібліотекаря щодо використання «дарів осені» для виготовлення різноманітних сувенірів та аплікацій.

До Всесвітнього дня котів було створено чудову експозицію, на якій розміщені книги про котів, а також світлини домашніх улюбленців наших

бібліотекарів та читачів. І звичайно ж, кожен бажаючий мав нагоду взяти участь у кото-фото-сесії з нашою супер-зіркою Котофійком!

Природа оточує дітей усюди. Вона цікавить їх, привертає їхню увагу і певним чином впливає на них. Щоб підготувати дітей до веселих літніх пригод, працівники відділу влаштували для них **пізнавальну мандрівку** під назвою **«Хто, хто на подвір'ї живе»**. З допомогою бібліотекаря, дітки пригадали усіх можливих мешканців бабусиного двору, дізнались цікаві факти про них, відгадували відеозагадки, а також читали книжечку «Бабусина господа» Катерини Михаліциної.

Разом із читайликами ми спробували перенестись на сонячне узбережжя океану і дізнатись дещо про його мешканців. У цьому нам допоміг цікавенний журнал для найменших «Пізнайко», присвячений морській тематиці. А ще – ми робили диво-аплікацію **«Зуза-медуза»** і слухали розповідь бібліотекаря про цю загадкову істоту.

Під час одного із занять наші читачі побували у **віртуальному зоопарку «Дивовижний світ тварин»**. Дітки дізнавались найцікавіші факти про чотирилапих, а також доповнювали ілюстрації чудової книжечки Ольвії Косно «Моя книга природи» з допомогою наліпок. Сповнені яскравих вражень від «мандрівки», малюки разом з бібліотекарем потрудились у майстерні «Працьовиті рученята» і виготовили мегапозитивного павича.

У фондах бібліотеки є багато цікавих книжечок про динозаврів і ми вирішили розповісти про них маленьким читачам, тому провели у бібліотеці **Дино день**. Дітки захоплено роздивлялись зображення чудернацьких істот, слухали розповідь бібліотекаря про їх велетенські розміри і спосіб життя. Справжніми археологами малюки відчули себе, складаючи скелети давніх тварин і виготовляючи 3D копію динозавра з паперу.

Під час **природознавчої мандрівки «З якого дерева листячко?»** бібліотекар разом із маленькими з читайликами перевтілились у ботаніків. Вони збирали різноманітні листочки, горішки, ягідки і колючки, а потім вирішували, з якого вони дерева. Ще більше про різні рослини, їх особливості та властивості, а також про їхніх найкращих друзів – пташок, комах, тварин, нам «розповіла» дивовижна книга Катерини Михаліциної «Хто росте у парку» від Видавництва Старого Лева.

Вода – безцінний ресурс, без якого життя на землі було б неможливим. Але все частіше лунають тривожні дзвіночки від вчених та дослідників, які прослідковують поступове зменшення водних запасів і водночас закликають людство економніше та бережніше ставитись до «блакитного скарбу». Саме цю проблему обговорювали з дітками виховники осередку СУМ, які у неділю зібрались на **сходини**, присвячені до **Всесвітнього дня води**. Діти згадували, які моря і річки має наша країна та місцевість, говорили про те звідки береться вода, яке її значення у природі та житті людини

Темою чергових недільних сходин сходин був не менш важливий природній ресурс – **повітря**. Разом із виховниками діти міркували над тим, кому і для чого потрібне повітря, і що може зробити людство для збереження і примноження цієї життєво необхідної природної суміші. А ще, молодші учасники осередку

говорили про таку життєво необхідну стихію, як **вогонь**, про його властивості і значення в житті людини.

В нашій країні усе частіше лунають заклики до збереження і очищення довкілля, відбуваються конкретні дії і цілі акції. От і ми вирішили не відставати від цієї гарної моди і до **Всеукраїнського дня довкілля** провели для читачів **екомандрівку під гаслом «Люби та бережи безмежний світ природи»**. В ході віртуальної подорожі діти дізнавались про негативні фактори, які впливають на довкілля, розмірковували над тим, як можна цьому зарадити, вчилися економно використовувати природні ресурси, а також читали та аналізували оповідання «Шкідливі витівки» із книги «Екологічні казки».

Активними учасниками цього корисного руху за охорону довкілля є школярі та молодь. Справа бібліотекарів – забезпечити їх потрібною інформацією, тому у ВО 5 – 11 класів була організована екологічна експрес-виставка **«Збережемо довкілля заради життя»**.

Формування здорового способу життя

З метою популяризації здорового способу життя серед дітей і підлітків в рамках програми **«Наше здоров'я в наших руках»** було проведено:

- **круглий стіл «Суд над нікотинном»** (до Всесвітнього дня без тютюну), під час якого діти почули багато цікавих фактів про паління та його вплив на організм людини. Зокрема, вони дізнались, що паління є вкрай небезпечним в юному віці, адже може завдати непоправної шкоди органам та системам, які саме розвиваються. А ще, ця згубна звичка є справжньою вбивцею вітаміну С. Щоби відновити його вміст в організмі, потрібно на кожних 20 випалених цигарок, з'їдати 4 кілограми апельсинів.

- **Урок-застереження «СНІД: подумай про майбутнє – обере життя»** приурочений до Всесвітнього дня боротьби зі СНІДом. Бібліотекар розповіла дітям про шляхи зараження та небезпечні наслідки недуги, а також розвіяла міфи про те, що СНІДом можна заразитись через дотики, або повітря. Щиро сподіваємось, що ці корисні поради допоможуть нашим юним друзям уникнути неприємностей, ба навіть врятувати від небезпеки близьких.

Тарілку здорового харчування презентували в Тернопільській обласній бібліотеці для дітей в рамках години здоров'я **«Здорові діти – щасливі батьки – здорова нація»**. Захід пройшов до **Всесвітнього дня здоров'я** за підтримки голови ГО «Асоціація жінок України «Дія» Ольги Шахін, спільно з ГО «Діа Дім» у місті Тернопіль.

Учасниками години здоров'я стали дітки, які потерпають від цукрового діабету та їхні батьки. Про те, яким має бути раціон здорової людини і які інші фактори позитивно впливають на наш організм, «солодкій аудиторії» розповіли волонтерки Всеукраїнського проекту **«Здорове харчування для дітей»** Алла Рожко та Анелія Семчишина. Із допомогою інтерактивної дошки, присутнім було продемонстровано вміст «тарілок здорового харчування» таких країн світу, як Америка, Мексика, Японія, а також Україна. Свою особисту «здорову тарілку» виготовили і наймолодші учасники заходу, обираючи продукти в «супер-маркеті» і наклеюючи спеціальні стікери на тарілочки. Основні меседжі

акції підтримали і учасниці «Асоціації жінок України «Дія», презентувавши дітям корисні подарунки.

До Всесвітнього Дня боротьби з діабетом у Коворкінг-студії бібліотеки відбулась **зустріч учасників ГО Діа-Дім** Тернопілля з представниками медичної галузі та фармації, а також –головами районних осередків, що представляють інтереси людей з різних куточків області, які потерпають від цукрового діабету. Під час зустрічі обговорили проблему неналежного державного забезпечення лікарськими засобами, які є життєво необхідними для діабетиків, недоліки медичної реформи, а також озвучили невтішну статистику, яка констатує щорічне зростання кількості людей та дітей, хворих на цукровий діабет різної форми.

З метою привернення уваги до проблем дітей хворих на діабет відбувся інформаційний **семінар** на тему «**Рух – запорука здоров'я. Спорт і діабет - вороги чи союзники**». Організували захід Тернопільський осередок ГО ДІА ДІМ Тернопілля, який очолює Наталія Сапсай.

З мотиваційною презентацією про те, як здорове харчування та активний спосіб життя позитивно впливають на самопочуття діабетика, виступила лікарка Катерина Козак. Власною історією успіху з «солодкою» аудиторією поділився чемпіон з легкої атлетики та фітнестренер Назар Надільний, який сам хворіє на діабет, але при цьому веде надактивний спосіб життя і надихає своїм прикладом інших.

До заходу також долучились учасниці ГО «Асоціація жінок України «ДІА». Зокрема, майстер спорту зі спортивної ходьби Русаліна Поворозник, продемонструвала комплекс корисних вправ, а потім діток та дорослих пригостили смачненькими фруктами.

Крім того, в рамках семінару відбулась презентація фотовиставки «Наші активні діа-діти. Інша сторона успіху», за участі авторки фоторобіт Лілії Пацалюк.

Морально-правова освіта дітей та підлітків. **Виховання толерантності.**

Правова культура і правова освіта дітей і підлітків є одним з важливих напрямків загального виховного процесу. Здатність людини розуміти правила співжиття і вимоги законів та відповідним чином поводитися не є вродженою, вона формується під впливом спеціальних виховних заходів, є наслідком спілкування з іншими людьми, участі в різних видах діяльності. Тому, вже кілька років у бібліотеці діє **Програма «Територія Закону і Права»**, в рамках якої діти навчаються не просто знати свої права, але й користуватися ними.

Зокрема, в рамках Програми у 2019 році працівники бібліотеки спільно з працівниками Національної поліції України в Тернопільській області підготували та провели наступні заходи:

- **Година спілкування «Скоєний злочин. Що далі?»** відбулася за участі учнів Української гімназії ім. Івана Франка. Бібліотекар ознайомила школярів із статистикою скоєння злочинних дій неповнолітніми і порадила більше часу проводити за читанням книг, які позитивно впливають на світогляд молодії

людини. А от про наслідки, а саме – про відповідальність, яку може нести неповнолітній, або ж його батьки, у разі вчинення злочину, розповіла інспектор ювенальної превенції Тетяна Зведенюк. За словами інспектора, найбільше правопорушень припадає на вечірньо-нічний період доби, тому неповнолітнім варто дотримуватись часових норм, встановлених законом, аби вберегти себе від небезпеки, а своїх рідних від зайвих хвилювань. Завершилась година спілкування дружньою фотосесією з поліціантами.

Бібліотекарі разом із читачами, учнями Великоберезовицької ЗОШ завітали на **екскурсію до Управління патрульної поліції в Тернопільській області**. Про те, як проходять робочі будні поліцейських і які непрості завдання їм інколи доводиться вирішувати, дітям розповіла Оксана Миколюк – сержант поліції, працівник відділу зв'язку з громадськістю. Але найбільше учасникам сподобалось оглядати поліцейські автомобілі, приміряти елементи спорядження і випробувати засоби безпеки і зв'язку.

Година спілкування «Дотримуйся правил - збережеш життя». Напередодні літніх канікул бібліотекарі разом з представники Управління патрульної поліції завітали до учнів ЗОШ №13, аби нагадати про правила дорожнього руху, дотримання яких є запорукою здоров'я і життя пішоходів.

Під час **Акція «Безпека на дорозі»** поліцейські в ігровій формі навчали дітей правилам дорожнього руху, розповідали про призначення світлофора, знайомили з правилами переходу вулиці, згадували призначення дорожніх знаків. Діти із задоволенням спілкувалися з поліцейськими, засипали їх безліччю цікавих запитань.

З настанням літа, діти більше часу проводять на вулиці, і нагадати їм про правила дорожнього руху перед канікулами – дуже доречно. Спільно з Патрульною поліцією, для свої відвідувачів працівники відділу провели **гру-вікторину «Руху правила єдині – знати їх усі повинні!»**. Інспектори патрульної поліції Ігор Ракочий та Оксана Миколюк розповіли дітям, як потрібно поводитись на дорогах та прилеглих до них ділянках, пригадали головних «помічників» дорожнього руху та його учасників. Проте, найбільше дітям сподобалось бавитись в ситуативні ігри і кататись на поліцейських машинах по стадіоні, що знаходиться поруч із бібліотекою. Абсолютним щастям для учасників вікторини було власноруч увімкнути пробліскові маячки і, на якусь коротку мить, сирену. Загалом, гра-вікторина була надзвичайно актуальною, корисною і водночас веселою та драйвовою.

Бесіда «Профілактика булінгу в учнівському середовищі» проведена для учнів 6-Б класу Економічної школи-ліцею № 9 ім. І. Блажкевич. Разом із партнерами – працівниками Управління патрульної поліції бібліотекарі розповідали дітям що таке булінг, як не стати його жертвою і вберегти від несправедливого цькування друзів та яку відповідальність може нести булер та його родина за неправомірні діяння. На численні питання школярів відповідали справжні професіонали – начальниця відділу зв'язків з громадськістю управління патрульної поліції Тернопільської області Олеся М'ялковська та старший інспектор відділу зв'язків з громадськістю Ігор Ракочий.

Вогонь: друг, чи ворог? За відповіддю на це питання допитливі читачі разом із бібліотекарями **помандрували до пожежної частини** нашого міста. Там нас гостинно зустріли і провели детальну екскурсію, в ході якої керівник пожежно-рятувального підрозділу Юрій Кудринський ознайомив дітей з основними правилами поведінки з вогнем, а також розповів найзахопливіші та найгероїчніші історії з життя вогнеборців. Безмежною радістю для дітлахів було приміряння спецодягу та «тестування» пожежних автомобілів – від найменшого і до найбільшого.

Низку заходів з морально-правового виховання дітей бібліотекарі проводять у співпраці з ГО «Інформаційно-правовий центр «Права людини». Зокрема учасники **бесіда-застереження «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція. Протидія торгівлі людьми»** приуроченої до Всесвітнього дня протидії торгівлі людьми спілувалися і дискутували з представником ГО Денисом Луковицьким.

Година права «Кожна дитина має право на захист і допомогу держави». пройшла в рамках відзначення Всесвітнього дня дитини і 30-ї річниці прийняття Конвенції ООН про права дитини. В ході заходу представник ГО «Інформаційно-правовий центр «Права людини» в ігровій формі познайомив присутніх з правовими аспектами свята.

«Толерантність об'єднує!», під таким гаслом у бібліотеці відбулась **бесіда-міркування**, присвячена до Міжнародного дня толерантності. Бібліотекарка ознайомила читачів, учнів 5 класу гімназії «Гармонія», з терміном «толерантність», після чого усі разом дивились цікаву презентацію і обговорювали якості характеру людини, яка володіє цією чудовою рисою. Надзвичайно цікавою для дітей виявилась вправа «Склянка води», під час якої у чисту воду (чисту людську душу) добавлялись різні компоненти: сіль (грубі, неприємні слова), перець (пекучі, образливі слова) і, нарешті, – земля (байдужість, невдячність, ігнорування). Чи варто говорити про те, що вода у склянці стала не смачною і зовсім не привабливою на вигляд? Так само відбувається і з душею людини.

Що може бути краще і тепліше, як дитячі посмішки? У День захисту дітей ми зробили все для того, щоб вони сяяли якнайяскравіше. На Театральній площі та у бібліотеці вирувало **дитяче свято «Дитинства чисте джерело»**, приєднатись до якого мали змогу всі бажаючі.

В обох локаціях діяли книжкові та творчі експозиції, а саме: **книжкова інсталяція «Закон про тебе і для тебе»**, **виставка «Мудрість і чарівність казки»**, **виставка творчих робіт «Прекрасне своїми руками»**, а також **бібліовітрина «Я малюю радість»**, що стала чудовою фотозоною для школярів, які повертались з останнього дзвоника. Улюбленим книгам та їх героям, була присвячена **інтелектуальна гра «Читалочка»**, яка проходила у формі вікторини.

В той самий час, на головному майдані міста розгорнулось невеличке бібліомістечко, в якому можна було почитати, погратись та ще й зробити селфі з нашим харизматичним книгоманом Котофієм. Масу позитивних емоцій дітлахи

отримали, малюючи крейдою просто на бруківці, а також під час **нанесення «Темничого фейс-арту» аквагримом.**

Урочистих і радісних подій, присвячених діткам, в році чимало. Усі вони однаково важливі, тому що діти – наше майбутнє і турбота про них – святий обов'язок дорослих. «Цукерковий суп», «Кольорова кімната», ігри «Плутанина», «Детектив» та «Хитра лисиця», а ще – казкова вікторина на визначення найактивнішого та найуважнішого читайлика – ось так відсвяткували наші найменші користувачі своє офіційне свято – **Всесвітній день дитини.** А ще, бібліотекарі влаштували для «винуватців свята» інтелектуальне частування. Ласуючи печивом «Алфавіт», діти мали сказати слово, перша буква якого співпадала з обраною літерою.

Щоб допомогти дітям виховати найкращі риси характеру, вирости чуйними до потреб і почуттів інших у відділі вже декілька років діє **«Школа етикету для маленьких»**, яка включає цикл заходів, що навчають дітей добрих манер і вчинків, правил гарної поведінки, дружби та ввічливості. Наші відвідувачі були учасниками **рольової гри «Слово чемне кожному приємне», гри-бесіди «Золоті правила дружби» (до Міжнародного дня дружби), години ввічливості «Мудрі поради феї-доброради».**

Діяльність на допомогу навчальному процесу.

Популяризація художньої літератури

Одними з основних напрямків роботи бібліотеки є інформаційних запитів дітей та залучення їх до читання до читання літератури за шкільною програмою та для дозвілля.

Тому, коли у наших друзів, учнів ЗОШ № 24, проходив «Тиждень книги», ми не могли залишатись осторонь такої цікавої події, і запросили першокласників у **пізнавальну бібліомандрівку «Книговидання – від витоків і до сьогодні».** Для зручності читайликів (а їх було аж 4 класи), бібліомандри тривали декілька днів. Працівники відділу поділились з дітками цікавинками про історію та значення творів друку в житті людини, а також запросили переглянути цікаву презентацію про шлях книги – від авторського задуму і до готового яскравого пахучого видання. А ще, юні відвідувачі дізнались що ж таке бібліотечний каталог та як ним користуватись, ознайомились з бібліотекою, її книжковими фондами, принципами розміщення книжок на полицях. Виконуючи завдання, діти вчилися самостійно орієнтуватися в безмежному книжковому просторі, користуватись каталогами та картотеками бібліотеки. Під кінець заходу школярки склали урочисту обіцянку – бережно ставитись до «паперових друзів», черпати з них мудрість і ділитись цими знаннями з оточуючими. Новоспечених читачів привітав бібліотечний улюбленець Котофій Друкарський, або просто «Котя», як його лагідно прозвали дітлахи.

З метою популяризації художньої літератури серед дітей протягом року у бібліотеці організовано низку **книжково-ілюстративних виставок** із циклу **«Літературні ювілеї – 2019»**, а саме:

- **«На острові пригод» (до 70-річчя від дня народження Я. Стельмаха);**
- **«З Україною в серці» (до 210-річчя від дня народження М. Гоголя);**

- «**Видатний майстер художньої прози**» (до 170-річчя від дня народження П. Мирного);
- «**Видатний прозаїк, будівничий духовного відродження**» (до 200-річчя від дня народження П. Куліша);
- «**Корифей української літератури**» (до 250-річчя від дня народження І. Котляревського);

Книжково-ілюстративні виставки із циклу Книги-ювіляри:

- До 60-річчя повісті-казки В. Нестайка «**В країні Сонячних Зайчиків**» «В країні світла і добра»;
- До 50-річчя книги В. Сухомлинського «**Серце віддаю дітям**» «Стежка до дитячих сердець»
- До 120-річчя збірки І. Франка «**Коли ще звірі говорили. Казки для дітей**» «Оці байки (казки) – то старе народне добро...» (І. Я. Франко).

До дня народження Т.Г. Шевченка бібліотекарі організували **книжково-ілюстративну виставку «Тарасові слова – то правда жива»** та провели **літературну вікторину «Сторінки життя Великого Кобзаря»**. Учасники дізналися про найцікавіші та маловідомі факти з життя і творчої діяльності митця, ознайомились із незвичайними виданнями легендарної книги «Кобзар». Родзинкою заходу стала презентація друкованих календарів різних років випуску із зображенням Тараса Шевченка з приватної колекції покійного Владика Мефодія (Кудрякова) – Митрополита УАПЦ і всієї України. До заходу приєдналися представниці ГО «Асоціація жінок України «Дія», яку очолює п. Ольга Шахін.

До дня народження Лесі Українки для молодших школярів бібліотекарі провели **урок позакласного читання «Уклін величній Лесі Українці»**. Учасники заходу ознайомились з цікавими фактами біографії поетеси, а також переглянули відео-презентацію про дитинство, інтелігентну родину, мистецькі вподобання і життєві випробування Лесі Українки. Школярки декламували найкращі вірші та поеми поетеси, а також слухали її твори у професійному виконанні акторів театру та кіно.

З метою популяризації сучасної української художньої літератури серед дітей в рамках **клубу «Літературні посиденьки»**, цьогооріч працівники відділу для своїх відвідувачів організували зустрічі з письменниками нашого краю – **Тамарою Гнатович, Надійкою Гербіш, Валентиною Семеняк**.

З чудового міста Львів, аби зустрітись зі своїми маленькими шанувальниками у місті Тернопіль, уже не вперше, до нашої бібліотеки завітав письменник і видавець, «**Великий приятель маленьких читачів**» – **Олександр Зімба**. Діти мали чудову нагоду поспілкуватись із нашим гостем, ознайомитись з його досягненнями і найпопулярнішими книгами, а також придбати книжечки з авторським підписом.

А ще у нашій книгозбірні відбулася **творча зустріч** з відомим українським поетом, письменником, автором найзахопливіших, найвеселіших історій для дітей та просто неймовірно цікавою особистістю – **Іваном Андрусяком**. Під час пізнавальної і цікавої бесіди письменник розповів про те, як пишуться твори, що

означає бути письменником. Діти запитували про його дитинство, про його улюблених письменників і твори, про улюблені страви. Під час зустрічі Іван Андрусяк представив декілька нових, і вже добре відомих книжок, зокрема, «Сірка на порох: історично-пригодницька повість», «28 днів із життя Бурундука: повісті та оповідання» та інші.

Окрім презентації власних творів, письменник звернув увагу читачів на цікаві новинки від видавництва «Фонтан казок», у якому він працює головним редактором, а також порадив якнайчастіше звертатись до творчості сучасних українських письменників, яка нічим не поступається закордонній книжковій продукції. Зустріч завершилась спільним фотографуванням, дружнім рукостисканням та автографороздаванням.

До нашої книгозбірні завітав **Володимир Чернишенко** – український перекладач прози й віршів із англійської мови творів Редьярда Кіплінга, Джакліна Вілсона, Пола Гелліко, Шела Сільверстейна; кандидат біологічних наук, позаштатний працівник видавництва «Навчальна книга – Богдан». Учасники зустрічі в ігровій формі, придуманій перекладачем, познайомились під бій барабану з Тафі і Тегумаєм з «Казок Тегумайського племені» та навчилися вигадувати абетку. Його надзвичайне почуття гумору прийшлося до душі і дорослим, і дітям, у спілкуванні з якими проявилися ще й неабиякі акторські здібності. Було дуже весело, цікаво, легко і незабутньо!

Бібліотека є невід'ємною частиною освітнього процесу. Тому вже багато років працівники відвідують першокласників у їхніх навчальних закладах з метою промоції читання. За звітний рік бібліотекарі організували 38 таких візитів. Найуспішнішу «посадку» наш «бібліодесант» здійснив на острівку знань під назвою «ЗОШ № 24», аби підтримати гасло тижня: **«Ми - дослідники, ми - винахідники!»**. Школярів було ознайомлено з пізнавальними книгами із серії «Моя перша енциклопедія» від видавництва «Ранок», а саме: «Звідки в крані вода?», «Як роблять хліб», «З чого росте дерево?». Задля кращого ефекту засвоєння корисної інформації, бібліотекарі й самі перевтілювались у науковців і продемонстрували декілька цікавих дослідів. Емоції чомусиків не передати словами!

Організація дозвілля дітей

«Жодного дня без захопливих книжкових сюжетів, ігор та розваг!» – під таким гаслом весело та змістовно проходили зимові канікули у бібліотеці.

Бібліотекарі відділу для своїх користувачів організували та провели різні за формою та змістом заходи, а саме: **«Різдвяні бібліочитання», огляд книжково-ілюстративної виставки «В країні світла і добра»** (до дня народження письменника та з нагоди 60-річчя повісті-казки В. Нестайка «В Країні Сонячних зайчиків»), перегляд мультфільмів у зимовому кінозалі **«Мультитек@»**, майстер-класи у творчій майстерні **«Талановиті пальчики»** та **3D майстерні «Навчайся і створи сам» (3D ручка)**, ігри на інтерактивній дошці та Кінест-майданчику, настільні ігри, ліплення з пластиліну Play-Do та кінетичного піску. Після насичених школярських буднів, діти з великим задоволенням обирали собі корисний активний відпочинок до душі.

Незважаючи на те, що лютий — місяць холодний та морозний, ми все одно його любимо за те, що святкуємо в ньому світле та чарівне свято всіх закоханих — **День Святого Валентина**. З нагоди цього свята у ВО 1 – 4 кл. діяла **книжково-ілюстративна експозиція «Неймовірні історії кохання»**, на якій були представлені книжечки про любов у найзворушливіших її проявах. Для маленьких відвідувачів бібліотекарі провели **майстер-клас із виготовлення вітальної листівки «Валентинка-бедрик»**. Захід завершився спільним читанням книжечок про перше кохання.

А працівники ВО 5-11 класів завітали до учнів 7 класу ЗОШ № 13 з **конкурсно-розважальною програмою «Пан та панна»**. Для початку коротко пригадали історію свята і побавились в розважальну гру «Шалена подорож». Легкий відтінок романтики, а з ним – ледь помітний рум'янець на щоках учасників, з'явилися під час веселої естафети «Подаруй серце». Вже зовсім «гаряче» стало під час конкурсу «Упізнай пару», під час якого хлопці й дівчата перевтілювались у відомих літературних персонажів таким чином, щоб утворились «зіркові тандеми», як от: Ромео і Джульєтта, Отелло і Дездемона, Майстер і Маргарита. Перемогу здобула та пара, учасники якої сказали один одному найбільше компліментів. Найбільш хвилюючим моментом свята, безумовно, став обмін валентинками. За активну участь в іграх та конкурсах, щирість емоцій і почуттів, бібліотекарі пригостили юних романтиків солоденьким, а також подарували чудовий набір пазлів. Цінують любов і вона обов'язково відповість вам взаємністю!

Шукати щастя не потрібно – воно завжди поруч. Просто потрібно навчитись бачити його у буденних речах, в людях і навіть у самому собі. Про це дізналися учасники заходу до **Всесвітнього дня щастя**, під час читання та обговорення повчальної казки-притчі **«Про щастя»**.

Чим цікавляться, що читають і чим взагалі живуть сучасні діти? Нам, бібліотекарям, знати це просто необхідно! І годі знайти кращої нагоди для дружнього спілкування, як **Всеукраїнський тиждень дитячого читання**.

Цьогоріч Тиждень дитячого читання розпочався **пізнавально-розважальним святом «Веселі пригоди у країні Читалії»**, на яке завітали маленькі «книголюбчики» та «казкознавчики». Разом із бібліотекарями дітки мандрували країною «Читалією», розгадували цікаві загадки, доповнювали прислів'я, ділились власними книжковими вподобаннями, а також дивились фільм про історію створення книги і її шлях до сучасності. На свято завітав відомий і всіма улюблений книгоман Котофій. Він подарував читайликам закладки-пам'ятки, а також пограв разом з ними в рухливі ігри, які для діток організували студенти-волонтери ТНПУ ім. В. Гнатюка. Свято завершилось веселим **флешмобом** під гаслом **«Читати – це модно, читати – це круто! Приєднуйся!»**

Участь у заходах в рамках Тижня дитячого читання – чудова нагода знайомитись з новими цікавими книгами, ділитись прочитаним, фантазувати про те, що ще не прочитали. Саме в таку фантазійну **гру-подорож під назвою «У світі мрій, добра і пригод»** бібліотекарі відділу запросили своїх відвідувачів. Діти відгадували загадки про книги та читання, виправляли помилки в назвах

відомих казок та оповідань. А найголовніше, з допомогою пальчикового театру, читайлики самі вигадали і розіграли казку, а отже «приміряли» на себе професії казкарів і акторів. Ось так, у бібліотеці буденне життя перетворюється в казку.

Працівники ВО 5 – 11 класів організували **флешмоб «Ми любимо читати!»**. Разом із читачами бібліотекарі мандрували середмістям, розмовляли про сокровенне, а також читали улюблені книги в довільній формі. Наші затяті «гаджетомани» відірвались від своїх чудо-пристроїв і з головою поринули у захопливі книжкові історії.

Протягом усього Тижня у бібліотеці тривала **селфі-акції з улюбленою книгою «Читання теж імідж!»**. Наші найактивніші відвідувачі з великим задоволенням робили селфі з кращими «паперовими друзями», завітавши до спеціально облаштованої фото-зони.

За участі відомих особистостей нашого славного міста, в Тернопільській обласній бібліотеці для дітей відбувся **Міжобласний день читання** під безкомпромісним гаслом **«Березень. Читають всі!»**. Твори збірки казок геніального українського письменника **Івана Франка «Коли ще звірі говорили»** читали: молодіжний мер міста Тернополя Леся Голик, начальник управління культури облдержадміністрації Григорій Шергей, начальник відділу Ювенальної превенції Петро Тихович, лейтенанти Патрульної поліції Олеся Мялковська та Ігор Івасів, голова Тернопільського офісу «Асоціація жінок України «Дія» Ольга Шахін, волонтерка, керівник соціального проекту «Одежина» Яна Шкуратова, а також наша особлива гостя – олімпійська чемпіонка з біатлону Олена Підгрушна. І це було просто неймовірно! Акція синхронно пройшла у чотирьох обласних книгозбірнях - Хмельницькій, Львівській, Івано-Франківській та Тернопільській і стала чи не наймасштабнішою подією цього річного X Всеукраїнського тижня дитячого читання.

В народі існує чудова традиція – 1 квітня неодмінно треба пожартувати над друзями та рідними. Зрозуміло, що жарт має бути доречним та без негативних наслідків (на зразок синців у жартівника чи сердечного приступу в людини, яку розвели в цей день). Чудовий настрій у день сміху забезпечили своїм відвідувачам працівники ВО 1 – 4 кл. під час **вікторини-гуморини «По колу веселі летять каруселі»**.

З нагоди Міжнародного дня дитячої книги бібліотекарі провели **вуличну акцію «Книжкова країна запрошує»**. Увагу перехожих привертала виставки книжкових новинок та книг незвичного формату. Проводити акцію допомагав наш харизматичний улюбленець Котофій, який заохочував усіх до виставок, а також залюбки знимкувався з перехожими.

Казки, в яких живуть добро, любов і справедливість. Ось так коротко можна охарактеризувати творчість неперевершеного Ганса Крістіана Андерсена, в день народження якого заснований Міжнародний день дитячої книги. Саме його творам і було присвячено вікторину, на яку завітали користувачі ВО 1 – 4 кл. Діти доповнювали прислів'я про книгу і читання, відгадували назви казок та імена героїв казок Ганса Крістіана Андерсена, а також ділились враженнями від прочитаних творів датського генія. Великим шанувальником казок є і наш

Котофій, який уособлював улюбленця письменника – кота Карла, що був найпершим і найуважнішим слухачем маестро. Після веселої кото-фото-сесії, бібліотекарі запросили учасників свята на екскурсію усіма відділами книгозбірні.

Крім того, маленькі читачі бібліотеки взяли участь у **майстер-класі** з виготовлення книжкової закладки «**Funny fase**». Після завершення майстер-класу дітки прослухали захоплюючу історію Лоренцо Паулі та Катрін Шерер «Лисичка йде до бібліотеки».

Літературний дебют «Мої перші вірші» організували працівники ВО 5 – 11 кл. до Всесвітнього дня поезії під якого юні митці-початківці презентували свої твори. Підтримати дебютантів завітала відома тернопільська письменниця, журналістка, фотографиня Валентина Семеняк. Хвилювання, радість, захоплення – ось букет емоцій творчих натур, який творив атмосферу цього поетичного вечора. Читцям було однаково цікаво декламувати власні вірші і слухати твори своїх однолітків. Тематика поезій – різноманітна, проте найчастіше у них знаходили відображення такі почуття як любов, доброта, віра, а також філософські роздуми про проблеми людей, які з тих чи інших причин не можуть насолоджуватись життям на повну і часто потерпають від самотності та байдужості. Валентина Семеняк була надзвичайно вражена проникливістю і неповторністю презентованих віршів, а також побажала юним митцям наполегливо працювати і продовжувати розвивати свої таланти.

З нагоди **Міжнародного дня книги та авторського права** працівники бібліотеки організували **акцію з промоції читання**, покликаний привернути увагу дорослих і маленьких тернополян до найпопулярніших та найцікавіших книг і їх творців – письменників. Акція проходила одразу у двох локаціях – під стінами книгозбірні та на Театральному майдані. Бажаючих познайомитись з книжковими новинками, «хенд-мейд» виробами талановитих користувачів та послугами сучасної бібліотеки було чимало. Особливу увагу дітвори привертало: крейдянний стрит-арт, ігри з кінетичним піском, майстер-клас з малювання пальчиками і звичайно ж – солодкі гостинці з сюрпризами. Беззаперечною зіркою свята був харизматичний друг читачів – рудий кіт, який вітався, дарував повітряні кульки і навіть обіймався з перехожими, залюбки позуючи перед фотокамерами.

Якщо раптом, прогулюючись вечірнім містом, приваблені дивним світлом з вікон бібліотеки, зайдете в середину і побачите там танцюючих у цілковитій тиші людей, не дивуйтеся і не викликайте швидку! Це проходить «**Тиха вечірка**» – молодіжне нестандартне сучасне дійство, що на єдиній онлайн хвилі Сковородинського радіо одночасно прокотилось багатьма містами України. Ми слухали Сергія Жадана, спілкувались і насолоджувались нереально крутою музикою від професійного радіодіджея. Дякуємо за співпрацю тернопільським Пластунам, Молодіжному центру Youth Centre Ternopil, нашому неперевершеному барду-мандрівнику Степану Горбику, а також усім, хто своєю присутністю творив неповторну атмосферу вечірки у Тернополі. Це було незвично, драйвово і дуже-дуже тихо-о-о.

Літо для дитячих бібліотек – це пора творчості, фантазії, активізації усіх форм масової роботи з читачами-дітьми, можливість ближче пізнати їх.

У 2019 році **Літні читання** відбувались під гаслом **«Граємось, відпочиваємо і з насолодою читаємо»**.

Учасники заходів весело проводили час у знайомстві з книгами і журналами, приймали участь у веселих вікторинах, літературних іграх та конкурсах, інтерактивних іграх, творчих майстер-класах, здійснювали віртуальні мандрівки, бавились в рухливі ігри на «Kinect-майданчику», переглядали мультфільми у літньому кінозалі «Мультитек@».

У перші дні вакацій до нас завітали веселі першокласники, для яких бібліотекарі провели цікаву бесіду про книги, читання і навіть про походження чарівного слова «канікули». Діти залюбки бавились в логічні ігри на інтерактивній дошці, брали участь у **вікторині «Бібліотека - книжковий дім»**, а також мріяли і будували плани на майбутній відпочинок. Особливо приємно, що у переліку найнеобхідніших речей, які б взяли із собою в подорож школяріки, обов'язково знаходилося місце для улюбленої книги.

Скуштувати книжкові смаколики та отримати задоволення мали нагоду навіть найвибагливіші бібліогурмани! Для них бібліотекарі організували **книжковий фуршет «Гортаючи книжкові сторінки»**, на якому було представлено таке книжкове меню: Асорті бестселерів; Дорожні закуски; Захоплюючий коктейль; пляжний десерт; Порція шкільної програми; Фантастичний смузі.

У програмі літніх читань розваги передбачені не тільки в стінах бібліотеки. З метою популяризації книги і читання, бібліотекарі проводять літню PR- акцію **«Читаючий двір»**. Щосередини, протягом літа, наш «бібліодесант» здійснював посадку у середмісті Тернополя, де і затінок пишних каштанів, і освіжаючий плюскіт фонтанів – усе надихає до читання. Увазі перехожих було представлено добірку найсучасніших і найпопулярніших книг, література про мистецтво і рукоділля, а також періодичні видання розважального і пізнавального змісту. Було дуже цікаво спілкуватись з тернополянами, дізнаватись про їхні читацькі вподобання і творчі захоплення.

Дуже багато цікавих фактів про гігантську соковиту ягоду, наші відвідувачі дізнались під час **свята смугастого смаколика «Солодке диво»**, присвяченого Всесвітньому дню кавуна. Бібліотекар розповіла дітям про історію та цілющі властивості кавуна. Про «карвінг» – мистецтво художнього різьблення по овочах та фруктах присутні дізнались під час перегляду відео презентації **«Кавун – солодке диво»**. Свято завершилось хрустким і соковитим кавунопоїданням.

До Всесвітнього дня шоколаду працівники СЕВ організували **мистецьке асорті «Шоколадна феєрія»**, яка викликала неабиякий інтерес, тому на свято зібралось чимало маленьких шоколадоманів, які багато знають про шоколад та дуже люблять ним ласувати. Діти переглянули мультимедійну презентацію, почули цікаву розповідь про історію шоколаду, дізналися яких видів він буває. А ще здійснили віртуальну подорож по шоколадній фабриці та прослідкували шлях перетворення какао-бобів в смачнющу шоколадну плитку. Маленькі

ласуни були приємно вражені, дізнавшись про найдорожчий шоколадний десерт із золотом, побачивши найбільшу модель поїзда, виготовлену з шоколаду. Юні модниці з захопленням розглядали сукні, капелюшки та аксесуари з найсмачнішого шоколаду. А ось родзинкою нашої «феєрії» став майстер-клас «Солодкі метелики», де діти спробували себе в ролі шоколатьє.

Впродовж літа частими відвідувачами бібліотеки були вихованці літніх таборів відпочинку з денним перебуванням **«Поліглот»**, **іноземних мов FLS**, **«Промінчики»**, **Центру раннього розвитку «Мудрик»** та ін. Діти дізнались, як працює і чим живе сучасна бібліотека, ознайомились з найпопулярнішими та найцікавішими книгами, подивилися пізнавальні мультфільми, весело провели час на Kinect-майданчику, склали пазли і головоломки, а також почерпнули багато цікавої інформації про особливості та переваги професії бібліотекаря, обов'язкові правила і гарні традиції, завдяки яким у «книжковому домі» завжди панують порозуміння і гармонія. Своє бачення щодо того, якою має бути сучасна книгозбірня і її працівники, висловили і самі дітлахи, акцентувавши на таких важливих якостях, як розум, доброта, краса і комфорт. Ми дуже вдячні нашим юним експертам за оригінальні ідеї і слухні поради. Тепер жодного дня і жодної хвилини без самовдосконалення!

Сонце, хвилі, пісок... Хто не мріє у літню спеку опинитись на шовковистому узбережжі моря? Разом із читайликами, ми трішки наблизили мрію до реальності, спробувавши себе у такому релаксовому виді творчості, як **пісочна анімація**. Освоїти і краще зрозуміти дану техніку, нам допомогли спеціальні відеоролики, хоча для створення «піщаної картини» – достатньо уяви і фантазії малюючого. Це просто неймовірне відчуття, коли з допомогою власних долоньок, пальчиків, кулачків – ти можеш створювати дивовижні картини! Такі заняття відбувалися щосереди протягом усіх літніх канікул.

У різних країнах світу по різному відзначають **День знань**. То що ж об'єднує школярів з усієї планети і чим різняться традиції першовересня? Про це дізнались учасники **віртуальної мандрівки «День знань у різних країнах світу»**. Школярки почули багато цікавих фактів про святкування початку навчального року в різних державах. Завершився захід майстер-класом з виготовлення закладки – найкращої колежанки усіх книжечок та **огляд літератури на книжковій виставці «Добрий день, школярику!»**

Традиційно 30 вересня вся наша країна святкує **Всеукраїнський день бібліотек**. З нагоди професійного свята протягом тижня у відділі відбувались **екскурсійні мандрівки «Таємниці бібліотечних скарбів»**, проводились **дегустації літературних новинок «Часу не гайте – ці книги прочитайте»**, проходила **читацька селфі-акція «Посміхніться! Ви у бібліотеці!»**.

Напередодні свята в холі Тернопільської обласної ради бібліотекарі провели **PR-акцію «Бібліотека – простір для розвитку»**. Книжкові смаколики, ігрові терифелики, творчі марципани – і це ще далеко не повне меню «Бібліотечного кейтірінгу», який влаштували працівники бібліотеки в стінах Тернопільської обласної ради. Метою акції було привернення уваги суспільства до теми читання, розвитку творчих та інтелектуальних здібностей дітей і молоді, а також

можливостей сучасної бібліотеки, як професійного відкритого інформаційно-культурного осередку громади.

Яскраві палітурки новеньких книжок, чудові творчі роботи, а також різноманітні ігрові приладдя для усебічного гармонійного розвитку наймолодших читачів – привертала увагу як серйозних заклопотаних державних працівників, так і звичайних тернополян, які забігли в установу по якихось нагальних справах.

Надзвичайно приємно було зустріти серед відвідувачів «бібліофуршету» книголюбів, одностумців, колишніх, дійсних і навіть майбутніх читачів! А це означає, що наша комунікативно-просвітницька місія пройшла успішно.

Всеукраїнський день бібліотек – завжди довгоочікуване і хвилююче свято. У нашій книгозбірні його відзначили відкриттям **Коворкінг-студії «Сімейний простір»** – багатофункціональної зони, яка включає літературний простір, робочий простір «Вільне місце», простір для читання, ігровий простір, медіа простір, WI-FI зону.

Діяльність на допомогу відродженню сімейного читання.

Робота з батьками

Які спільні захоплення і заняття об'єднують молодших і старших членів родини? Як зробити так, щоб у будинку було завжди тепло та затишно? У кожного є свій досвід та свої секрети створення міцної та дружньої сім'ї, але поради бібліотекарів, кваліфікованих психологів та педагогів ніколи не бувають зайвими. Отже, секрети успішної дружньої родини, корисні поради та відповіді на одвічні питання відносин батьків та дітей можна було знайти у книгах, представлених на книжково-ілюстративній виставці **«Родина – мій дім, мій оберіг»**, присвяченій **Міжнародному дню сім'ї**, та **виставці-рекомендації «Малятам, їхнім мамам і татам»**

Головні природні вихователі дитини – її батьки. Хто з батьків не хоче бачити свою дитину розумною та вихованою? Вони докладають до цього чимало зусиль, проте не завжди шлях формування особистості дитини долається без перешкод, унаслідок недостатніх психолого-педагогічних знань, необізнаності батьків із сучасними проблемами розвитку та виховання дітей.

У рамках проекту **«Бібліотека обличчям до сім'ї»** у відділі діє **«Школа успішного батьківства»**. Завдяки тісній співпраці з психологом ГО «ПЛЦ «Ефектус» Світланою Гришичкіною, протягом року для батьків проведено тренінги з психологічної освіти, а саме: **«Родина очима дитини»**, **«Психологічні травми дитячого віку»**, **«Методи та техніки корекції поведінки дітей»**, **«Розвиток креативності у дітей різного віку»**, **«Дитячі кризи. Зрозуміти і подолати»**, **«Правила ефективного батьківства»** та інші. Ці заходи допомагають батькам змінити своє ставлення до членів сім'ї та поведінку у стосунках з власними дітьми, зробити їх більш відкритими і довірливими.

Естетичне виховання дітей і підлітків

Естетичне виховання — це послідовне формування у дітей естетичного ставлення до життя, розвиток сприймання і розуміння прекрасного у мистецтві, природі, взаєминах людей, художніх потреб і здатності до художньої творчості.

Одним із важливих напрямків роботи СЕВ є підтримка та розвиток творчих здібностей підростаючого покоління. Тому, у бібліотеці в рамках роботи **творчої галереї «Безмежна краса фантазії»** постійно організовуються виставки робіт талановитих дітей.

Зокрема, спогадами про зиму, відображеними на полотнах та у папері, поділились з відвідувачами та працівниками бібліотеки вихованці Станції юних техніків, гуртків Декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва і Початкового технічного моделювання та оригамі, під час відкриття **творчої виставки «А зима буває різна»**. Юні майстри та художники презентували свої прекрасні роботи. Виставка привертає увагу оригінальністю та самобутністю, представлених на ній експонатів, а це і олійний живопис і хитромудрі паперові кусудами, а також неймовірні листівки на зимову тематику, виконані в техніці паперопластики.

На **творчій виставці «Мої рукотворні дива»** були представлені роботи нашої читачки та активної учасниці багатьох творчих виставок в бібліотеці — Валерії Гринчук, учениці 6-В класу ЗОШ№ 6. Це насамперед картини, написані гуашшю, а також неймовірно красиві вироби з рогами, до яких хочеться торкатись, або й навіть приміряти. Вироби вражають майстерністю виконання та оригінальністю сюжетів. Валерія із задоволенням розповіла присутнім про своє навчання у Школі народних ремесел, підтримку викладачів-професіоналів, а також подякувала працівникам бібліотеки за допомогу у виборі цікавої надихаючої літератури про мистецтво, яка допомагає розвиватись і удосконалюватись в улюбленій справі.

В сучасній бібліотеці кожна дитина повинна мати змогу розкрити свої творчі здібності, реалізувати потаємні задуми щодо проби своїх сил в мистецтві, розширити світ своїх захоплень. Тому, актуальним на сьогоднішній день є організація та проведення заходів з виготовлення виробів власними руками.

З цією метою у СЕВ діє **гурток «Весела майстерня»**, в рамках якого відбувалися захоплюючі **майстер-класи з циклу «Талант, пошук, креатив»**, зокрема: виготовлення ляльки-мотанки «Дзвіночок» від Тетяни Стасенко, керівника ГО «Берегиня», **майстер-класи з бісероплетіння «Брошка з бісеру», «Золота рибка бажань»**, низка **майстер-класів з писанкарства «Намалюй свою писанку»**, майстер-клас з виготовлення подарункової упаковки «Портфелік» та ін.

До Міжнародного дня птахів відбувся **майстер-клас** виготовлення народної іграшки з ниток та шпагату «**Птах на щастя**», до Дня матері діти виготовляли вітальні листівки «**Подарунок для матусі**». Разом з бібліотекарем діти створили оригінальні міні ікебани, використовуючи при цьому незвичні матеріали — ватні палички, косметичні диски та коктейльні соломинки.

Найбільш незвичним для бібліотеки, але дуже цікавим був **майстер-клас з гончарства «Чудеса на гончарному крузі»**. Опанувати гончарське ремесло

нашим відвідувачам допомагав справжній гончар Юрій Іщук – майстер художньої кераміки, викладач Тернопільської художньої школи ім. М. Бойчука. Присутні спостерігали, як в руках майстра зі звичайного шматка глини «народжується» цікава за формою посудина, а також дізналися про тонкощі гончарської справи з вуст фахівця. А далі наступив час творчого уроку для присутніх. По черзі діти та дорослі підходили до гончарного круга та з допомогою майстра творили глиняне диво. Цікаво було кожному, адже гончарство – заняття творче та захоплююче.

Завжди із захопленням діти відвідують майстер-класи, які проводить Діана Брязгунова, яка навчає присутніх секретів малювання на склі. Використовуючи акрилові фарби та малюнки-шаблони, діти та дорослі **розписували скляні ваз** разом із майстринею. Вироби вийшли неймовірно красиві і по весняному яскраві й теплі. Всі учасники майстер-класу ще раз переконалися, що немає красивіших і цінніших речей як ті, що зроблені власними руками. Не менш захоплюючим був **майстер-клас з малювання картин на склі «Шедеври власними руками»**. В приємній атмосфері учасники разом із майстринею Діаною Брязгуною з захопленнями спробували намалювати веселого кактуса. А поки висихали фарби на маленьких шедеврах, діти переглядали цікаві відеоролики, слухали змістовну розповідь про унікальне вітражне мистецтво та історію його виникнення. Вони мали можливість відчутися не просто художниками, а й творцями, які володіють специфічним «кінематографічним» відчуттям, оскільки особливість техніки полягає в тому, що картину малюють з одного боку, а сприймають - з іншого. Юним художникам дуже сподобався майстер-клас. Вони отримали купу позитивних емоцій, а ще, можливо, нове захоплення або хобі.

Творчі майстер-класи є стартом для розвитку талантів малюків, допомагають їм проявити фантазію та реалізувати творчі здібності. Саме тому вже кілька років серед малечі є популярною **творча майстерня «Талановиті пальчики»**, яка діє у ВО 1 – 4 кл. В рамках роботи майстерні наші відвідувачі із великим задоволенням брали участь у майстер-класах по виготовленню: виробів з кольорового паперу: **вітальної листівки «Валентинка-бедрик» (до Дня св. Валентина)**, **книжкової закладки «Funny fase» (До міжнародного дня Дитячої книги)**, фігурок динозавра, новорічної прикраси для інтер'єру «Сніжинка-балеринка»; по виготовленню виробів із **фетру: картина handprint «Веселі пінгвіни»**, **«Квіти для матусі» (до Дня матері)**. До **Всесвітнього дня океанів** маленькі відвідувачі, використовуючи картон і нитки для в'язання, робили **диво-аплікацію «Зуза-медуза»**. Майстер клас із виготовлення фігурок з пластиліну. Надзвичайно цікаво, пізнавально та продуктивно пройшов майстер-клас із виготовлення підкови-оберегу з насіння рослин **«Домашній оберіг»**. До **всесвітнього Дня гудзиків** проведено майстер-клас із виготовлення **картини з гудзиків «По гудзичку зі світу»**.

Валяння вовни, або фелтинг – надзвичайно цікавий і захопливий процес. Навчала цьому мистецтву маленьких читачів мама-волонтерка, яка разом із донечкою є частими гостями у книгозбірні. З допомогою різнобарвних шматків вовни, які так нагадують солодку вату, водно-мильного розчину та поліетиленових відрізків, учасники **майстер-класу по валянню з вовни**

«**Весняні квіти**» створили неймовірно красиві весняні квіти, які за бажанням можна легко перетворити на самобутній аксесуар. До всього, майстриня розповіла діткам цікаву легенду про те, як у Ноєвому Ковчезі з'явився перший валяний килим – утворений з допомогою вологи, тісняви і тупотіння десятків овечих копит.

Технічний прогрес безупинно крокує вперед. На тій самій хвилі перебувають наші читачі, для яких малювання 3D ручкою стало справжнім відкриттям!

З 3D ручкою немає нічого неможливого. Усе, що ти бачиш, про що мрієш – можна втілити у реальність, завдяки цьому надсучасному пристрою малюнок перетворюється на іграшку. В рамках **3D майстерні «Навчайся і створи сам»** наші бібліотекарі навчають читачів творити дива. У творчій майстерні юні новатори саморуч виготовляли оригінальні підставки для мобільних телефонів, серветниці у вигляді хмаринок, окуляри Гаррі Поттера, брелочки у вигляді метелика, веселки та морозива та інші стильні прикраси, чи ще щось подібне.

За пропозицією відвідувачів бібліотеки працівники започаткували таку послугу як **«Майстер-клас на замовлення»**. Такі заходи можуть відбуватися у бібліотеці або у дошкільних чи навчальних закладах учасників. Зокрема, у звітному році були запити на проведення **майстер-класу з декупажу великодніх яєць**, учасниками якого були учні 3-В кл. ЗОШ№ 13. Для створення візерунка були використані столові серветки, з яких діти вищипували обрані елементи, замість клею застосовували яєчний білок. Учні 2-Б класу Початкової школи з поглибленим вивченням економіки взяли участь у **майстер-класі з новорічно-різдвяного декору «Віночок»** в техніці паперопластики та аплікації. П'ятикласники ЗОШ№ 4 виготовляли **новорічні 3D листівки** з символом прийдешнього року – білим щуриком. Листівки вийшли надзвичайно оригінальними і красивими.

У 2019 році Тернопільська спеціалізована школа №3 з поглибленим вивченням іноземних мов відзначала свій 80-літній ювілей. З цієї нагоди вчителі навчального закладу запросили наших творчих бібліотекарів, щоб разом з їхніми учнями виготовити сувеніри до цієї святкової події. Учні молодших класів виготовляли дуже симпатичні **беджі із фетру під назвою «Сова»**, а старшокласники опановували **мистецтво вітражу**, створюючи яскраві картини на склі. Учасниками цих майстер класів були понад 200 учнів і майже половина з них стали читачами нашої бібліотеки.

Вперше у книгозбірні відбулись **благодійні майстер-класи**. Кошти були передані переселенці зі Сходу України Марині Цимбалі, яка бореться з онкозахворюванням. Всього проведено 6 заходів з розпису різдвяних пряників, до яких долучилося 108 учасників. Усім творчим процесом вправно керувала майстриня-волонтерка Ірина Максим'юк, яка поділилась з присутніми усіма секретами виготовлення смачнющого пряника. Діти виготовляли будиночки та солодких янголят, а дорослі «чаклували» над «зірковим» Дідом Морозом та зайцем, що везе на автівці ялинку. Благодійні заходи відбулися за ініціативи волонтерки Яни Шкуратової та працівників сектору естетичного виховання.

Музичне мистецтво

Світ музики надзвичайно багатий і різноманітний. Нема потреби зайвий раз доводити значення музики для естетичного виховання дітей та підлітків. Тож, з метою формування навиків сприйняття творів музичного мистецтва, розвитку слухацької культури, виховання любові до народної та класичної музики у секторі працює **клубу любителів музики «Мелодія»**, в рамках якого проведено ряд заходів:

До 95-річчя від дня народження Анатолія Горчинського, режисера і композитора відбувся **музичний променад «Вихід на обрій духовності»**. Читачі бібліотеки ознайомились з життям і творчістю відомого краянину, а також послушали записи пісень у його виконанні.

Для поціновувачів таланту Володимира Івасюка працівники підготували **відео-портрет «Митець, який надто любив Україну»**, присвячений 70-річчю від дня народження українського композитора і співака. Працівники СЕВ ознайомили присутніх з цікавими фактами життя і творчості митця, а також запросили переглянути відеоматеріал, який частково відкриває завісу таємниці його передчасної смерті. Наприкінці заходу усі бажаючі ознайомились з друкованими матеріалами про буковинського пісняка.

Незмінній ведучій телепрограми «Фольк-music», українській співачці, народній артистці України нашій землячці Оксані Пекун, яка святкувала «золотий» ювілей було присвячено **відеопортрет «Вона співає серцем і душею»**.

До ювілеїв відомих композиторів у СЕВ представлені **книжково-ілюстративні виставки**, зокрема: **«У пісні його життя»** (до 110-річчя від дня народження А. Й. Кос-Анатольського), **«Співець народної душі»** (до 130-річчя від дня народження Л. М. Ревуцького, українського композитора), а до Міжнародного дня музики представлено **викладку літератури «Музичне осені відлуння»**.

Крім того, у секторі протягом року працював музичний кіоск **«Співаємо разом в караоке»** (виконання колядок, щедрівок, українських народних пісень в сучасній обробці та пісень українських авторів і виконавців).

Напередодні відзначення Китайського Нового року та року Китаю в Україні користувачі СЕВ здійснили **відео-подорож «Пізнаємо Китай разом»**. Діти та дорослі познайомились з історичними та культурними пам'ятками країни. Їх вразив чудовий та дивовижний світ китайського живопису та архітектури, а ще - вони «побували» на Новому році та традиційному святі ліхтариків. На завершення подорожі всі присутні взяли участь у майстер-класі з виготовлення китайських ліхтариків. Використовуючи звичайні ножиці, клей та декоративні матеріали, учасники створили оригінальні червоні паперові ліхтарики та зробили невеличкий крок до пізнання культури Китаю.

Одним з важливих напрямків роботи СЕВ є образотворче мистецтво та архітектура. Зокрема, до 110-ї річниці від дня народження Марії Приймаченко,

українського майстра народного декоративного розпису, неперевершеної художниці, яскравої представниці примітивізму бібліотекарі запропонували відвідувачам **відео-портрет** «З пензлем в руках і ніжністю у серці».

Учасники заходу познайомилися з життєвим шляхом майстрині, а також мали можливість насолоджуватися надзвичайними картинами художниці, де птахи схожі на квіти, а квіти нагадують птахів. Присутні переглянули друківані видання з фонду сектору естетичного виховання про надзвичайну мисткиню, чудові каталоги та альбоми із зображеннями картин, а також книги, в ілюстраціях яких використано роботи Марії Приймаченко.

Крім того працівниками СЕВ було оформлено низку книжкових полиць, присвячених видатним митцям: **«Неперевершений майстер графіки»** (до 90-річчя від дня народження Ярослава Омеляна, відомого художника, нашого землянина), **«Сни наяву»** (до 115-річчя від дня народження С. Далі, іспанського та американського художника), **«Унікальний імпресіонізм українського художника»** (до 175-річчя від дня народження М. І. Мурашка, українського художника і педагога) та ін.

Театр та кіномистецтво

Для тих, кому до вподоби театральне та кіномистецтво працівниками СЕВ було організовано: **книжкову виставку** «Цариця української сцени» (до 165-річчя від дня народження М. К. Заньковецької), **книжково-ілюстративні виставки** «Дотик до людини-кіно» (до 95-річчя від дня народження С. Й. Параджанова), «Камера! Мотор! Поїхали!» (до Дня українського кіно). В рамках **кінолекторію «Від книги до фільму»** відбувся відео перегляд «Книга чи фільм? «Різдвяна пісня в прозі Ч. Діккенса».

Спершу діти ознайомились з книгою, а вже потім усі дружно переглянули мультфільм від Walt Disney Company «Різдвяна історія». Після перегляду стрічки всі ділились враженнями та обговорювали найцікавіші моменти твору, висували цікаві аргументи на користь книги, або фільму.

До 130-річчя від дня народження Чарлі Чапліна, американського кінорежисера, актора і сценариста у бібліотеці відбулася **кіномандрівка «Бродяга і джентльмен»**. Захід розпочався з огляду книжково-ілюстративної виставки «Великий геній німого кіно» та відео презентацією про життя талановитого англійського і американського кінорежисера. Учасники заходу дізналися багато цікавих фактів з життя Чарлі Чапліна. На завершення кіно мандрівки вони переглянули німу пригодницьку комедію 1925 року «Золота лихоманка».

Наша бібліотека завжди активно долучається до різноманітних Міжнародних та Всеукраїнських заходів. На цей раз, маючи відповідні технічні засоби, ми брали участь у показах фільмів в рамках **фестивалю «Українське дитяче кіно»**.

Фестиваль організований Артхаус Трафік за підтримки Державного агентства України з питань кіно та Чілдрен Кінофест з метою популяризації національних фільмів серед дітей та підлітків. У бібліотеці відбулося 3 покази. З великим задоволенням діти переглянули **анімаційний фентезі-фільм «Микита Кожум'яка»** та **пригодницький фільм «Іван Сила»**. Діти із захопленням слідкували за розвитком подій у кінострічках, а по перегляді усі гуртом обговорювали їх та ділилися власними думками і враженнями щодо фільмів.

III. Науково-методична діяльність

У звітному році діяльність науково-методичного відділу спрямовувалась на сприяння модернізації діяльності бібліотек області, удосконалення системи бібліотечного обслуговування читачів-дітей та забезпечення максимально повного доступу їх до інформації. Застосовувались інноваційні підходи до традиційних форм обслуговування, це дозволило підвищити якість наданих послуг. Інтернет-середовище відкриває нові можливості для фахівців бібліотек різних рівнів – як сільської, так і обласної, й водночас ставить перед ними нові завдання. Тому для бібліотекарів важливо бути готовими до змін у сучасному інформаційному суспільстві.

2019 рік для спеціалізованих бібліотек для дітей Тернопільської області став періодом активних змін. У зв'язку з проведенням в Україні адміністративно-територіальної реформи, створенням об'єднаних територіальних громад (ОТГ) відбулися зміни у складі та підпорядкуванні деяких бібліотек для дітей Тернопільщини.

Структура бібліотек для дітей області станом на 01.01.2020 р. наступна:

- обласна бібліотека для дітей – 1;

- центральні районні бібліотеки для дітей – 11 (у 2018 році на базі Лановецької районної бібліотеки для дітей утворили Лановецьку міську бібліотеку);

- центральні бібліотеки для дітей ОТГ – 3 (створенні на базі районних бібліотек для дітей: Зборівська центральна бібліотека для дітей, Монастирська центральна дитяча бібліотека та Підволочиська центральна бібліотека для дітей Підволочиської ОТГ);

- міські бібліотеки для дітей – 15 (в тому числі 6 в підпорядкуванні ОТГ: Гримайлівська бібліотека для дітей Гримайлівської ОТГ, Копичинецька бібліотека для дітей Копичинецької ОТГ, Мельниця-Подільська бібліотека для дітей Мельниця-Подільської селищної ради, Скала-Подільська бібліотека для дітей Скала-Подільської ОТГ, Почаївська міська бібліотека для дітей Почаївської ОТГ, Хоростківська бібліотека для дітей Хоростківської ОТГ).

Станом на 1.01.2018 було 16 – на базі Вишнівецької міської бібліотеки для дітей утворено Вишнівецьку публічно-шкільну бібліотеку-філію.

Центральні бібліотеки для дітей

1. Бережанська районна бібліотека для дітей ім. Лесі Українки
2. Борщівська районна бібліотека для дітей
3. Бучацька районна бібліотека для дітей
4. Гусятинська районна бібліотека для дітей
5. Заліщицька районна бібліотека для дітей
6. Збаразька районна бібліотека для дітей
7. Зборівська бібліотека для дітей Зборівської ОТГ
8. Козівська районна бібліотека для дітей
9. Кременецька районна бібліотека для дітей
10. Монастирська центральна дитяча бібліотека Монастирської ОТГ
11. Підволочиська бібліотека для дітей Підволочиської ОТГ
12. Підгаєцька районна бібліотека для дітей
13. Тернопільська районна бібліотека для дітей
14. Шумська районна бібліотека для дітей

Міські бібліотеки для дітей

1. Скала-Подільська бібліотека-філія для дітей Скала-Подільської ОТГ
2. Мельнице-Подільська бібліотека-філія для дітей Мельнице-Подільської ОТГ
3. Гримайлівська бібліотека-філія для дітей Гримайлівської ОТГ
4. Копичинецька бібліотека-філія для дітей Копичинецької ОТГ
5. Хоростківська бібліотека-філія для дітей Хоростківської ОТГ
6. Кременецька бібліотека-філія для дітей Кременецької міської ради
7. Почаївська бібліотека-філія для дітей Почаївської ОТГ
8. Скалатська бібліотека-філія для дітей Скалатської ЦБС
9. Центральна бібліотека для дітей Тернопільської міської ЦБС
10. Бібліотека №2 для дітей Тернопільської міської ЦБС
11. Бібліотека №3 для дітей Тернопільської міської ЦБС
12. Бібліотека №4 для дітей Тернопільської міської ЦБС
13. Бібліотека №5 для дітей Тернопільської міської ЦБС
14. Чортківська міська бібліотека для дітей № 1
15. Чортківська міська бібліотека для дітей № 2

Згідно рішення Монастирської міської ради *«Про прийняття в комунальну власність Монастирської об'єднаної територіальної громади об'єктів спільної власності територіальних громад сіл, селища, міста Монастирського району»*

від 07.03.2019 року № 96 пункту 1, **Монастириську центральну дитячу бібліотеку** передано у комунальну власність Монастириської ОТГ.

Підвищення кваліфікації

Протягом 2019 року Тернопільська обласна бібліотека для дітей вела активну роботу з підвищення кваліфікації працівників ОДБ, центральних районних бібліотек для дітей та бібліотек ОТГ.

У звітному році бібліотекарі області мали нагоду брати участь у різноманітних нарадах, тренінгах, семінарах, круглих столах, зокрема:

- **Бібліотечний форум «Дитяча бібліотека в інформаційному суспільстві: пошуки гармонії, шляхи трансформації»**, який відбувся 29 листопада у Національній бібліотеці України для дітей відбувся, до участі в якому долучилися директори й провідні фахівці обласних бібліотек для дітей та державних інституцій культури.

Під час пленарного засідання «Сучасний стан та перспективи розвитку бібліотечної справи: надання культурних послуг» обговорювалися сучасні тенденції в обслуговуванні користувачів-дітей та надання культурних послуг громадам в умовах реформування. Також на форумі відбулося урочисте нагородження переможців Всеукраїнського огляду-конкурсу обласних бібліотек для дітей. Участь у форумі взяла Надія Новіцька.

- **Семінар «Бібліотеки для дітей в контексті реформи децентралізації»** відбувся 18–20 червня в рамках циклу семінарів «Бібліотеки та громада: динамічний розвиток і пошук нових форматів взаємодії» (модуль 4) на базі Миколаївської обласної бібліотеки для дітей ім. В.О. Лягіна. На ньому були представлені презентації з досвіду роботи дитячих бібліотек м. Миколаєва: Центральна міська бібліотека для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменка м. Миколаєва та міські бібліотеки-філії. Під час пленарного засідання «Бібліотеки для дітей в контексті реформи децентралізації» відбулося обговорення проблемних питань діяльності спеціалізованих бібліотек для дітей в умовах адміністративно-територіальної реформи; нові реалії надання культурних послуг в умовах реформування; формування мовної політики на основі потреб громади, підвищення громадського інтересу до бібліотеки як центру інноваційного розвитку громади; забезпечення координації органів місцевого самоврядування, бібліотек для дітей, громадських організацій у сфері підтримки дитячого читання. Тернопільську обласну бібліотеку для дітей представляла Надія Новіцька.

- **Тренінг в рамках проекту «Інформаційна підтримка ЄС – бібліотекам для дітей та юнацтва в Україні»** відбувся 25 березня у Львівській обласній бібліотеці для юнацтва. Учасники тренінгу дізналися більше про Європейський

Союз, його проекти та програми, інформаційні ресурси та можливості для співпраці; ознайомилися з досвідом та методами роботи публічних бібліотек з популяризації матеріалів Представництва ЄС в Україні євроінтеграції України; дізналися про нову комунікаційну платформу Euroguiz.org.ua; отримали інформацію про куточок Європейського Союзу, що буде облаштовано в 500 бібліотеках України. (Віра Мостовенко, Тетяна Хованець).

Завдяки проекту від Представництва ЄС в Україні бібліотек для дітей Тернопільської області отримали бокси із добіркою матеріалів з метою європейської просвіти своїх читачів-дітей на місцях, а також прослухали консультацію щодо створення «Куточку Європейського Союзу» в бібліотечних установах.

- **Дискусія-тренінг «European projects lab for NGO»** відбулася у м. Тернопіль 11 квітня. Відібрані учасники заходу презентували власні проекти, усі бажаючі поділилися своїми ідеями для грантових заявок. Також учасники отримали експертну оцінку представлених проектних ініціатив.

Крім цього, було проведено антитренінг «Як НЕ отримати грант від донора». На ньому учасники в режимі реверсивного мозкового штурму дізналися, що саме НЕ варто робити, аби отримати грантову підтримку від ЄС. Тернопільську обласну бібліотеку для дітей представляли Оксана Романюк та Тетяна Хованець.

- **Семінар для завідувачів відділів обслуговування центральних бібліотек централізованих бібліотечних систем та об'єднаних територіальних громад на тему «Обслуговування користувачів: проблеми, напрямки, рішення та перспективи»** відбувся на базі Тернопільської ОУНБ. Тернопільську обласну бібліотеку для дітей представляла завідувачка сектору абонементу ВО 5 – 11 кл. Іванна Плечунь із доповіддю «Сучасна бібліотека – необмежений простір для розвитку та дозвілля дітей».

- **Тренінг «Робота з «мікропроєктами»** проходив в рамках III конкурсного набору малобюджетних проєктів Програми транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна 2014-2020»: специфіка, акценти, обмеження», який відбувся 12 листопада у м. Тернополі. Його пріоритетними цілями є: промоція місцевої культури та історії; промоція і збереження природної спадщини.

Організатором виступило Управління міжнародного співробітництва та фандрайзингу Тернопільської обласної державної адміністрації. Тренінг, на якому було представлено досвід «Підтримка проєктів у сфері культурної, історичної та природної спадщини» відвідала методист НМВ Надія Тимчук.

- **X Міжнародний бібліотечний форум «Нова бібліотека – відповідальність кожного»** відбувся 18–21 вересня 2019 р. у м. Львів, в якому взяли участь бібліотечна спільнота, представники державних органів влади,

науковці, викладачі, провідні видавництва та інші. В рамках ювілейного форуму відбувся обмін досвідом між бібліотекарями України та інших країн.

У насиченій робочій атмосфері відбулися доповіді, дискусії, засідання за «круглим» столом тощо. Зокрема, завідувачка НМВ Тетяна Хованець та завідувачка ВО 5 – 11 кл. Марія Човніцька взяли участь у наступних заходах: пленарному засіданні «Ключові елементи нової бібліотеки: люди, технології, ресурси», дискусії «Якою бути новій бібліотеці», вільному майданчику обміну думок та професійних рішень 4L «Lviv-Lugansk-Library-Love», студії «Бібліотеки для дітей: ідеї для майбутнього», круглому столі «Програма поповнення фондів публічних бібліотек: результати, виклики, майбутнє», студії «Європейський стиль нової бібліотеки».

- Всеукраїнська конференція директорів обласних бібліотек для дітей «Сучасна бібліотека для дітей – платформа для культурного розвитку громади» відбулась 8–10 жовтня 2019 року на базі Тернопільської обласної бібліотеки для дітей. На конференції обговорювалися проблеми функціонування та розвитку бібліотек для дітей в умовах децентралізації; нові реалії надання культурних послуг; забезпечення прав юних громадян на вільний доступ до книги та інформації; пошуки шляхів співпраці у реалізації державної політики культурного розвитку суспільства.

Вітальним словом конференцію розпочала директорка обласної книгозбірні Надія Новіцька. Свої думки щодо перспектив розвитку, проблем, можливостей і взагалі – долі української бібліотеки для дітей, висловили генеральна директорка Національної бібліотеки України для дітей Алла Гордієнко та начальник управління культури Тернопільської обласної державної адміністрації Григорій Шергей.

Надзвичайно цікавими та актуальними були промови Світлани Глущенко, директорки Департаменту моніторингу соціальних прав Секретаріату уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Юрія Марченка, начальника відділу підтримки книговидання Українського інституту книги, голови профспілки працівників культури Тернополя Лариси Забігайло та директорів обласних бібліотек для дітей. В рамках відкриття також відбулась презентація автоматизованої інтегрованої бібліотечної системи «KoHa».

Другого дня делегація відвідала Тербовлянську ОТГ, в якій створено Центральну публічно-шкільну бібліотеку та 12 бібліотек-філій. Спілкування відбувалося у Центрі культури і дозвілля с. Підгайчики, де обговорювали проблеми та перспективи функціонування бібліотек для дітей, як культурно-інформаційних осередків об'єднаних територіальних громад. Крім того, поважні гості відвідали Тербовлянський коледж культури, де навчаються майбутні

бібліотекарі і спільно з дирекцією та викладачами закладу обговорили проблеми та перспективи кадрового забезпечення бібліотек

На третій день Всеукраїнської конференції заступник директора з наукової роботи Надія Чайківська презентували досвід Тернопільської обласної бібліотеки для дітей з грантової, проектної діяльності та впровадження інновацій у роботу бібліотеки. З діяльністю **«Конструкторського бюро бібліотекарів»** – проекту професійного партнерства обласних бібліотек для дітей Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської та Хмельницької областей ознайомила присутніх завідувачка науково-методичного відділу Тетяна Хованець, після чого запросила колег з інших областей долучитися до спільної роботи у проекті.

На завершення учасники конференції підсумували та проаналізували побачене і почуте на Тернопільщині та окреслили план подальших дій, відповідно до реальних обставин і майбутніх перспектив.

Свою солідарність з бібліотекарями висловили партнери та друзі нашої книгозбірні – меценатка, голова ГО «Асоціація жінок України «Дія» Ольга Шахін, поет та журналіст Володимир Барна, представники видавництва «Підручники та посібники», завітавши на конференцію зі словами підтримки і чудовими книжковими подарунками для усіх учасників та нашої бібліотеки.

За багаторічну працю та добру організацію конференції всеукраїнського масштабу, директорку Тернопільської обласної бібліотеки для дітей Надію Новіцьку було нагороджено Почесною відзнакою від Національної бібліотеки України для дітей.

Семінар-практикум завідувачів районними, міськими бібліотеками для дітей, публічно-шкільними бібліотеками, бібліотекарів бібліотек-філій об'єднаних територіальних громад «Сучасна бібліотека для дітей – платформа для культурного розвитку громади» відбувся 19 листопада у бібліотеці. Окрім працівників бібліотек Тернопільщини, у семінарі взяли участь колеги з Львівської та Хмельницької обласних книгозбірень для дітей.

Розпочала семінар директорка Тернопільської обласної бібліотеки для дітей Надія Новіцька. Свій виступ вона присвятила темі реформування, умінню бібліотечної спільноти реагувати та пристосовуватись до змін та нових правил сучасного культурного простору.

Більш активно заявляти про себе, вести діалог та співпрацювати з владою і громадськістю закликала бібліотекарів і заступниця начальника Управління культури в Тернопільській області Світлана Байталюк.

Досвідом своїх бібліотек поділились гості з сусідніх областей. Зокрема, Оксана Лучинська – завідувачка відділу роботи з користувачами-учнями 5–9 класів Хмельницької обласної бібліотеки для дітей імені Т. Шевченка, наголосила на важливості створення у бібліотеці креативного простору для

підлітків, який би відповідав усім вимогам та вподобанням цієї особливої аудиторії.

«Зроби зупинку – скуштуй родзинку!» – закликала присутніх Любов Сташко, завідувачка науково-методичного відділу Львівської обласної бібліотеки для дітей, розповідаючи про креативні досягнення «левеняткової книгозбірні».

Своїми напрацюваннями в напрямку проектної діяльності, проведенні цікавих і незвичних заходів та вуличних акцій, активної творчої діяльності, поділились заступниця директора з наукової роботи Надія Чайківська та завідувачі відділів Тернопільської обласної бібліотеки для дітей.

В рамках семінару також відбулась презентація персональної виставки «Дива з маленьких бісеринок» – бібліотекарки бібліотеки-філії с. Бужок Золочівського району Львівської області Наталії Алексевиц. Жінка виготовляє фантастично красиві гердани і разом з колегами навчає читачів цьому і багатьом іншим видам мистецтва.

Діяльність в рамках «Конструкторського бюро бібліотекарів» (проект професійного партнерства обласних бібліотек для дітей Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської та Хмельницької областей)

Мета проекту:

- ✓ консолідація і зміцнення співпраці обласних бібліотек для дітей Західної України;
- ✓ обмін інноваційними практиками;
- ✓ реалізація спільних проектів;
- ✓ адвокаційна діяльність;
- ✓ розповсюдження цікавого досвіду і впровадження його в практику роботи бібліотек для дітей регіону.

Співпраця в рамках професійного партнерства «Конструкторське бюро бібліотекарів»:

•**Обласний семінар «Сучасна бібліотека – платформа для патріотично-краєзнавчого виховання дітей»** відбувся 22–23 травня у Ланчинській міській дитячій бібліотеці Надвірнянського району Івано-Франківської області. Під час семінару висвітлювалися наступні питання: національно-патріотичне виховання юних користувачів як пріоритетний напрям діяльності дитячої бібліотеки, літературне краєзнавство як дійовий засіб виховання дітей у родині та ін. Тернопільську обласну бібліотеку для дітей представляла Надія Чайківська із доповіддю ...

•**Обласний семінар для заступників директорів з питань обслуговування дітей «Бібліотека для дітей: виклики, шанси, натхнення»**, який відбувся 28 жовтня у Львівській обласній бібліотеці для дітей.

Орієнтирами на майбутнє та технологічними лайфхаками поділилися працівники бібліотеки, зокрема обговорювали: планування роботи на 2020 рік, технологічні інспірації для читачів: лайфхаки для сучасних бібліотекарів, лінк у майбутнє: Code Club UA в бібліотеці, як сподобатися найвибагливішим інформаційним гурманам у віртуальному просторі, як бібліотеці долучитись до розвитку профорієнтаційних навичок читача, ділилися історіями успіху у форматі печатка-кучка. Тернопільську обласну бібліотеку для дітей представляла Надія Чайківська із доповіддю «Бібліотека – комфортний простір для розвитку, навчання та дозвілля».

Також, в рамках роботи КББ відбувся **регіональний конкурс-проект «Мистецтво створювати... бібліотеки»**, мета якого:

- формування позитивного іміджу бібліотеки засобами реклами, популяризація читання за допомогою інноваційних методів;
- активізація творчого потенціалу у бібліотечних працівників;
- стимулювання бібліотечних фахівців до впровадження нових форм роботи;
- створення умов для професійного спілкування й обміну досвідом.

Із Тернопільської області участь у конкурсі взяло 8 учасників, двоє з яких (Ірина Лазарчук, директор Козівської центральної бібліотеки для дітей, Андріана Андрєєва, бібліотекар відділу обслуговування дошкільників та учнів 1–4 кл. Підволочиської бібліотеки для дітей) стали переможцями і відзначені поїздкою на Х Львівський міжнародний бібліотечний форум. Під час засідання Секції дитячих бібліотек у Львівській обласній бібліотеці для дітей відбулось офіційне нагородження переможців.

Всеукраїнські та регіональні конкурси

У 2019 році Обласна бібліотека для дітей організувала проведення на Тернопільщині наступних заходів:

1. Міжрегіональний конкурс дитячої листівки «Ми – єдині і по духу, і по крові», оголошений Тернопільською обласною бібліотекою для дітей та Обласним комунальним закладом «Харківська обласна бібліотека для дітей» за підтримки Управління культури Тернопільської обласної державної адміністрації та Управління культури і туризму Харківської обласної державної адміністрації з нагоди відзначення 100-річчя проголошення Акту злуки УНР і ЗУНР.

Мета конкурсу – виховання любові до Батьківщини, формування у дітей громадянських патріотичних почуттів, національної свідомості, поваги до культурної спадщини та традицій, розвиток творчого потенціалу дітей, підвищення значення дитячих бібліотек у процесі соціальної адаптації дітей.

До ТОБД надійшло 93 конкурсних матеріали за номінаціями:

- «Паперова листівка» – 83 роботи (у віковій категорії 5–9 років – 28 робіт, 10–12 років – 42, 13–16 років – 13);
- «Фотолистівка» – 10 робіт (у віковій категорії 5–9 років – 5 робіт, 10–12 років – 1, 13–16 років – 4).

Участь у конкурсі взяли 90 конкурсантів трьох вікових категорій, а саме:

- діти віком 5–9 років – 32 учасники, 33 роботи;
- діти віком 10–12 років – 43 учасники, 43 роботи;
- діти віком 13–16 років – 15 учасників, 17 робіт.

Переможці конкурсу «Ми – єдині і по духу, і по крові»

Гран-прі конкурсу

Макар Андрій, 11 років, м. Тернопіль.

Номінація «Паперова листівка»

Вікова категорія 5–9 років

- 1 місце – Шайда Аліна, с. Гончарівка Монастириського р-ну;
- 2 місце – Пилипчук Соломія, м. Тернопіль;
- 3 місце – Денис Владислав, м. Заліщики; Романюк Юлія, м. Тернопіль.

Вікова категорія 10–12 років

- 1 місце – Кутнів Анна, с. Теофіпівка Козівського р-ну;
- 2 місце – Любінська Наталія, с. Таурів Козівського р-ну;
- 3 місце – Ковалюк Олександра, м. Тернопіль.

Вікова категорія 13–16 років

- 1 місце – Івашків Марта, смт. Козова;
- 2 місце – Шилінська Уляна, м. Почаїв;
- 3 місце – Здеб Марія, с. Новосілка Підгаєцького р-ну.

Номінація «Фотолистівка»

Вікова категорія 5–9 років

- 1 місце – Півень Іван, м. Тернопіль;
- 2 місце – Козак Матвій, с. Богданівка Підволочиського р-ну;
- 3 місце – Кондратович Христина, с. Великі Гаї Тернопільського р-ну.

Вікова категорія 10–12 років

- 1 місце – Хованець Максим, м. Тернопіль.

Вікова категорія 13–16 років

- 1 місце – Омельченко Богдан, м. Тернопіль;
- 2 місце – Лозінський Андрій, м. Тернопіль.

Номінація «Плакат»

Білінський Олег, с. Григорів Монастириського р-ну.

Номінація «Еколистівка»

Гаврилюк Іван, м. Заліщики.

2. Обласний етап Всеукраїнського конкурсу есе «Діти єднають Україну»

на честь 100-річчя з дня проголошення Злуки Української Народної Республіки та Західно-Української Народної Республіки Національна бібліотека України для

дітей у партнерстві з громадськими організаціями, Національною секцією ІВВУ та Творчим об'єднанням дитячих письменників НСПУ, за підтримки Міністерства культури України.

Мета конкурсу – формування у майбутнього покоління високої громадянської свідомості та знань про історію України, сприяння національно-патріотичному вихованню особистості.

До Тернопільської обласної бібліотеки для дітей надійшло 29 конкурсних матеріалів від учасників – читачів районних, міських бібліотек для дітей та сільських бібліотек-філій області.

У конкурсі брали участь читачі-діти у двох вікових категоріях:

- віком 10–14 років – 18 учасників, 18 робіт;
- віком 15–18 років – 11 учасників, 11 робіт.

Переможці I туру Всеукраїнського конкурсу есе «Діти єднають Україну»

Вікова категорія 10–14 років

- 1 місце – Габрук Вікторія, смт. Козова;
- 2 місце – Андріішин Людмила, с. Доброполе Бучацького р-ну;
- 3 місце – Глушко Андрій, с. Кам'янки Підволочиського р-ну.

Вікова категорія 15–18 років

- 1 місце – Бучинська Діана, с. Трибухівці Бучацького р-ну;
- 2 місце – Шморлівська Яна, смт Гусятин;
- 3 місце – Банира Вікторія, м. Збараж.

3. Обласний етап Всеукраїнського дитячого літературного конкурсу «Творчі канікули» – 2019

Організаторами Конкурсу є: Національна секція Міжнародної ради з дитячої книги (ІВВУ), Національна спілка письменників України, Українська асоціація працівників бібліотек для дітей, Фонд Миколи Томенка «Рідна країна», Національна бібліотека України для дітей. Організаційно-методичне забезпечення Конкурсу здійснює Національна бібліотека України для дітей. Мета конкурсу – сприяння формуванню у дітей та підлітків патріотичних почуттів – любові до рідної природи, краю, Батьківщини; прищеплення любові до рідної мови; розвиток естетичної свідомості, здатності до творчої самореалізації, створення умов для реалізації творчих здібностей та талантів дітей.

До Тернопільської обласної бібліотеки для дітей надійшло 67 конкурсних матеріалів від 21 учасника за номінаціями:

- «Знайомтеся – це ми!» – 8 робіт (у віковій категорії 11–13 років – 3 роботи, 14–18 років – 5);
- «Так, я люблю Україну» – 16 робіт (у віковій категорії 11–13 років – 12 робіт, 14–18 років – 4);

- «Природа – джерело натхнення та краси» – 21 робота (у віковій категорії 11–13 років – 15 робіт, 14–18 років – 6);
- «І в кожному із нас уже живе філософ!» – 14 робіт (у віковій категорії 14–18 років – 14 робіт);
- «Моя майбутня професія» – 4 роботи (у віковій категорії 11–13 років – 3, 14–18 років – 1);
- «Безмежний світ моєї уяви» – 3 роботи (у віковій категорії 14–18 років – 3 роботи);
- « Далі буде? Ні, «далі» – вже є!» – 1 робота (у віковій категорії 14–18 років – 1 робота).

Участь у конкурсі взяв 21 конкурсант у двох вікових категоріях:

- діти віком 11–13 років – 10 учасників, 34 роботи;
- діти віком 14–18 років – 11 учасників, 33 роботи.

Переможці Всеукраїнського дитячого літературного конкурсу «Творчі канікули» – 2019

Номінація «Знайомтеся – це ми!»

вікова категорія 11–13 років

Назаркевич Оксана, смт. Гусятин;

вікова категорія 14–18 років

Попадюк Діана, с. Дибще Козівського р-ну.

Номінація «Так, я люблю Україну»

вікова категорія 11–13 років

Фенюк Руслана, с. Малий Кунинець Збаразького р-ну;

вікова категорія 14–18 років

Гнатишин Софія, смт. Великі Бірки Тернопільського р-ну.

Номінація «Природа – джерело натхнення та краси»

вікова категорія 11–13 років

Панчук Анна, м. Почаїв Кременецького р-ну;

вікова категорія 14–18 років

Шклярник Лілія, с. Гончарівка Монастириського р-ну.

Номінація «І в кожному із нас уже живе філософ!»

вікова категорія 14–18 років

Собчак Анастасія, м. Тернопіль.

Номінація «Моя майбутня професія»

вікова категорія 11–13 років

Кваснікевич Сніжана, с. Підлісся Бучацького р-ну.

Номінація «Безмежний світ моєї уяви»

вікова категорія 11–13 років

Стасишин Уляна, м. Тернопіль;

вікова категорія 14–18 років

Попадюк Діана, с. Дибще Козівського р-ну.

Номінація «Далі буде? Ні, «далі» – вже є!»
вікова категорія 14–18 років
Попадюк Діана, с. Дибше Козівського р-ну.

4. Обласний етап Всеукраїнського конкурсу «Лідер читання» – 2019

На адресу організаційного комітету обласного етапу конкурсу в рамках програми «Бібліоліто – 2019» були надіслані 19 творчих матеріалів з презентаціями найкращих читачів. Головними критеріями оцінки лідерів читання стали кількість прочитаних ними книжок, зокрема з позашкільної програми та активна участь дітей у бібліотечних заходах.

Обласне журі розглянуло усі матеріали та визначило переможцем конкурсу у Тернопільській області Хвалку Христину Мар'янівну, читачку Козівської районної бібліотеки для дітей, ученицю 7 класу, яка представляла Тернопільщину на заключному Всеукраїнському етапі конкурсу в м. Одесі.

Методична робота в бібліотеках для дітей області

Діяльність бібліотек для дітей Тернопільської області у 2019 році була спрямована на удосконалення роботи бібліотек району, надання методичної та практичної допомоги сільським бібліотекарям з питань обслуговування користувачів-дітей та сприяння розвитку і поширенню бібліотечних інновацій.

Щорічно бібліотеки для дітей приймають участь у Всеукраїнських та обласних конкурсах, проєктах, які проводяться за ініціативи Національної бібліотеки України для дітей, Української бібліотечної асоціації та інших Міжнародних фондів та програм.

У 2019 році користувачі та бібліотекарі взяли участь у :

- Всеукраїнському конкурсі есе «Діти єднають Україну»;
- Всеукраїнському конкурсі «ЛІДЕР ЧИТАННЯ»;
- Всеукраїнському дитячому літературному конкурсі «Творчі канікули»;
- Всеукраїнському тижні дитячого читання;
- Міжрегіональному конкурсі дитячої листівки «Ми – єдині і по духу, і по крові»;
- Регіональному конкурсі-проєкті «Мистецтво створювати... бібліотеку»;
- Фотоконкурсі «Бібліотекар в об'єктиві»;
- Ярмарку бібліотечних ідей «Бібліотека. Інформація. Знання. Успіх» у форматі Печа-куча;
- Літніх читаннях.

В умовах, що продиктовані нині нелегким часом та неоднозначними обставинами економічно-політичної ситуації в країні, бібліотеки для дітей особливу увагу приділяють:

- ❖ утвердженню в свідомості та почуттях юних особистостей патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України,
- ❖ вихованню поваги до Конституції України та державної символіки,
- ❖ орієнтація на військово-патріотичне виховання,
- ❖ формуванню толерантного ставлення до інших культур і традицій.

З нагоди відзначення 100-річчя проголошення Акту злуки УНР і ЗУНР дитячі бібліотеки взяли участь у Міжрегіональному конкурсі дитячої листівки «Ми – єдині і по духу, і по крові», організованому Тернопільською обласною бібліотекою для дітей та Обласним комунальним закладом «Харківська обласна бібліотека для дітей» за підтримки Управління культури Тернопільської обласної державної адміністрації та Управління культури і туризму Харківської обласної державної адміністрації.

Участь у конкурсі взяли обласна бібліотека для дітей та Бережанська, Заліщицька, Козівська, Кременецька, Монастирська, Підволочиська, Підгаєцька, Тернопільська районна, Шумська ЦБД та 5 бібліотек для дітей м. Тернополя. До бібліотеки надійшло 93 конкурсних роботи. Найкращі з них були надіслані до м. Харкова.

Також на честь 100-річчя з дня проголошення Злуки Української Народної Республіки та Західно-Української Народної Республіки Національна бібліотека України для дітей у партнерстві з громадськими організаціями, Національною секцією ІВВУ та Творчим об'єднанням дитячих письменників НСПУ, за підтримки Міністерства культури України, проведено Всеукраїнський конкурс есе «Діти єднають Україну».

До Тернопільської обласної бібліотеки для дітей надійшло 29 конкурсних матеріалів від учасників – читачів районних, міських бібліотек для дітей та сільських бібліотек-філій області.

Найкращі роботи надіслані до Національної бібліотеки України для дітей.

Учасниками цього конкурсу були: обласна бібліотека для дітей та 10 бібліотек для дітей (Борщівська, Бучацька, Гусятинська, Заліщицька, Збаразька, Козівська, Монастирська, Підволочиська, Підгаєцька, Тернопільська ЦБД).

З метою сприяння формування у дітей та підлітків патріотичних почуттів – любові до рідної природи, краю, Батьківщини; прищеплення любові до рідної мови; розвиток естетичної свідомості, здатності до творчої самореалізації, створення умов для реалізації творчих здібностей та талантів дітей було

проведено Всеукраїнський дитячий літературний конкурс «Творчі канікули» – 2019.

Організаторами даного конкурсу були: Національна секція Міжнародної ради з дитячої книги (ІВВУ), Національна спілка письменників України, Українська асоціація працівників бібліотек для дітей, Фонд Миколи Томенка «Рідна країна», Національна бібліотека України для дітей.

До обласної бібліотеки для дітей надійшло 67 конкурсних матеріалів від 21 учасника.

До участі в конкурсі долучилися: обласна бібліотека для дітей, 7 центральних та 1 міська бібліотека для дітей (Бучацька, Гусятинська, Збаразька, Козівська, Монастириська, Тернопільська ЦБД та Почаївська МБД).

Детальніше про умови конкурсів, які проводилися у 2019 році та про переможців висвітлено в інформаційному бюлетні «Творчі діти Тернопільщини» (ТОБД, 2019 рік).

З метою виховання почуття патріотизму, формування національної свідомості підростаючого покоління та з нагоди відзначення **Дня соборності України, Дня Незалежності, Дня пам'яті героїв Крут, Дня пам'яті жертв Голодомору, Дня Героїв Небесної Сотні, вшанування Революції Гідності** в бібліотеках області проводились різноманітні заходи. Зокрема, до **Дня соборності України** цікавими були:

➤ Година історичної правди «Всім серцем люблю Україну», книжкові виставки «Хай квітне в віках соборна Україна», «Соборність України: історія, факти» (Бережанська ЦБД).

➤ Патріотична бесіда «Єдина духом Україна» (Бучацька ЦБД).

➤ Історична година єднання «Ми овіяні духом єднання», флешмоб «Діти єднають Україну!» (Збаразька ЦБД).

➤ Літературно-мистецька композиція «Соборна мати Україна – одна на всіх, як оберіг», книжкова виставка «Сила єдності» (Козівська ЦБД).

➤ Урок історії «Величний акт Єднання», виставка-міркування «Моя єдина Україна» (Центральна бібліотека для дітей Тернопільської міської ЦБС).

➤ Екскурс в історію «День Соборності України: відродження нації» (Тернопільська районна ЦБД).

➤ Година державності «Соборність рідної землі – основа нації й держави» (Скалатська МБД).

В історії українського народу є події, які мають надзвичайне значення, вони не втратили своєї актуальності й по сьогоднішній день. Однією з таких подій є здобуття незалежності 1991 року. До **Дня Незалежності** бібліотеками проведено такі заходи, як:

➤ Бібліотечна мозаїка «Україна є, Україна буде» (Кременецька МБД).

➤ Book Slam «Я люблю Україну», конкурс на найбільш яскраво прочитаний вірш (Підволочиська ЦДБ).

➤ Літературно-музичне свято «Україно моя калинова, Незалежності правда свята» (Почаївська МБД).

➤ Флешмоб «З Україною в серці» (Тернопільська міська ЦБД).

Цьогоріч в Україні відзначалась 101-річниця бою під Крутами, котрий для Українського народу став символом героїзму та самопожертви молодого покоління в боротьбі за незалежність. До Дня пам'яті героїв Крут в бібліотеках проведено:

➤ Історичний екскурс «Крути – символ національної честі» (Заліщицька ЦБД).

➤ Героїко-патріотичні читання «Крути – і сум, і біль, і вічна слава» (Зборівська ЦБД).

➤ Історична година «Квіти у полі, там де Крути» (Козівська ЦБД).

➤ Година історичної пам'яті «За мирний світ під Крутами стояла країна молода» (Копиченецька МБД).

➤ Урок мужності «Під Крутами жертвний хрест стоїть» (Кременецька МБД).

➤ Історично-патріотична година «Трагедія КРУТ: крізь призму минулого і сучасного» (Монастирська ЦБД).

➤ Історичні паралелі «Герої Крут та Майдану» (Центральна бібліотека для дітей Тернопільської міської ЦБС).

➤ Година історичної правди «Пам'ятати про Крути» (Тернопільська районна ЦБД).

➤ Година історії «Герої Крут – цвіт української нації» (Скала-Подільська МБД).

Щороку останньої суботи листопада в Україні вшановують пам'ять жертв Голодомору 1932-1933 рр. Центральні бібліотеки для дітей також долучились до вшанування такими заходами:

➤ Історичний екскурс «Чорна сповідь моєї України» (Бережанська ЦБД).

➤ Година скорботи «Смерть мала ім'я – Голод» (Кременецька МБД).

➤ Година історичної пам'яті «Життя утворене від жита, бо хліб – усьому голова» (Монастирська ЦБД).

➤ Виставка-інсталяція «Розсекречена пам'ять» (Центральна бібліотека для дітей Тернопільської ЦБС).

➤ Урок історичної пам'яті «Голодне лихоліття» (Чортківська МБД №1).

20 лютого в Україні відзначається День пам'яті Героїв Небесної Сотні. Українці вшановують подвиг учасників Революції гідності, по всій Україні проходять сотні пам'ятних акцій. До Дня вшанування Героїв Небесної Сотні бібліотеки провели:

➤ Патріотичну годину «Не плач, мамо, я не сам, нас тут ціла сотня» (Заліщицька ЦБД).

➤ Виховний захід «Їх дух незламний і безсмертний подвиг накреслив шлях до мирного життя» (Козівська ЦБД).

➤ Урок мужності «Вони виборювали майбутнє України» (Монастирська ЦБД).

➤ Годину пам'яті «Герої не вмирають» (Почаївська МБД).

➤ Урок політичної свідомості «У Революції Гідності – доля народу» (Тернопільська районна ЦБД).

На знак вшанування відваги, сили духу і стійкості людей, які віддали своє життя під час **Революції Гідності** організовано і проведено:

➤ Альманах пам'яті «Пам'яті ангелів» (Шумська ЦБД).

➤ Бесіду-діалог «День Гідності та Свободи» (Кременецька ЦБД).

➤ Патріотично-інформаційну бесіду «Події, що змінили долю України» (Тернопільська районна ЦБД).

➤ Книжково-ілюстративну виставку «Тільки тим історія належить, хто сьогодні бореться й живе» (Зборівська ЦБД).

➤ Тематичну полицку «Гідність. Свобода. Пам'ять» (Кременецька МБД).

Цікавими були також наступні заходи національно-патріотичного спрямування:

➤ Слайд-екскурс «Жовто-синій прапор волі», віртуальна подорож «Нам випала доля нелегка, солдате» (Монастирська ЦБД).

➤ Виставка «Степан Бандера – символ української революції» (Козівська ЦБД).

➤ Гра-мандрівка «Знов про славу козацьку згадаймо» (Кременецька ЦБД).

Найбільше й найдорожче добро в кожного народу – це його мова. Вона є найціннішим скарбом людини. Кожен народ оберігає цей скарб, його чистоту, мелодійність, багатство. Любов до своєї мови, до Батьківщини споконвіку живуть у серцях українців. Українська мова – це душа нашого народу.

В рамках відзначення **Дня рідної мови** були проведені заходи:

➤ Мовна акварель «Відкрий, о рідна моя мово, свої скарбниці золоті» (Бережанська ЦБД).

➤ Урок-елегія «Кохані звуки, рідне слово – моя сердечна українська мово», виставка-роздум «Мова моєї країни» (Козівська ЦБД).

➤ Мовознавчий турнір «Гра словами, гра в слова», година мовознавства «О, рідна мово ти моя, як любо ти звучиш» (Кременецька МБД).

➤ Свято рідної мови «Мова моя співуча, ніжна і квітуха» (Підволочиська ЦБД).

➤ Конкурсно-ігрова мозаїка «Душа народу бринить у слові» (Тернопільська районна ЦБД).

Уже 16-ий рік поспіль у третю суботу травня в Україні відзначається **День Європи**. З метою розширення знань з питань європейської інтеграції, отримання нової інформації про європейські країни більше 20 бібліотек для дітей Тернопільської області отримали бокси із добіркою матеріалів. Проект запроваджений Представництвом Європейського Союзу в Україні.

Так, у рамках проєкту в червні в Почаївській міській бібліотеці для дітей відбулося відкриття інформаційного куточку Європейського Союзу «ЄС на книжковій полиці». Тут представлена символіка ЄС, яка складається із хештега, прапора, карти ЄС, методичної літератури, сувенірної продукції. Проведено інтелектуальну гру «Європа у великому і малому, в історії та мріях», гру з пазлами «Експрес в Європу», пізнавальну годину «Символіка Європейського Союзу», інформаційна година «Відкрий для себе Європу».

У день свята у Заліщицькій державній гімназії при підтримці районної бібліотеки для дітей учні 8 класів взяли участь у відкритому онлайн-уроці «Європа починається з тебе». Дітям розповіли про те, як впровадження європейських цінностей та стандартів впливає на якість життя в Україні.

Кременецька міська бібліотека для дітей також долучилась до створення куточка ЄС «ЄС – на книжковій полиці». Користувачі з цікавістю переглянули матеріали європейського куточка та взяли участь у ігровій програмі: відповідали на питання вікторини «Що я знаю про ЄС» та змагались у грі, під час якої не тільки перевіряли свої знання, а й дізналися багато нового.

Цьогоріч Україна і Китай відзначають 25 років встановлення дипломатичних відносин. З цього приводу 2019 рік Президентом України оголошено – **Роком Китаю в Україні**.

З цього приводу районної бібліотеки провели:

- Інформаційну хвилину «Китай здалека і зблизька» (Бережанська ЦБД).
- Інтернет-мандрівку «Країна, де говорять китайською» (Заліщицька ЦБД).
- Бесіду-знайомство «Цікаве знайомство з Китаєм» (Кременецька ЦБД).
- Виставку-інсталяцію «Загадковий Китай» (Підгаєцька ЦБД).
- Міні-бесіду «Золоті сторінки китайської літератури» (Тернопільська районна ЦБД).
- Казковий семафор «Сад китайських казок» (Бібліотека- філія № 3 для дітей КУ «Тернопільська міська ЦБС») та ін.

Народознавство. Краєзнавство.

З метою відродження традицій та звичаїв, популяризації обрядів українського народу у Шумській ЦБД були проведені цікаві масові заходи: виставка-вертеп «Радій Земле – Син Божий родився»; до великодніх свят

виставка-свято «Свята Пасха йде до хати, будемо Великдень справляти». Секретами створення писанок ділилася Іванна Погонєць, викладач Педагогічного коледжу Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка на майстер-класі «Моя писанка». Проведено свято «Сильний Миколай» – шашковий турнір серед учнів 1-8 класів та члени клубу «Потрійний шах», який функціонує при бібліотеці. Діти випробовували свої сили в грі. На завершення турніру переможців було нагороджено грамотами та солодкими подарунками.

В стінах Монастириської ЦДБ спільно з учасниками лемківських занять бібліотекарі організували бібліоколяду «Ходить світом коляда». Діти дарували дзвінкоголосі вітання-віншування присутнім в залі. А напередодні світлого дня Воскресіння Христового з учнями 4-х класів проведено майстер-клас «Розмалюємо писанку разом» у техніці декупаж. За допомогою паперових серветок з тематичними малюнками та яєчного білка діти прикрасили Великодні писанки.

Збаразька ЦБД долучилася до Щедрого Вівторка – Всеукраїнського дня добрих справ у рамках глобального руху Giving Tuesday та спільно із районним центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та Збаразьким будинком дитячої та юнацької творчості започаткувала проєкт «Благодійний івент «Щедрий Вівторок». Під час проєкту відбувались майстер-класи з виготовлення новорічного Мікі Мауса, ялинкових іграшок з природних матеріалів, різдвяного ангела, символу 2020 року – мишки, розпису пряників. Всі вироби, виготовлені під час майстер-класів, згодом були реалізовані вихованцями Будинку дитячої та юнацької творчості на благодійному аукціоні.

У Бучацькій районній бібліотеці для дітей відбувся краєзнавчий флешмоб «Поезії чарівні звуки», приурочений всесвітньому Дню поезії. Учасники заходу читали поетичні рядки разом з дітьми та ділились своїми думками про улюблені поетичні твори. До 85-річчя з дня народження Володимира Вихруща проведено поетичний вернісаж «Світ починається з любові».

Інтелектуальний розвиток особистості, допомога у засвоєнні шкільної програми

З метою популяризації і підтримки дитячого читання, залучення до бібліотеки нових користувачів спеціалізовані бібліотеки для дітей області долучились до міжобласного дня читання «Березень. Читають всі!», організованого Конструкторським бюро бібліотекарів (проєктом професійного партнерства Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської та Хмельницької обласних бібліотек для дітей).

В цей день читають одну і ту ж книгу. Тогогоріч для голосного читання була обрана книга славетного українця Івана Франка «Коли ще звірі говорили», якій у 2019 році виповнилось 120 років.

Бібліотекарі Заліщицької ЦБД разом з першокласниками переглянули презентацію про Івана Франка, читали казки та обговорювали і коментували вчинки казкових героїв. Голосне читання доповнила вікторина за прочитаними казками та виставка однієї книги «Чарівна скарбничка казок Івана Франка».

Підгаєцька районна бібліотека для дітей також долучилася до голосних читань книги славетного українця. Для читачів казки читали запрошені гості: воїн АТО, доброволець М. Озарчук, провідний методист РБК – М. Бугай, методист по театральному жанрі – Г. Жибак, директор районного будинку культури – В. Доскоч, студентка медичного коледжу – Т. Симко, працівник ДПІ Козівського управління ГУДФС Тернопільської області – В. Черевко, а також батьки дітей благодійного фонду «Світ дітей».

Центральна бібліотека для дітей м. Тернополя створила бук-арт «Коли ще звірі говорили», присвячений 120-ій річниці виходу в світ збірки казок І. Я. Франка.

Напередодні 250-річчя від дня народження знаменитого українського письменника Івана Котляревського, у бібліотеці-філії № 3 для дітей Тернопільської міської ЦБС було розгорнуто виставку-огляд «Безсмертний полтавець», а також представлено буктрейлер «Енеїда Котляревського – ... енциклопедія українського життя XVIII ст.». Увазі присутніх представлено цікаві факти про життя та діяльність письменника, його внесок в українську й світову літературу.

З нагоди відзначення ювілеїв видатних українських та зарубіжних письменників 2019 року бібліотекарі підготували серію виставок «Письменники ювіляри року»:

- Айпостер «Життя, що схоже на театр» (до 200-річчя від дня народження П.Куліша).

- Виставка-портрет «Що записано в книгу життя: О. Довженко» (до 125-річчя від дня народження).

- Літературна мозаїка «Письменник гідності і правди» (до 90-річчя від дня народження Д. Павличка).

- Екскурс у минуле «Музичний код України» (до 180-річчя від дня народження П. Чубинського).

З нагоди дня народження Лесі України в Тернопільській центральній міській бібліотеці для дітей пройшла літературно-мистецька година «Леся Українка. В дитячому крузі. Вірші та казки для дітей». Родзинкою заходу стала зустріч школярів з відомою тернопільською поетесою пані Мартою Чопик, яка

представила юним учасниках заходу свою віршовану казку «Біда навчить» – нову, сучасну інтерпретацію казки Лесі Українки.

До 70-річчя від народження легенди української пісні, композитора, поета, виконавця Володимира Івасюка в Тернопільській центральній міській бібліотеці для дітей відбувся мистецький вечір-портрет «Володимир Івасюк – митець, який надто любив Україну». Оформлено книжково-ілюстративну виставку «Володимир Івасюк. Життя як пісня». З презентацією фотосвітлин «Миттєвості «Червоної рути» виступив журналіст Роман Островський (м. Копичинці). Родзинкою заходу стала літературно-мистецька програма «У полоні пісень Володимира Івасюка», підготовлена студентами факультету мистецтв ТНПУ ім. В. Гнатюка.

В 2019 році виповнилося **205 років від дня народження** видатного національного поета, пророка, духовного символу України, Великого Кобзаря – **Тараса Григоровича Шевченка**. Про його долю, про його творчість та важке дитинство говорили бібліотекарі Почаївської міської бібліотеки для дітей з учнями 4 класу під час літературної години «Іду з дитинства до Тараса».

В бібліотеці-філії №2 для дітей м. Тернополь відбулась екскурсія за артбуком «Тарас Шевченко на Тернопільщині» для учнів музичної школи № 1 ім. В. Барвінського.

У Козівській районній бібліотеці для дітей 5 березня читачі бібліотеки, учні 3 класу провели літературні читання творів Великого Кобзаря.

Під назвою «І знову відкриваю Кобзаря» 9 березня відбувся конкурс читців у Зборівській бібліотеці для дітей. Учасники конкурсу – учні ЗОШ №2 та гімназії. Діти читали вірші великого Кобзаря. Журі конкурсу нагородили всіх учасників грамотами.

В Підгаєцькій районній бібліотеці для дітей устами молоді звучав Шевченко на конкурсі читців «Юнь шанує Кобзаря». Дійсно талановиті юнаки та дівчата продемонстрували майстерність художнього читання і передали глибокі відчуття і своє розуміння Шевченкового слова.

Літо – час шкільних канікул, коли діти відкривають світ і себе в цьому світі. Щорічно кожна бібліотека, яка обслуговує дитяче населення, розробляє і реалізовує **Програму літніх читань**, які сприяють створенню комфортного бібліотечного середовища, популяризації нових книг, проведенню цікавих заходів, творчих конкурсів, Інтернет-спілкуванню. Якщо протягом навчального року у школярів переважає «ділове читання», то влітку весь свій вільний час діти можуть присвятити читанню і улюбленим захопленням. Програма розрахована на роботу з дітьми різного віку. В її рамках бібліотека займається залученням дітей і підлітків до читання кращих художніх, науково-пізнавальних книг, за

допомогою творчих конкурсів створює умови для читацького розвитку. Влітку бібліотека працює за програмою «Читаємо завжди – читаємо скрізь».

Працівники Шумської центральної бібліотеки для дітей радо зустрічали дітей у міському парку та на дитячих майданчиках з літературним вікендом «Якщо ви не читали, ми йдемо до вас». Під час цих зустрічей проходили ознайомлення із цікавими новинками книг «Читач сказав «Браво!» та сучасною українською дитячою прозою; проводились ігри-вікторини «Пізнай з якої казки», «Міркуй швидко, відповідай чітко».

Бібліотекарі Монастириської центральної бібліотеки для дітей організували книжкові посиденьки «Літературна альтанка у парку». Учасники літніх читань переглянули книжкову викладку літератури «Літні промінці на книжковій сторінці», на якій були представлені твори відомих сучасних письменників світу та наулюбленіші казки, грали ігри з м'ячем, взяли участь у вікторинах «Казковий ерудит», «Так чи ні?».

Працівники Козівської районної бібліотеки для дітей підготували надзвичайно цікаву гру для любителів книг, пригод і розваг, яка заповнила тисячі дітей по всій Україні. Так, за участю користувачів бібліотеки, учасників Благодійного Фонду «Світ дітей» та гуртківців дитячого парку «Лісова пісня» відбувся літературно-пригодницький квест «Нас у місті усі знають – тут читайлики зростають». Учасники заходу приєдналися до когорти тих, хто любить грати і перемагати. П'ять команд змагалися між собою, подолавши 5 локацій, вправно справились з усіма завданнями та здобули високі бали за їх виконання. Діти побували в районному центрі зайнятості, пожежно-рятувальній частині, на дитячому майданчику, сквері Героїв Небесної сотні та площі Незалежності. Щасливі, задоволені і трішки втомлені гравці отримали призи за участь у квесті, адже застосували всю свою енергію та креативність.

Програма «Літні канікули в бібліотеці» в Збаразькій центральній бібліотеці для дітей включала низку різноманітних захоплюючих заходів, а саме: книгомандри «З книгою на канікулах сумувати ніколи», літературну подорож-вікторину «Хай в кожний дім приходиться казка, а в ній пригода, мудрість, ласка».

З нагоди **Міжнародного дня захисту дітей** Зборівська бібліотека для дітей організувала для своїх відвідувачів ігрову карусель на свіжому повітрі «Дитинства золота пора». На свято зібралися дошкільнята та діти молодшого шкільного віку. Вони позмагалися у конкурсі малюнків на асфальті «Дітям світу – сонце й мир», здійснили круїз – вікторину до «Міста казок». Крім того, усі дітки залюбки брали участь у вікторинах, конкурсах та розвагах, які відбувались в рамках ігрової програми «Дозвілля з бібліотекою». Найкмітливіші та найерудованіші учасники свята отримали заохочувальні призи.

На базі Збаразької бібліотеки для дітей з липня працював англomовний літній денний **табір «#EnglshsummercampZbarazh2019»**, організований клубом «Розвивайка». Програма табору була змістовною та насиченою, містила екскурсії, інтерактивні години, пізнавальні посиденьки, розвиваючі ігри, вікторини, дискусії, віртуальні подорожі. Головна його родзинка – спілкування з волонтерами із США, які приїхали спеціально для того, щоб з користю провести час з дітьми та максимально закріпити навички англomовного спілкування.

В Зборівській бібліотеці організовано роботу **гуртка «Острівець дитинства»** – керівник-бібліотекар відділу обслуговування 1-9 кл. Наталія Лис. Всіх, хто хоче зробити своїми руками подарунок близьким чи друзям з ниток, паперу, картону, пластиліну, солоного тіста і т. д. залюбки навчають і допоможуть під час роботи гуртка. Тут по-справжньому можна відпочити після напруженого шкільного дня, отримати задоволення і творчу насагу. У цікавий і захоплюючий світ знань, інформації та розваг потрапляють ті, хто завітає до гуртка «Жар-птиця». Діти набувають знань про навколишній світ, розвивають пам'ять, фантазію, беруть участь у різних вікторинах, ребусах, кросвордах.

В Почаївській міській бібліотеці для дітей працює **природничий клуб «Росинка»**, метою якого є виховувати у читачів любов до природи, до всього живого.

Учнів дев'ятих класів загальноосвітніх шкіл міста було запрошено на **чергове засідання Клубу молодого підприємця** Заліщицької центральної районної бібліотеки, яке проведено у формі презентації Заліщицького аграрного коледжу ім. Євгена Храпливого ВП НУБіП України. Основною метою є допомога і залучення молодих людей до економічної активності та розкриття їх творчого потенціалу, самореалізації.

У рамках чергового **Кіноклубу Docudays UA** при КП «Тернопільська кінокомісія» діти переглянули фільм «Проголосуйте за мене, будь ласка». Обговорення провела співзасновник дитячо-юнацького медійного центру «Планета Z» Наталія Оришак, котра є представником Тернопільської кінокомісії.

У центральній бібліотеці для дітей Тернопільської міської ЦБС з липня розпочав свою роботу **медійний клуб «Шпальта»**. Партнерами стали: студія дитячої анімації «Руда миша» (керівник Олена Мудра); медіалаб ПК «Березіль» (керівник Оксана Ратушняк); театральна школа-студія «Мельпопена» (керівник Надія Шамрик); студія ІТ-простір «Третій вимір», ГО «Культурно». Читачі разом з творчою командою та працівниками бібліотеки працювали над журналістською подачею матеріалу про Тернопіль і Тернопільщину та створенням відеофільму «Діти розповідають про Тернопіль».

Важливою складовою роботи бібліотеки є реклама її діяльності, яка відіграє важливу роль у формуванні іміджу книгозбірні, інформуванні про нові послуги та залученню потенційних користувачів до бібліотеки.

З метою популяризації книги, читання та бібліотеки та з нагоди Всеукраїнського дня бібліотек 30 вересня 2019 року в Бучацькій районній бібліотеці для дітей відбувся день відкритих дверей. В програмі були: книжково-ілюстративна виставка «Бібліотека день за днем», бліц-екскурсія «Дім, де живуть книги: історія і сьогодення», конкурс «Визнач героя за описом», конкурс-кросворд «Упізнай слово», вільний мікрофон «Я читаю тому, що...».

У бібліотеці-філії №5 для дітей м. Тернополя у кінці вересня стартував бібліофест ІХ «Бібліотеки – громаді. Відкритий простір». Розпочався він з виставки «Дивовижний світ мотанки-писанки», яку презентувала майстриня Ірина Харатін. Цікаві рукотвори, змістовна розповідь і доброзичлива атмосфера свята справили неповторне враження на відвідувачів. Проведено бібліотечний урок «Диво, ім'я якому книга» для учнів 4 класу. Школярі із великим захопленням ознайомилися з виданнями нових книг, подорожували бібліотекою, з цікавістю розглядали вироби майстрів у музеї та виставку приватної колекції машинок «Автопарк дитячих мрій», яку представив Ростислав Заяць. Також в бібліотеці відбулося відкриття оновленого простору «БібліоLand» – країна фантазій, читання та творчості».

Протягом минулого року на сторінках районних газет було надруковано безліч публікацій про діяльність центральних районних та міських бібліотек для дітей. Беззаперечним лідером вже декілька років поспіль серед висвітлення своєї роботи у періодиці є Козівська центральна бібліотека для дітей – 23 статті у районній газеті «Вільне слово» та 80 публікацій розміщених на блозі бібліотеки.

Реклама органічно ввійшла в життя кожної бібліотеки, її користувачів, як інструмент, який дозволяє знати про заклад все, або майже все. Першочерговим завданням бібліотечної реклами є створення привабливого іміджу бібліотеки і тим самим спонукає до залучення значної кількості користувачів.

ІV. Довідково-бібліографічна та інформаційна діяльність.

Інформаційно-бібліографічна діяльність Обласної бібліотеки для дітей

Відповідно до зростання інтелектуального рівня користувачів-дітей, ускладнення їхніх запитів, осучаснення шкільних програм та введення нових предметів у школах переорієнтовується і діяльність бібліотек. Це зобов'язує працівників шукати інші підходи до вже традиційних послуг, впроваджувати нові, удосконалювати довідково-бібліографічний апарат. Його складові – каталоги, картотеки та довідково-бібліографічні видання – в сукупності

забезпечують функціонування ДБА як цілісної системи, здатної повністю задовільнити інформаційні потреби читачів-дітей і керівників дитячого читання.

Значна увага в роботі ІБВ у звітному році була спрямована на перекласифікацію розділів картотек з ББК на УДК та впровадження в роботу Автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи «УФД/Бібліотека».

Впродовж 2019 року у працівниками відділу систематизовано – 4537 карток, проанотовано – 4232. Продовжувалась робота щодо вдосконалення ДБА бібліотеки, зокрема, протягом року розписано статей та влиито в картотеки 4527 нових карток:

- систематична картотека – 1680,
- краєзнавча картотека – 1060,
- методична і тематичні картотеки – 1787.

Здійснювалася індексація роздільників систематичної картотеки і її упорядкування згідно УДК.

Проводилося поточне та генеральне редагування картотек, вилучено 3905 застарілих карток. Так цього року було проведено редагування СКС і відкрито 14 рубрик у розділах: 93/94 «Історія. Історичні науки», 32 «Політика. Політичні науки», 070 «Засоби масової інформації», 02 «Бібліотечна справа. Бібліографія»: «Україна і Росія : стосунки з 1991 року», «Кримські татари», «ООС на Донбасі», «Боротьба з корупцією», «Рух і організація волонтерства України», «Помісна церква», «Донбас, Крим», «Децентралізація. Громади», «Інформаційна війна», «Видавництва», «З досвіду роботи бібліотек», «Бібліотека та інформаційна культура», «ТОУНБ», «Бібліотека для молоді», «Літературне Тернопілля» та ін.

Проведено редагування та розширення картотеки науково-методичної і педагогічної літератури для вчителів загальноосвітніх шкіл, вихователів, батьків; оформлено нові роздільники і відкрито нові рубрики: «Інтегровані заняття», «Навчання грамоти», «Війна 2014 – у прозі і віршах», «Фізичний розвиток. ОБЖ і здоров'я», «Ігри та іграшки», «Будинки сімейного типу. Школи-інтернати», «Дошкільні навчальні заклади»; в краєзнавчій картотеці: «Наші земляки в АТО», «Переселенці і наш край», «Децентралізація. ОТГ», «Волонтерство»; рубрики-персоналії: Я. Павуляк, М. Савка, П. Сорока, С. Сапеляк, І. Мацко, Г. Гордасевич, Н. Гербіш у 821 розділі, Олег Шупляк у 75 та Дмитро Підручний, Андрій Пушкар і Тарас Радь у 796 розділі краєзнавчої картотеки. Здійснено редагування розділів КК та редагування і відкриття нових рубрик тематичної картотеки (розділ «Етика. Психологія») і відкрито 5 рубрик: «У дружбі сила», «Шлях до добра», «Уроки феї етики» та ін.

Впродовж 2019 року користувачам бібліотеки було надано 803 довідки. Більшість з них тематичні та бібліографічні, які надавались здебільшого учням ЗОШ, бібліотечним працівникам, вчителям, вихователям дитячих садочків. Цікавими та змістовними були довідки: «Формування емоційного інтелекту учнів», «Дитяча література письменників Тернопілля», «Виверження вулканів за останні 100 років», «Правове виховання підростаючого покоління», «Поради батькам першокласників», «Ранкові зустрічі в початковій школі за тематичними тижнями», «Бібліотечні уроки про картотеки та каталоги», «Вірші

тернопільських письменників про рідний край та відомих людей», «Про громадські організації Тернопільщини», «Свідчення очевидців голодомору 1932–1933 років» та ін. Для виконання довідок було використано СКС, ККС, методичну картотеку, тематичні картотеки, інтернет ресурси.

Розвиток інтернет-технологій – це можливість розширити зону обслуговування за рахунок віддалених користувачів, в результаті чого відбувалося виконання запитів віртуальних користувачів у розділі «Запитай у бібліографа» на сайті ОБД, виконано **5 довідок**. Працівниками відділу підібрано і надіслано матеріали на теми: «Профілактика негативних почуттів у дітей молодшого шкільного віку», «Психологічна готовність до школи», «Свято Першого дзвоника», «Розваги у літньому пришкільному таборі», «Добірка матеріалів до Міжнародного дня рідної мови та дня вчителя».

Важливе місце займає інформаційна робота відділу. З метою систематичного ознайомлення бібліотекарів з бібліографічною продукцією, у відділі проводились інформаційні огляди бібліографічних покажчиків Національної бібліотеки України для дітей та огляди видавничої продукції відділу.

Працівники відділу систематично здійснювали популяризацію бібліотечно-бібліографічних знань. Брала участь у проведенні **екскурсій** бібліотекою для студентів ТНПУ імені В. Гнатюка, Тербовлянського вищого училища культури, учнів загальноосвітніх шкіл.

Цікавими були **бібліотечні уроки «Мандруємо сторінками словника від А до Я»** (учні 4-Б класу, ЗОШ № 24) з переглядом відео презентацій **«Казка про каталоги і картотеки», «На крутих віражах ДБА»**.

Окрім планових бібліотечних занять працівниками відділу постійно надаються читачам **індивідуальні консультації** щодо самостійного пошуку інформації за допомогою ДБА.

Не залишилася поза увагою батьків першокласників розгорнута до Дня знань **виставка-порада** журнально-газетних матеріалів «Як допомогти першокласнику подолати «бар'єр» 1 вересня?». Література, представлена на ній, сприяє успішній адаптації дитини у новій, учнівській ролі, підкаже батькам, як правильно заохочувати та допомагати своїм чадам у здобутті знань. Виставка також була цікава і вчителям початкових класів, адже дані інформаційні матеріали допоможуть внести трохи яскравих барв у сталий навчальний процес. Як доповнення до виставки для батьків було розроблено **буклети-пам'ятки «Поради батькам»**. Також було зроблено **інтерв'ю «Як навчити дитину читати?»**.

Працівники ІБВ активно долучилися до підготовки та проведення Всеукраїнської конференції директорів обласних бібліотек для дітей «Сучасна бібліотека для дітей: креативний простір для трансформації професійної свідомості» у нашій книгозбірні. В читальному залі бібліотеки було відкрито **виставку видавничої продукції «Досліджуємо. Творимо. Рекомендуємо»**, на якій представлено методично-бібліографічні матеріали Національної бібліотеки України для дітей, обласних книгозбірень країни та видання Тернопільської бібліотеки для дітей.

До вісімдесятиліття з часу створення Тернопільської області бібліографи організували і провели **День краєзнавства «Квітує, мій краю, у вінку барвистім України»**. До свята долучилися усі відділи бібліотеки: працівники ВО 1 – 4 кл. в рамках **літературної візитки «Знай наших»** запросили відому в нашому краї журналістку обласної газети «Вільне життя плюс» Лілію Костишин, яка презентувала своєї п'єсу «Пастка для орла». Низку **бібліографічних пам'яток «Нові імена в дитячій літературі краю»**, представили присутнім бібліографи (третьокласникам ЗОШ № 13), а працівники відділу книгозберігання оформили **книжкову виставку «Книги-ювіляри наших земляків»**.

Напередодні Дня бібліотек у читальному залі було оформлено **виставку видавничої продукції «Бібліографічні видання – путівник у морі інформації»**.

До Всеукраїнського Тижня дитячого читання підготовлено **інформаційні бюлетні «Топ-5 книг для підлітків»** та для молодших – **«Топ-5 книг, які потрібно прочитати»**. Дані списки містять книги сучасних письменників нашого краю та українських літераторів, найбільше затребуваних нашими читачами.

З нагоди 65-річчя від дня народження знаного на Тернопільщині, відомого в Україні поета, журналіста, громадського діяча, публіциста Володимира Барни працівники відділу підготували **бібліографічну довідку «Речник серця на майдані долі»** (серія «Наші славетні земляки»).

До Дня Незалежності України видано і презентовано **інформаційний бюлетень «28 років Незалежності – тисячоліття державності»**. У даному виданні містяться цікаві матеріали про те, що сучасна Україна успадкувала від Русі, Галицько-Волинської держави, Великого Князівства Литовського, Козацької держави війська запорозького, Української держави 1917 – 1921 років та від УРСР.

Щороку бібліографи готують і видають **календар «Знаменні і пам'ятні дати року»**. Календар – 2020 містить перелік визначних дат, книг-ювілярів світової та української літератури, міст-ювілярів, бібліотек-ювілярів та календар неформальних свят.

Також, працівниками відділу підготовлено **інформаційний список** для класних керівників, вихователів загальноосвітніх шкіл **«Нові надходження з теорії та методики виховання»**, в який включено статті з періодичних видань за 2019 рік. Перелік матеріалів розміщено у шести розділах: «Школотзнавство. Педагогіка школи», «Напрямки виховання», «Національно-патріотичне та правове виховання», «Формування емоційного інтелекту дітей», «Формування у школярів здорового способу життя» та «Батьки і школа».

Працівниками відділу також створювалися слайд-презентації видавничої продукції відділу, бібліотечних уроків, літературної та бібліографічної вікторини: **«Книги, що знають все»** (бібліотечний урок про довідкову літературу), **«Найдивовижніші книги світу»**, **«Лабіринти у книжковому морі»**.

Впродовж декількох років у відділі ведеться фактографічна **папка-досьє** краєзнавчої тематики **«Про нас пишуть»**, яка поповнюється новими

матеріалами. Систематично надавались інформації на сайт бібліотеки у **рубрики «Про нас пишуть»** (24 публікації) та **«Видавнича діяльність»**.

Працівниками відділу велась велика пошукова робота з дослідження життя і діяльності відомих митців краю: письменників, драматургів, поетів. Дана інформація висвітлюється в **інтернет-проекті «Літературна карта Тернопілля»** у розділі «Бібліотечні проекти» на сайті ОБД. Впродовж року підготовлено матеріали про 3 персоналії: Леся Любарська (Борщівський р-н), М. Кічура (Підгайці), Н. Пасічник (Теребовля); доповнено інформацію про 4 персоналії: Г. Назарків (Козівський р-н), Б. Бастюк (м.Тернопіль), Є. Безкоровайний (м.Заліщики), Л. Білик (Зборівський р-н).

Впродовж року у відділі здійснювалося методичне інформування бібліотекарів області, шкільних бібліотекарів у розділі «Методична допомога з питань бібліографії дитячим бібліотекам області» на сайті ОБД, де пропонувалися і висвітлювалися нові матеріали з питань бібліотечно-бібліографічної грамотності. Також надавали індивідуальні консультації з питань бібліографічної роботи: для бібліотекарів м. Тернополя «Впровадження в роботу бібліотеки УДК та перекласифікація картотек з ББК на УДК», по інформаційно-бібліографічному обслуговуванні користувачів для бібліотекаря Тернопільського вищого училища ресторанного сервісу № 1 та інші.

Працівники відділу брали участь у **семінарі-практикумі** для завідуючих бібліотеками для дітей області та бібліотек ОТГ «Сучасна бібліотека для дітей – платформа для культурного розвитку громади» з темою **«Організація довідково-бібліографічного обслуговування з використанням електронно-інформаційних ресурсів та інтернету»** і слайд-презентацією *«Видання бібліотеки»*.

Для наукового дослідження Національної бібліотеки України для дітей «Бібліотеки України для дітей: 1991–2011 рр.» та видання ретроспективного бібліографічного покажчика «Друковані бібліографічні посібники та методичні матеріали обласних бібліотек для дітей» підготовлено **«Список бібліографічних матеріалів Тернопільської обласної бібліотеки для дітей за період з 1991 по 2011 рр.»**

Інформаційно-бібліографічна діяльність в бібліотеках для дітей області.

На протязі 2019 року в дитячих книгозбірнях області проводилась систематична робота з удосконалення довідково-бібліографічного апарату бібліотек, який по праву вважається ключем до фонду документів, розкриваючи його склад і зміст. В усіх бібліотеках у систематичні, краєзнавчі картотеки вливались картки на нові надходження, відкривались нові актуальні рубрики, персоналії, проводилось поточне та генеральне редагування. Багато бібліотек області, крім краєзнавчої і систематичної картотеки статей для кращого задоволення потреб користувачів ведуть **картотеку заголовків художніх творів** (Тернопільська ЦДБ), **(Бережанська ЦДБ), картотеку сценаріїв** (Гусятинська ЦДБ), **тематичні картотеки «Організаторам дозвілля», «Народні звичаї, обряди, свята і традиції»** (Заліщицька ЦДБ; **«У світі тисяча професій»** (Підволочиська ЦДБ); **«Літературна**

Тернопільщина» (Скалатська ЦДБ); «Картотека організаційно-дозвіллевої діяльності» (Монастириська ЦДБ); **картотека для педагогів** «Сценарії, свята, вікторини» (ЦДБ м.Тернополя); «Для вас вчителі», «Сценарії масових заходів» (Бережанська ЦДБ); **картотека методичних матеріалів для керівників дитячого читання** (Ланівецька ЦДБ), (Шумська ЦДБ), (Кременецька ЦДБ), (Тернопільська ЦДБ) та ін..

В картотеках статей відкривались **нові рубрики та персоналії**, зокрема: «565 років з часу заснування міста Монастириська», (Монастириська ЦДБ); «Воїни АТО – наші земляки» (Підгаєцька ЦДБ); «150 років від дня народження К. Шептицького», «Нескорена фортеця» (до 700-річчя гори Бона у Кременці) (Кременецька міська бібліотека для дітей); «Сила національного духу» (до 100-річчя від часу Чортківської офензиви) (Заліщицька ЦДБ); «Православна церква України», «Ювілей Ганни Назарків», (Козівська ЦДБ); «380 років від дня народження І. Мазепи» (Збаразька ЦБС); «195 років з часу заснування Кременецького ліцею» (Кременецька ЦДБ).

Важливою ділянкою роботи в довідково-бібліографічному обслуговуванні користувачів є надання інформаційних **довідок та консультацій**. Виконані бібліографічні довідки в переважній більшості були **тематичними**. Основними джерелами їх виконання є традиційні джерела – довідково-бібліографічний фонд, каталоги та картотеки бібліотек, також інтенсивно використовуються інтернет ресурси.

Практично всі бібліотеки ведуть облік виконаних **усних та письмових довідок**, кількість яких зростає: «Що робити, коли заблукав у лісі?» (Кременецька міська ДБ); «Український футбол», «Таємничий світ фантастики» (Бучацька ЦДБ); «Сила, здоров'я, краса», «Читання – справа сімейна» (Монастириська ЦДБ); «Невмирущий оберіг – вишита сорочка» (Почаївська ЦДБ).

Популярними є **віртуальні довідки**, які активно використовує у своїй роботі Копичинецька міська бібліотека для дітей, Кременецька ЦДБ, Тернопільська міська ЦБС, Кременецька міська ДБ та **веб-довідки** на замовлення, які часто виконуються в інтернет-центрі Підгаєцької ЦДБ: «Мистецтво витинанок», «С. Колодницький – краєзнавець Підгаєччини».

Головним в інформаційно-бібліографічній роботі дитячих бібліотек є забезпечення оперативного задоволення інформаційних потреб користувачів. З метою покращення інформаційної функції бібліотек та кращого ознайомлення читачів з новинками книг та періодичних видань бібліотеки Тернопільщини розгортають ряд книжкових виставок, тематичних полицок, які організовані з урахуванням вікових особливостей користувачів, проводять дні бібліографії, інформації, нових надходжень, періодики тощо:

День нових надходжень «Ура! Нова книга!» (Гусятинська ЦДБ), (Козівська ЦДБ); «А у нас новинки...!» (Підгаєцька ЦДБ); «День нової книги» (Кременецька ЦДБ); «Потяг книжкових новинок», «Моє літературне відкриття» (Тернопільська міська ЦБС).

Дні періодики «Гаряча десятка: кращі журнали року у фонді бібліотеки» (Козівська ЦДБ); «Панорама періодичних видань», день періодичних видань для

наймолодших (Тернопільська міська ЦБС); прес-калейдоскоп «Світ періодики: знання та інформація» (Шумська ЦДБ); «У калейдоскопі цікавих сторінок», в рамках якого було проведено **прес-огляд** «Герої, твої Україно!» (Скалатська ЦДБ); «Відкриваємо багатства журнального царства» (Почаївська ЦДБ); день супержурналу «А ми знайомі з тобою?» (про журнал «Зоодруг») (Підволочиська ЦДБ); «Калейдоскоп цікавих сторінок» (Чортківська міська бібліотека для дітей №1);

Книжкові виставки «Подорожуємо разом з книжковими героями» (Тернопільська ЦДБ), «Нові імена в дитячій літературі України» (ЦДБ м. Тернополя), «Бібліотека інформує» (Бережанська ЦДБ), «Гортаючи сторінки улюблених журналів» (Монастирська ЦДБ).

В усіх бібліотеках проводилися **екскурсії**, ознайомлення читачів з правилами користування бібліотекою:

- «Книжковий дім – відкритий всім» (Кременецька міська ДБ);
- «Казкова країна», «В гостях у царстві книг» (Шумська ЦДБ);
- «Країна казкова, країна книжкова» (Бучацька ЦБС).

Традиційно усі заклади до Всеукраїнського дня бібліотек проводять **Дні відкритих дверей** «Місце зустрічі – бібліотека» (Бучацька ЦДБ), «Всією сім'єю в бібліотеку» (Бережанська ЦДБ), а під час Тижня дитячого читання проводились **Дні сімейного читання** «Ростемо з книгою» (Тернопільська ЦДБ), «Моя улюблена книжка» (Гусятинська ЦДБ), «З мамою і татом до бібліотеки» (Заліщицька ЦДБ), «По знання – до бібліотеки» (Копичинецька міська бібліотека для дітей). **День цікавої книги** «Книги рекордсмени нашої бібліотеки: найстарша, найважча, найменша» відбувся у Підволочиській ЦДБ).

Важливою ланкою роботи залишається інформаційне забезпечення користувачів, адже бібліотека, як інформаційна установа, виконує роль посередника між постійно зростаючим масивом інформації та користувачами.

Протягом року всі бібліотеки області проводили роботу з **індивідуального інформування** користувачів за освітніми і дозвіллевими інтересами, зокрема:

- «Історія виселення лемків», «Мистецтво квілінгу, орігамі», «Прикраси своїми руками» (Монастирська ЦДБ);
- «Екологія краю», «Твоє здоров'я в твоїх руках» (Гусятинська ЦДБ);
- «Королівство першої октави», «Студія сучасного дизайну. Штучні квіти» (Тернопільська ЦДБ).

Груповим інформуванням з урахуванням фахових потреб охоплено відділи освіти, школи, будинки культури, дитячі дошкільні заклади, будинки дитячої творчості, музичні школи та громадські організації:

- «Творчий учитель і сучасний урок», «На допомогу вчителю НУШ» (Кременецька ЦБС);
- «Дошкільна освіта: традиції та інновації», «На допомогу національно-патріотичному вихованню» (Монастирська ЦДБ);
- «Читаємо казку з мудрою підказкою» (для вихователів і музкерівників дитячих садочків та вчителів музичної школи), «Диво умілими руками» (для творчих об'єднань центру дитячої творчості) (Гусятинська ЦДБ);
- «Нові надходження 2019 року» (Копичинецька міська ДБ).

Книгозбірні області проводять **дні інформації**:

- «Якщо читати – то найкраще» (Почаївська міська бібліотека для дітей);
- «Дегустація літературних новинок», «Наукові пікніки» (Бучацька ЦДБ);
- «Рабство за власним бажанням» (Бережанська ЦДБ);
- «Наша мова калинова» (Хоростківська міська ДБ);
- «Що читає молодь сьогодні?, який включав: книжкову інсталяцію «Кидай мишку – бери книжку» та бібліографічну гру «Читали?» (Чортківська міська ДБ №1);
- День інформації «Невичерпне джерело» (популяризація книг з питань культури та мистецтва (Заліщицька ЦДБ);
- «Слов'янська писемність для всіх і кожного» (ЦБС м. Тернопіль);
- «Знайомтесь: новинки в бібліотеці», «На хвилинку зупинись, на новинку подивись» (Чортківська міська ДБ №2);
- «Сучасна українська книга» (Підволочиська ЦДБ);
- «Єднаймо Україну Тарасовим словом» (Гусятинська ЦДБ);
- «ЄС на книжковій полиці. Інформація і ми» (Копичинецька міська ДБ);
- «Читаємо українську книгу всією сім'єю» (Монастирська ЦДБ);
- «Понад усе вони любили свій любий край» (Козівська ЦДБ);
- «Книжкові перлини України дітям» (Скалатська ЦДБ);
- «Хто ти є – людино», який включав перегляд літератури «Ми майбутнє твоє Україно!» (Борщівська ЦДБ).

Інформхвилини: «Революція Гідності» (Тернопільська ЦДБ);

- «ЗУНР – події Листопадового чину» (Бережанська ЦДБ)
- «Шкідливі звички – шлях у безодню» (Хоростківська міська ДБ);
- «Здоровий дух, дає здорове тіло» (Гримайлівська міська ДБ);
- «Книжкові новинки для мами, тата і дитинки» (Підгаєцька ЦДБ).

До Дня Європи в Україні Тернопільська ЦДБ провела **години інформації** «Україна – європейська держава», «Хай буде вільна Україна на всі віки, на все життя».

Цікаво і змістовно у бібліотеках області проходять **дні бібліографії**:

- «Гортаючи сторінки газет та журналів» (Монастирська ЦДБ);
- «На захист природи» (Копичинецька міська бібліотека для дітей);
- «Бібліографія – ключ пізнання світу» (Тернопільська міська ЦБС);
- «Подорож в країну каталогів і картотек» (Збаразька ЦДБ);
- бесіда-знайомство «Довідковий апарат бібліотеки», бесіда-консультація «Довідковий фонд бібліотеки», бесіда-рекомендація «Інформаційні списки літератури», презентація покажчика «Підгаєччина в іменах»;
- «Як провести свій вільний час» (Хоростківська міська ДБ);
- за покажчиком «Дивосвіт рідної природи» (Чортківська міська ДБ №2).

Всі бібліотеки проводять заняття по вихованню культури читання, бібліотечно-бібліографічної грамотності, покращення самостійної роботи з носіями інформації, використовуючи для цього крім традиційних, такі форми, як **пошуково-бібліографічні ігри, ігри-квести**:

- «На крутих віражах ДБА», «Формула пошуку, або як не загубитись в інформаційному просторі» (Заліщицька ЦДБ);

- «Як приборкати Книжкозавра» (Збаразька ЦДБ);
- «Книга – джерело знань» (Копичинецька міська бібліотека для дітей);
- «Подорож до країни бібліографії» (Бучацька ЦБС).

Інформаційна культура користувачів-дітей формується також під час проведення **бібліотечних уроків**:

- «Правила техніки безпеки при роботі з компом» (Копичинецька міська ДБ);
- «Як користуватися довідковою літературою» (Шумська ЦДБ);
- «Книга і комп'ютер: сучасне і майбутнє» (Тернопільська ЦДБ);
- «Історія створення книги» (Чортківська міська ДБ №1);
- «Якщо автора я знаю, швидко книгу вибираю» (Козівська ЦДБ);
- «Зустріч з бібліотекою», «Шлях читача до бібліотеки» (Кременецька ЦДБ);
- «На островах довідкових видань» (Бучацька ЦБС);
- «Вперше до книгозбірні», «Знай, вивчай свій рідний край» (Зборівська ЦДБ);
- «Про книгу і бібліотеку», «Елементи книги» (Збаразька ЦДБ);
- «Знайомство з бібліотекою» (Борщівська ЦДБ);
- «На острові довідників, або книга консультує» (Підгаєцька ЦДБ) та енциклопедичний круїз «Книги, що знають все і трохи більше» (Заліщицька ЦДБ).

Важливими для користувачів бібліотек залишаються **бібліографічні огляди та перегляди літератури**:

- «Бучач – перлина Тернопілля», «Моє улюблене хобі» (Бучацька ЦДБ);
- «Україна козацька», «Соборна пам'ять України» (Козівська ЦДБ);
- «Незаживаюча рана – Чорнобиль», «І обнялися береги одного вічного народу» (до 100-річчя Соборності України) (Монастирська ЦДБ);
- «Пам'ять крізь віки» (Кременецька міська ДБ);
- «УПА у вирі боротьби» (Бережанська ЦДБ);
- «Європа – це мрія про єдність» (Зборівська ЦДБ);
- «Літературний віночок», «Історія України в романах» (Тернопільська ЦДБ); -- «Знамениті українці», «Сучасна дитяча проза» (Підгаєцька ЦДБ).

Актуальними є заходи з інформаційної культури: Цикл бесід «Про книгу і бібліотеку» (Збаразька ЦБС). Бібліотеки міст Бережани, Козова, Гусятин, готують **інформаційні бюлетені, списки**: «Найкращі книги на шляху до пізнання», «Хіт-парад нових книг», «Література на допомогу шкільній програмі» (Кременецька ЦБС).

Значно активізувалась в дитячих бібліотеках області **видавнича діяльність**. Для забезпечення відповідного рівня довідково-бібліографічного обслуговування не лише дітей, а й організаторів дитячого читання – вчителів, вихователів, батьків були підготовлені різноманітні **попереджувальні, бібліографічні довідки** кількості, яких зростає:

- «Герої не вмирають» (до Дня Героїв Небесної Сотні), «В Європу з Україною в серці» (до Дня Європи) (Тернопільська ЦДБ);
- «Корифей української прози» (170 років від дня народження П. Мирного), «З Україною в серці» (85 років від дня народження В. Вихруща), «Пантелеймон Куліш – особистість, письменник, мислитель» (200 років від дня народження) (Гусятинська ЦДБ);

--«Мова і державність», «Переваги здорового способу життя» (Монастирська ЦДБ)

--«Голос поета – автограф епохи» (до 90-річчя від дня народження Івана Світличного), **біобібліографічне есе** «Петро Сорока: грані осяйного таланту» (до 60-річчя від дня народження), інформаційно-бібліографічний календар «Читаємо своє, читаємо найкраще» (письменники краю – ювіляри року) (Тернопільська міська ЦБС);

--«Степан Руданський – поет національного болю», «У боротьбі за національну ідею», «Наш земляк Яків Струхманчук» (Козівська ЦДБ).

--**інформаційні дайджести:** «Книги – переможці літературних конкурсів», «Експрес-інформатор для допитливих» (Заліщицька ЦДБ);

--«Академія дошкільних наук» (Тернопільська міська ЦДБ); «Комп'ютерний мегаполіс. Пошук інформації в інтернеті» (Підволочиська ЦДБ);

--«Закон для тебе і про тебе», «СНІД: знати, щоб жити» (Шумська ЦДБ);

--«У країні сучасних професій» (Монастирська ЦДБ).

--**біо-рекомендації** «На подіумі – українська книга» (Шумська ЦДБ).

Інформаційні буклети, пам'ятки: «Від прав дитини до прав людини» (5-9 кл.), «Ми за безпечний інтернет» (Збараська ЦБС), «Природні дива Заліщанщини» та «Обереги нашого дому».

Бібліографічні списки:

--«Організаторам дозвілля», «На допомогу бібліотекарям» (Заліщицька ЦДБ)

Інформаційні та рекомендаційні списки літератури:

--«Ювіляри року», «Підгаєччина в боротьбі за волю України (Підгаєцька ЦДБ);

--«Час. Закон. Молодь», «Будьте здорові», «Школа доброти» (Козівська ЦДБ);

--«Пригоди твоїх ровесників», (Почаївська міська бібліотека для дітей);

--«Сучасна українська література – підліткам», «Вчимося бути батьками», «Книги про незвичайних дітей» (Тернопільська міська ЦБС);

-- «Цікаві факти з історії України», «Все може жінка» (Гусятинська ЦДБ);

--«Славетні постаті України», «Юним правознавцям», (Скалатська ЦДБ);

--«Символіка України», «Читаємо влітку», (Копичинецька ЦДБ);

-- «Прочитай це негайно (ТОП-20 найпопулярніших книжок» (5-9), («Азбука краси для юних панянок» (5-9) (Збараська ЦБС);

--«Гетьмани козацької держави», «Зоряне небо» (Тернопільська ЦДБ).

Бібліографічно-методичні поради, консультації:

--«Науково-популярні книги для підлітків», «Інформаційна безпека. SOS у морі Інтернету» (Бучацька ЦДБ);

--«В Соборності України – сила народу» (до 100-річчя від Соборності України), «Письменник, перекладач, фольклорист» (до 200-річчя від дня народження П Куліша), «Знаменні і пам'ятні дати 2020 року» (Тернопільська ЦДБ).

З метою популяризації творчості письменників краю Тернопільська міська ЦБС підготувала **інформаційно-бібліографічний календар** «Читаємо своє, читаємо найкраще» (письменники краю – ювіляри року), а для отримання консультативної допомоги з проблемних питань виховання підготувала **пам'ятку для батьків** «Азбука батьківства».

Незважаючи на всі проблеми, на активний розвиток електронних засобів, комп'ютерів, наше завдання переконати користувача, що ніщо й ніколи не замінить книгу та захоплюючий процес читання, адже полюбити книгу і читати змалку – означає на все життя відкрити для себе дивовижний світ. Тож основне завдання бібліотек для дітей сьогодні – навчити дітей цінувати і любити книгу та відчувати в ній щоденну потребу а бібліотека має стати для них мотиватором до читання корисної літератури, участі в різних заходах, конкурсах та спонукати їх до творчої самореалізації.

V. Формування документних ресурсів. Каталогізування документів

Станом на 1.01.20 р. фонд бібліотеки налічує 106 599 прим. документів. У порівнянні з 2018 роком фонд бібліотеки зменшився на 3 272 документи. Основною причиною зменшення книжкового фонду стало збільшення кількості вилучених документів. Загалом, у 2019 р. вилучено 5 633 прим. документів

Показники роботи	План на 2019 рік	Виконання у 2019 р.
Фонд бібліотеки		
Всього:	108746	106 599
В т.ч. книги	90703	88 381
Журнали	15817	16 089
Газети	307	219
Електронні видання	59	50
Аудіовізуальні документи	1860	1 860
Поповнення фонду		
Всього:	3875	3 009
В т.ч. книги	3025	2 581
Журнали	825	419
Газети	15	8
Електронні видання	10	1

За 2019 рік у фонд бібліотеки надійшло 3009 документів: 2581 прим. книг, 419 прим. журналів і 8 назв газет.

Основними джерелами комплектування фонду ОДБ у 2019 році були:

- державні кошти «Фонд розвитку»;
- книги отримані згідно наказу Міністерства культури України від 31.10.2017р. №1132 «Щодо здійснення придбання україномовних книг для поповнення фондів публічних бібліотек»;
- книги подаровані письменниками та видавництвами («Ранок», «Ірбіс Комікси»);
- книги отримані від ОУНБ;
- книги отримані від ТОВ Якабу-Трейд
- книги отримані від обласних бібліотек України для дітей;
- книги отримані від Угорського фонду;
- книги отримані від УБА;
- книги отримані від наших партнерів МОМ;
- книги отримані від Українського культурного фонду;
- книги отримані від користувачів бібліотеки;
- книги отримані з інших джерел;

1713 книг придбано за кошти, що передаються із загального фонду бюджету розвитку. Це книги за шкільною програмою та художні твори сучасних українських та зарубіжних письменників, які адресовані дітям дошкільного, молодшого, середнього та старшого шкільного віку (150000грн.);

425 прим. Книг отримано згідно наказу МК України «Щодо здійснення придбання україномовних книг для поповнення фондів публічних бібліотек» (48249грн.69коп.);

3 прим. Книг отримано від Української Бібліотечної Асоціації (932грн. 81коп.);

72 прим. – подарунок письменників та видавництв (5362грн. 00коп.);

40 прим. – книги отримані від ОУНБ (2601,5грн.);

2 прим. – книги отримані від МОМ (85грн.);

6 прим. – книги отримані від обласних бібліотек України для дітей (Хмельницька, Миколаївська ОБ) (605,43грн.);

45 прим. – книги отримані від ТОВ «Якабу Трейд» (4622.00грн.);

17 прим. – книги отримані від Угорського фонду (2102 грн.00коп.);

64 прим. – книги отримані від користувачів бібліотеки (2863,57грн.);

15 прим. – книги отримані з інших джерел (ТелеЕспресо, Ірбіс Комікси) (1524грн.00коп.);

Крім цього фонд бібліотеки поповнився за рахунок передплати періодичних видань, зокрема 8 назв газет та 35 назв журналів на суму 18217 грн. 89коп.

Всього літератури надійшло на суму 221 002 грн. 00коп. Із цієї суми:

- за кошти, що передаються із загального фонду бюджету розвитку – 150000 грн.;
- згідно наказу МК України «Щодо здійснення придбання україномовних книг для поповнення коштів публічних бібліотек» – 48249грн. 69коп.

- інші надходження – 22 752грн. 31коп.

Вся література оформлена відповідними актами про надходження книг у фонд бібліотеки, технічно та бібліографічно оформлена. Оформлено 43 акти про надходження книг у бібліотеку. Із них 31 акт за супровідними документами, 12 актів без супровідних документів. До цих актів оформлено списки та проведена оцінка видань.

Активно велась робота по оформленні книг, що поступили у фонд взамін загублених. Складено 4 акти про виключення з фонду загубленої літератури, та прийняття у фонд книг взамін загублених. Оформлено списки та протоколи.

Розписано 2581 картка в ГАК та внесено дані в зведений електронний каталог бібліотек Тернопільської області.

За 2019 рік з фонду бібліотеки вилучено 6281 документ. З них книг – 4878 прим., періодичних видань: журнали – 1336 прим., газет – 67 назв. По зношеності – 4878 прим., 1403 – документи тимчасового зберігання.

Здійснена звірка 4 878 індикаторів із списками та зроблена відмітка в інвентарній книзі про вибуття згідно відповідних актів. Також здійснена звірка 1336 назв журналів та 67 назв газет з реєстраційною картотекою періодики та зроблена відмітка про вибуття цих видань.

Здійснено підбір 4878 індикаторів за алфавітом для погашення інвентарних номерів книг, що вибули з фонду бібліотеки на картках ГАК,

Погашено 4878 інвентарних номерів книг, що вибули з фонду бібліотеки на картках ГАК.

Вилучено 1626 карток (назв) з ГАК – це книги, які вибули з фонду бібліотеки.

Здійснено підбір 1626 карток по алфавіту та системі та вилучені з відповідних каталогів:

АК для учнів 5-11 кл. – 982 карт.

СК для учнів 5-11 кл. – 982 карт.

СК для уч. 2-4 кл. – 355 карт.

СК для дошк. Та уч. 1 кл. – 227 карт.

СК для к/д читання – 62 карт.

Проводилось поточне редагування систематичного каталогу для керівників дитячого читання, СК для читачів 2-4 класів, СК для дошкільників та учнів 1-х класів, абеткового каталогу.

Постійно ведеться робота з каталогами Відредаговано та перекласифіковано з ББК на УДК букви А-Б. Поновлено 36 паспортів (набір, друк) для службових каталогів.

У відділі комплектування та обробки документів регулярно ведеться облік документів про рух бібліотечного фонду, заповнення книги сумарного обліку та інвентарної книги.

Проаналізовано списки незадоволеного запиту читачів в районах області. Списки узагальнені та направлені в НБУ для дітей для подання пропозицій Державному комітету телебачення та радіомовлення України до перевидання цих книг видавництвами та включення їх до переліку книжкових видань, передбачених до випуску за державним замовленням. Перелік книг поданий за

розділами: 1.Класики української літератури; 2.Сучасні українські письменники; 3.Зарубіжні письменники (в т.ч. російські); 4.Тематична література; 5.Довідкові видання.

Проведена робота по впровадженню системи УДК в роботу бібліотеки:

- проведено виробниче навчання для працівників бібліотеки «Користування електронним каталогом «Бібліотека, версія 3»;
- проведено семінар-практикум для дитячих бібліотек міста «Універсальна десяткова класифікація: знайомимось, вивчаємо, впроваджуємо».

Для участі у Всеукраїнській конференції директорів обласних бібліотек для дітей «Сучасна бібліотека для дітей-платформа для культурного розвитку громади» підготовлено виступ з презентацією «Формування інформаційних ресурсів сучасної бібліотеки».

Крім того, працівниками відділу комплектування та обробки документів підготовлено 38 переглядів нової літератури, проведено виробниче навчання на тему «ТОП 10 найкращих книг 2019».

Велась робота по наповненні сайту: розроблено реклами найцікавіших книг із нових надходжень, постійно оновлювалась інформація у рубриках «Нові надходження 2019 р», «Автор дарує книгу», підготовлена детальна інформація про авторів, які вперше публікуються в даній рубриці: Тарас Циклиняк, Галина Христан, Оксана Жук, Богдан Хаварівський, Наталка Михно, Любов Прядко, Тарас Палій, Юрій Пелюшенко, Олександр Астаф'єв.

До Міжнародного дня дарування книг організовано акцію «Подаруй бібліотеці книгу». З метою реклами заходу розроблено 2 види паперової реклами, організовано виступ на місцевому телеканалі Т1 та на радіо 87.7 у програмі «Свята та традиції». В результаті фонди бібліотеки поповнились на 76 книг.

Оформлено підписку періодичних видань на II півріччя 2019 року (35 назв журналів та 8 назв газет) та на I півріччя 2020р. (35 назв журналів та 6 назв газет). Оформлена реєстраційна картотека періодики на 2019 рік. Подана інформація в ОУНБ про передплату періодичних видань на 2019р. для зведеної картотеки періодики на 2019р.

Велась робота в мережі Internet по перегляду сайтів видавництва, прайс – листів з метою відбору оптимальних джерел комплектування.

VI. Зберігання документних ресурсів

Протягом звітного року особливу увагу було приділено роботі із збереження бібліотечного фонду. Проводились заходи спрямовані на забезпечення активного використання бібліотечних фондів, шляхом організації вільного доступу до них користувачів та профілактичні заходи щодо збереження та запобігання псуванню документів, зокрема:

- очищення фонду основного книгосховища від застарілих та зношених документів;
- перегляд фонду відділів обслуговування на предмет виявлення дублетної літератури та видань, які потребують ремонту;

- бесіди з користувачами щодо збереження бібліотечного фонду та визначення критеріїв компенсації втрачених видань;
- контроль за своєчасним поверненням користувачами книг, особливо цінних видань шляхом ведення картотеки-індикатора цінних та рідкісних видань;
- організовано 7 переглядів та виставок літератури, з метою популяризації фондів основного книгосховища;
- переведено на УДК весь фонд художньої літератури;
- впорядковано фонд одного примірника.

Крім того, протягом року працівниками відділу книгозберігання, гігієни та реставрації фондів організовано 8 переглядів літератури «Увага, нові книги!», здійснено 49 підбірки книг та періодичних видань для оформлення книжкових виставок і тематичних полиць у відділах обслуговування користувачів, відремонтовано 102 примірники книг, надано 277 довідок про книги.

Протягом року працівниками відділу оформлено **10 книжкових виставок**:

- «Багатогранна діяльність Л.Крупи» (до 75-річчя з дня народження).
- «Книги, які заслуговують на увагу!»
- «Світова велич Т.Г.Шевченка» (до 205 річниці з дня народження).
- «Книги малятам, їхнім мамам і татам» (до Міжнародного дня захисту дітей).
- «Мудрість і чарівність казки» (до Тижня дитячого читання).
- «Ярослав Мудрий – інтелектуал Київської Русі» (1000 років від дня народження).
- «Книги знають усе!» (до Всеукраїнського дня бібліотек).
- «Віртуоз гумору О. Вишня» (до 130-річчя з дня народження).
- «Книги-ювіляри наших земляків» (в рамках Дня краєзнавства «Квітуй, мій краю, у вінку барвистім України»).
- «Феномен М.В.Матіос» (до 60-річчя з дня народження).

З метою **вивчення ефективності** використання книг розділів **58 Ботаніка та 59 Зоологія** здійснено аналіз наповненості та використання фонду даних розділів.

II. Програмно-проектна діяльність бібліотеки

Значна частина роботи з користувачами у 2019 році проводилась в рамках власних проектів та програм, а саме:

- «Територія Закону і права» (детально про заходи у розділі Морально-правова освіта дітей та підлітків с. 13);
- «Бібліотека обличчям до сім'ї» (Детально про заходи у розділі Діяльність на допомогу відродженню сімейного читання. Робота з батьками с. 28);
- «Від малюка до школяра» (Детально про заходи у додатку №
- «Конструкторського бюро бібліотекарів» (проект професійного партнерства обласних бібліотек для дітей Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської та Хмельницької областей) (Детально про заходи у додатку №

У I кварталі 2019 року діяльність бібліотеки була спрямована на проведення завершального етапу в рамках **проекту «Файне єднає»**, який

стартував у кінці 2017 року і реалізовується за сприяння Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні та фінансування ЄС.

В результаті співпраці з МОМ в Україні Тернопільська обласна бібліотека успішно реалізувала проект «Файне едне», що дозволило нам підвищити рівень популярності бібліотеки у громаді, значно покращити матеріально-технічну базу, якість надання послуг, розширити їх асортимент, враховуючи інтереси не тільки відвідувачів дітей, але й різних вікових та соціальних груп, які мають потребу у безкоштовних послугах.

За час дії проекту організовано низку соціальних заходів, які користуються попитом як серед місцевих мешканців, так і серед нових жителів «файного» міста.

Результати проекту в цифрах:

- Проведено заходів – 132;
- Щомісячно до організації та проведення заходів було задіяно 15 – 20 осіб;
- Залучено учасників – 3 825 осіб;
- Непрямих бенефіціарів – 7 500 осіб;
- З них ВПО – 1 239 осіб;
- Відео-сюжетів на телеканалах – 9;
- Радіо ефірів – 12;
- Опубліковано статей – 33: інтернет-видання – 28, друковані – 5;
- Долучено волонтерів – 29.

Впродовж багатьох років у книгозбірні проводиться робота із впровадження інноваційних послуг для дітей. Набутий досвід дає можливість бібліотекарям організовувати комплекс заходів, спрямованих на пізнання дитиною навколишнього світу, активізацію її пізнавальних можливостей та розвиток інтелектуального потенціалу.

Ранній розвиток малюка – це радісне і яскраве дитинство, наповнене веселими подіями, цікавими знайомствами, новими знаннями та вміннями, що закладає міцний фундамент на все подальше життя.

У 2019 році у ВО 1 – 4 кл. продовжувалась активна робота у проекті «Від малюка до школяра», спрямованому на всебічний розвиток маленької особистості, адаптацію дітей до дитячого садка і школи, навчання правилам поведінки в колективі, – отримання знань, вмінь і навичок, необхідних для кожного конкретного віку.

Заходи для дітей проводимо в ігровій формі, тому що гра – це особливий спосіб освоєння зовнішнього світу, який дозволяє зрозуміти, запам'ятати, систематизувати отриману інформацію на доступному рівні.

VIII. Використання інформаційних технологій

Тернопільська обласна бібліотека для дітей постійно реагує на зміни в суспільстві, трансформує свої функції задля максимального задоволення інформаційних запитів, потреб, інтересів користувачів, поліпшення бібліотечного обслуговування, розширюючи інноваційні форми діяльності, зокрема в напрямку впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Використання інтернет-ресурсів служить заповненню прогалин у

комплектуванні, оперативному пошуку різної інформації, урізноманітненню форм масової роботи бібліотек, соціальному партнерству книгозбірні.

Маючи у своєму розпорядженні понад 30 комп'ютерів, підключених до мережі інтернет, інтерактивну дошку та іншу мультимедійну техніку наша бібліотека має можливість надавати сучасні сервісні послуги: користування мережею інтернет, WI-FI, запис інформації на електронні носії, кольоровий та чорнобілий друк на принтері, сканування, копіювання документів. В цілому, використання сучасних технологій в обслуговуванні користувачів не тільки підвищує ефективність використання ресурсів книгозбірні, а й полегшує доступ користувача до інформації, підвищує престиж та привабливість бібліотеки.

У звітному році в інтернет центрі бібліотеки працювала «**IT-School**», в рамках якої відбувались заняття «Правила поведінки в мережі», «Що потрібно знати про комп'ютерні віруси та як їх уникнути», «Як відрізнити безпечний сайт від небезпечного», «Можливості сучасного комп'ютера», «Чому не варто ставити комп'ютер на перший план та забувати про мистецтво і книги», «Що таке диспетчер задач і для чого він створений?», «Секрети роботи комп'ютера», «Плюси та мінуси комп'ютерних ігор», «Чи переможе книгу комп'ютер, а бібліотеку інтернет?», «Штучний інтелект поряд з нами, правила поведінки з ним», «Електронна пошта як паспорт в інтернеті», «Ігри-розвивайки», організовано виставку ретро-техніки «З чого все починалось».

Працівниками Сектору інформаційних технологій та електронних ресурсів створено новий логотип бібліотеки, переведено формуляри з паперових у електронний варіант, що дозволило оптимізувати і пришвидшити роботу з обслуговування користувачів, на сайті бібліотеки створено нову рубрику «Електронний каталог», редаговано розділ «Наші партнери», до розділу «Про нас» додано 83 посилання на інтернет-публікації та 20 статей про бібліотеку що розміщувались в друкованих виданнях. Постійно проводилась робота із наповнення розділів «Професійні новини», «Нові надходження». У розділі «Автор дарує книгу» спільно з відділом комплектування та обробки документів створено 10 нових підрозділів, у розділі «Письменники-ювіляри» 53 біографії зарубіжних та українських авторів;

Крім того, велася постійна робота із наповнення розділу «Новини» інформацією про майбутні та проведені бібліотечні заходи (всього – 340) та продубльовано їх на сторінці Фейсбук, розроблено «Буклети», «Візитівки», «Бейджики» для відділів, здійснено підготовку та друк методичних та бібліографічних видань.

Популярними серед відвідувачів Сектору є заходи з використанням мультимедійного пристрою **Kinect Xbox 360**. У 2019 році активні заняття на «Kinect-майданчику» відвідали 187 користувачів.

Х. Управління колективом та матеріально-технічна база.

Організація управління. Соціальний розвиток колективу

Протягом звітнього року проводилась робота з розробки регламентуючої та технологічної документації:

- переглянуто та доповнено пакет документів про платні послуги;
- поновлено чинні та складено посадові інструкції на нових працівників;
- ознайомлено нових працівників з «Правилами внутрішнього трудового розпорядку».

Велась робота з підвищення кваліфікації працівників бібліотеки, зокрема:

- виробничі навчання «Книга року – ВВС», «Нові імена в українській літературі», огляди нових надходжень за державною програмою «Українська книга» та державною програмою розвитку та функціонування української мови, а також «Новинки літератури – 2019»
- огляди-презентації фахових видань;
- тренінги для нових працівників щодо пошуку інформації в ТОБД;
- звіти працівників бібліотеки про участь у конкурсах, тренінгах, навчальних поїздках;
- виробничі навчання з проблемних питань у структурних підрозділах.

На раді при директорі обговорювались такі питання:

- контроль та аналіз виконання основних показників та основних завдань, підведення підсумків роботи за місяць, квартал, рік;
- участь працівників бібліотеки у конкурсах та тренінгах;
- інформування працівників бібліотеки про оголошені гранти на кращий бібліотечний проект;
- аналіз та оцінка планово-звітної, технологічної документації, обговорення та вирішення проблем, визначення та вирішення перспективних напрямків діяльності закладу;
- аналіз семінарів, загальнобібліотечних заходів, творчих акцій;
- вирішення поточних питань.

Видавнича діяльність

Додаток № 1

№ п/п	Назва видання	Виконавець
1.	Аналітично-статистичний огляд «Бібліотеки для дітей Тернопільщини: рік 2018»	НМВ
2	Бібліографічна довідка «Речник серця на майдані долі» (серія «Наші славетні земляки»)	ІБВ
3.	Інформаційний бюлетень «28 років Незалежності – тисячоліття державності»	ІБВ
4.	<u>До Всеукраїнського Тижня дитячого читання</u> Інформаційні бюлетні «Топ-5 книг для підлітків», «Топ-5 книг, які потрібно прочитати»	ІБВ
5.	Інформаційний список «Нові надходження з теорії та методики виховання» (для класних керівників, вихователів загальноосвітніх шкіл м. Тернополя за 2019 рік.)	ІБВ
6.	Календар «Знаменні і пам'ятні дати 2020 року»	ІБВ

Заходи у рамках проєкту «Від малюка до школяра»

Ранній розвиток малюка – це радісне і яскраве дитинство, наповнене веселими подіями, цікавими знайомствами, новими знаннями та вміннями, що закладає міцний фундамент на все подальше життя. Бібліотекарі відділу організують комплекс заходів, спрямованих на пізнання дитиною навколишнього світу, активізацію її пізнавальних можливостей та розвиток інтелектуального потенціалу.

У 2019 році у відділі продовжував успішно реалізовуватися проєкт «Від малюка до школяра», спрямований на всебічний розвиток дошкільнят.

Протягом року у рамках проєкту проведено **60** заходів, кількість відвідувань – **735**: діти – **388**; дорослі – **347**.

Для «Бібліокіндерів» (1 – 3 роки) відбулося **36** заходів, які відвідали **439** учасників, серед них: діти – **224** осіб, дорослі – **215** осіб.

Заходи спрямовані на розвиток мовлення, дрібної моторики рук, сенсорики (органів чуття), логічного мислення, пам'яті, уваги та творчих здібностей, адаптацію дітей до дитячого садка:

Цикл розвиваючих ігор «Слідами М. Монтесорі» (ігри з крупами та піском)

Гра «Малюємо казку». З допомогою світла і піску (*планишет для пісочної анімації та терапії*) наші маленькі художники малювали сюжет улюбленої казочки. Піщана творчість є одним з найефективніших інструментів арт-терапії, адже розвиває і заспокоює одночасно.

Гра «Сортуємо макарони». Прислухаючись до порад бібліотекаря, маленькі пізнайчики вправно сортували різнобарвні макарони за формою і кольором, після чого розклали їх по зображених на малюнку лініях різних типів.

Гра «Нагодуй колобка». Він від баби втік і від діда втік... Втоmlений та голодний після довгих мандрів, улюбленець дівтори Колобок, «прикотився» і до нашої бібліотеки. Нагодувати рум'яного пустуна зголосились маленькі «Бібліокіндери». Набравши повні долоньки крупи, діти «пригостили» Колобка квасолькою, гречкою та кукурудзою, а заодно помасажували зернятами ручки та пальчики. Допитливі малюки також пригадали й інших персонажів казки «Колобок».

Гра «Пересипаємо ложкою». Гречані,

пшеничні, рисові, манні... Про відмінний смак і харчову цінність представників родини «злакових» ходять легенди. Але далеко не всі знають, що крупи є корисним, а головне – доступним матеріалом для розвиваючих ігор і навіть для масажу! Переконались у цьому і наймолодші читачі нашої бібліотеки, які взяли участь у грі «Пересипаємо ложкою». Спершу малюки насипали круп'яну суміш у скляночки, після чого масажували нею свої долоньки.

Гра «Чудове сито». Перед учасниками гри «Чудове сито» було розставлено великі посудини з піском та різнокольоровими гудзичками. Із допомогою невеличких ситечок, дітки пересіювали суміш таким чином, щоби у піску не залишилось жодного гудзичка.

Гра «Білочку годуємо – пальчики тренуємо». В дрібненькому піску білка погубила смачні лісові горішки. Завданням діточок було визбирати геть усі, аби руда красуня мала що їсти взимку. Збираючи горішки, діти несвідомо робили корисний піщаний масаж своїм пальчикам.

Гра «Сухий акваріум». Маленькі читасики з допомогою невеличких сачків діставали з піску різноманітних морських істот, а інколи навіть натрапляли на справжні підводні скарби, щиро радіючи кожній новій знахідці.

Гра «Веселі намистинки». Учасники гри виготовляли незвичайні прикраси. Бусинки для диво-біжутерії юні винахідники зробили із різнобарвних коктейльних паличок, розрізавши їх на маленькі шматочки.

Гра «Вилavimo з води». Ні для кого не секрет, що улюбленим хобі багатьох тернополян є риболовля. Цю традицію перейняли і наймолодші мешканці міста, завітавши до бібліотеки на гру «Вилavimo з води» із циклу розвиваючих занять за методикою М. Монтессорі. «Озброївшись» невеличкими ситечками, малюки вправно діставали із води яскраві фігурки, щиро радіючи кожній новій знахідці.

Так легко й весело пізнавати світ, крокуючи слідами М. Монтессорі!

Реалізувати свої творчі здібності наші відвідувачі мали можливість, взявши участь у наступних заходах.

Цикл заходів «Художня майстерня»

Малювання пальчиками – надзвичайно цікаве і

корисне заняття для малечі. Так народжуються перші художні шедеври, розвивається дрібна моторика, увага та логічне мислення. З допомогою фарб і власних рученьят юні художники малювали милі картини та композиції «Смачненькі овочі та фрукти», «Веселі звірята», «Осіній дощик», «Новорічні вогники на ялинці».

Малювання ватними паличками «Зимонька-зима». Наші найдрібніші читайлики малювали картину під назвою «Зимонька-зима». Для цієї поважної справи було використано аркуші паперу блакитного кольору, акварельні фарби і звичайнісінькі ватні палички. Картини вийшли фантастично красиві.

Малювання виделкою їжачка-хитрячка. Чого тільки не вигадася задля дитячої втіхи!

От і ми – вирішили здивувати наших читайликів, запросивши їх до веселої творчої майстерні. Тут на діток чекало цікаве завдання – намалювати для їжачка-хитрячка голчасту шубку з допомогою звичайнісіньких пластикових виделок. Малюки були в захопленні від цієї веселої і корисної гри, адже ніхто й не здогадувався, що так легко малювати дивовижні картини ось таким незвичайним способом.

Малювання листочками «Осіннє деревце». Дітки разом з матусями взяли участь в заході малювання листочками «Осіннє деревце». З допомогою фарб і справжнього листа, малюки створили для дерев «осінній гардероб».

«Умілі ручки» – майстерня з виготовлення аплікацій

Відчути себе справжніми чарівниками діти мали можливість відвідавши майстер-класи з виготовлення аплікацій: «Подарунок мамі», «Весела гусеничка», «Ватний сніговик», «Дерево одяг має – за сезоном одягає». Отримавши окремі деталі з кольорового паперу, клей, кольорові олівці та інші матеріали, потрібні для кожного майстер-класу дівчатка та хлопчики створювали чудові аплікації. В цьому їм зовсім тріішечки допомогли бібліотекарі...і матусі.

Творча студія «Маленькі скульптури» (виготовлення фігурок з пластиліну)

Знайомились з кольорами, бавились пластиліном, мріяли і творили. Ось так весело провели час дітлахи, які взяли участь в творчорозвивальному занятті «Маленькі скульптори». Ліпити різноманітні фігурки з пластиліну Play-Doh – виявилось одним задоволенням, адже матеріал цей податливий, надзвичайно приємний на колір і дотик, а головне – діє як антистрес.

Пісочний вернісаж (заняття з кінетичним піском)

М'якенький, податливий і надзвичайно приємний на дотик, а ліпити з нього можна що завгодно – це кінетичний, або як ще кажуть – живий пісок. Із ним «познайомились» маленькі відвідувачі заняття «Пісочна країна». Нашим улюбленим пізнайкам дуже сподобалось ліпити різноманітні фігурки та чудернацьких істот з незвичного, «слухняного» матеріалу.

Такі заняття творчого циклу допомагають малюкам розвивати художнє мислення, наполегливість та дрібну моторику рухів, малята вчаться розрізняти кольори та фігури, бути акуратними, уважними, точними.

Показ казок у ляльковому театрі «Відчиняє двері казка»

Не можливо уявити собі щасливого дитинства без її величності – казки. Зазвичай, ми «знайомимось» з казочкою, читаючи, або слухаючи її. А от наші «Чомусики» зіграли казки «Рукавичка» та «Ріпка» з допомогою пальчикового лялькового театру, використавши у якості сценарію книжечки з однойменними назвами. Вистави видались напрочуд цікавими та емоційними, а хтось навіть задумався над майбутньою професією – актора, сценариста, чи може бібліотекаря:)

Пізнавально-розвиваючі ігри

Гра «Сорока». Чого взимку нам бракує найбільше? Мабуть сонячного тепла і дзвінкого пташиного щебету. Та є серед «пернатих» сміливці, яким не страшний зимовий холод. Чи не найяскравішою представницею цих смільчаків є сорока-білобока. Саме про цю пташку розповіли бібліотекарі маленьким учасникам розвиваючої гри «Сорока». Дітки розглядали зображення пташки, обговорювали особливості поведінки, раціон «строкатої красуні». А оскільки сорока любить усе яскраве й блискуче, то малюки виготовили для неї «сяючі іграшки» з пластикових фігурок та фольги.

Гра «Чарівний кошик». Осінь – найбагатша пора року, погребі та клуні повняться різноманітними смачними і корисними плодами. Невеличкий врожай у «Чарівний кошик» зібрали і наші най-найменші читачі. Разом із бібліотекарем дітки виймали з кошика овочі та фрукти, обговорювали колір, форму і корисні властивості «осінніх дарів».

Гра «Відшукай пару». Інколи буває – загубиш якусь річ і шукаєш її увесь день. Такі випадки дуже рідко, або й зовсім не трапляються з людьми, які вміють давати лад предметам і все ставлять на свої місця. Виробленню такої позитивної риси було присвячене розвиваюче заняття «Відшукай пару». В цілковитому гармидері, малюкам потрібно було віднайти загублені речі і дібрати до них пари.

Гра «Мами-дитинчата». Наймолодші читачі взяли участь у заході під назвою «Мами-дитинчата». Відповідно до правил гри, діти розглядали на картинці ту чи іншу тваринку, казали хто це такий, а потім називали їхніх малюків-дитинчат. Малюки по-своєму кумедно називали тваринку, а також намагались імітувати «мову звірів», чим дуже потішили своїх матусь та присутніх на заході працівників бібліотеки.

Гра «Паперові кульки і равлики». Дрібна моторика рук – надважлива складова повноцінного та всестороннього розвитку малечі. Це добре відомо усім начитаним просунутим матусям, тому разом зі своїми карапузиками вони радо відвідують наші розвивальні заняття. На цей раз ми виготовляли милого равлика – розфарбовували його тулуб і прикрашали хатинку-черепашку шматочками паперу, який дітки самотужки відщипували і зіжмякували

пальчиками, надаючи форми м'ячика.

Розвиваюча гра «Веселі прищіпки».

Сонечко гаряче та лагідне. Воно зігріває всіх, посилаючи тепло через свої промінці. Але що робити, коли вони десь загубилися? Наші читачики вирішили допомогти сонцю. Спершу їм довелося пройти нелегкі випробування – подолати тунель темряви, дістати «промінчики» (жовті прищіпки) і прикріпити їх до сонечка (жовтий кружечок із картону).

Гра «Зайчик шубку поміняв: зиму-зимоньку стрічав». З приходом зими усі зайці сушать собі голову над тим, як застатись харчами, вижити у найсуворішу пору, схватись від хижака і таке інше. Наші най-найменші читайлики вирішили допомогти вуханям, змайструвавши для них білу тепленьку шубку, яка не лише зігріє у хуртовину, але й допоможе схватись поміж сніговими кучугурами від небезпеки.

Гра «Диво калюжа». Ця вправа має велике виховне значення: дитина, яка пролила щось, зможе прибрати за собою. Це покаже малюкові, що безвихідних ситуацій не буває – що б не сталось, все можна виправити. Спочатку малюкам показали як переносити губкою воду з однієї тарілки в іншу, тоді поставили дві тарілки: одна з невеликою кількістю води, інша - порожня. Діти із захопленням набирали губкою воду в одній тарілці і віджимали над іншою, і намагались це

робити так, щоб з губки не капало на стіл. Проте, попри всі зусилля, робити це акуратно не всім вдалося, і ще з більшим захопленням малеча витерла калюжу, зібравши її губкою.

Гра «Улюблені звірята». Чи можна уявити собі життя без тварин? Мабуть що ні. Чотирилапі пухнастики і пернаті гостродзьобики, милі і не надто симпатичні, миролюбні і вкрай небезпечні – усі вони однаково є часточкою нашої чудової природи. Чимало тваринок, а точніше – їх іграшкових копій, живе і в нашій бібліотеці. З ними і познайомились маленькі читайлики під час гри «Улюблені звірята». Найбільше вражень у малечі викликала гра-новинка «Музичні пазли», бавлячись якою, дітки вивчали «мову» звірят і знайомились з силуєтами.

Традиційно, кожне заняття з наймолодшими відвідувачами завершувалося веселою **руханкою** під найпопулярніші дитячі пісеньки.

Для «Бібліознажок» (4 – 6 років) проведено 24 заходи, які відвідали 439 учасників, серед них: діти – 224 особи, дорослі – 215 осіб.

Заходи для дітей цього віку спрямовані на розвиток пам'яті, уваги, уяви, логічного мислення, математичних навичок, розвиток мовлення, читання, творчих здібностей та психологічну підготовку до навчання.

В рамках реалізації проекту для малюків проведено наступні заходи.

Бібліочитання

До Різдва Христового

Бібліочитання «Фея Різдва». Українські зимові свята найвеселіші і найбагатші? Це мабуть через те, що у нас найкращі традиції, наймелодійніші колядки і аж цілих два Святвечори! І яка ж невидима сила допомагає нашим господарям в передсвяткові дні впоратись з численними хатніми справами? Про це та багато іншого дізнались маленькі учасники бібліочитань, які ознайомились з оповіданням Діани Ангельської «Фея Різдва». Ще більше різдвяних таємниць відкрились перед читайликами під час виконання цікавих завдань книги «Що приховує Різдво» із серії «Новорічний вімельбух».

До Всесвітнього Дня щастя

Читання казки «Про щастя». Кольорова кімната, цукерковий суп, улюблені звірята і перегляд мультфільму – так пройшов День щастя у наших маленьких читайликів. З повчальної казки-притчі дітлахи дізнались, що шукати щастя не потрібно – воно завжди поруч. Просто потрібно навчитись бачити його у буденних речах, в людях і навіть у самому собі.

До Всесвітнього Дня бібліотек

Літературна вікторина «З якої я казки?». **Пальчиковий театр «Ріпка».** Перевтілитись в героя улюбленої казки – мрія кожної дитини. У наших читачів вона збулася! Дітки спробували акторського ремесла, зігравши персонажів казки «Ріпка» в ролях та з допомогою пальчикового театру. Упізнати героїв вистави можна було за елементами атрибутів, як-от капелюх, хустка, намисто. Крім того, дітки разом із бібліотекарем

обговорили й інші улюблені народні казки та взяли участь у веселій літературній вікторині «З якої я казки?».

Природознавчі мандрівки

«Веселі пінгвіни». Наші маленькі читайлики, які сміливо крокують проектом «Від малюка до школяра» «знайомились» із найпозитивнішими мешканцями холодної Півночі – пінгвінами, читали про них книжки і малювали веселі картини.

Пізнавальна мандрівка «Хто, хто на подвір'ї живе?». Працівники відділу запросили діток до веселої літньої пригоди і влаштували для них пізнавальну мандрівку під назвою «Хто, хто на подвір'ї живе».

З допомогою бібліотекаря, дітки пригадали усіх можливих мешканців бабусинового двору, дізнались цікаві факти про них, відгадували відео-загадки, а також читали книжечку «Бабусина господа» Катерини Михаліциної. А тим часом, матусі релаксували і знайомились з цікавою літературою про розвиток та виховання дитини. Пізнавальна мандрівка завершилась дружнім спілкуванням та цукеркопіданням.

До Всесвітнього Дня океанів

Інформ-хвилинка «Де живе медуза?» + Майстер-клас «Зуза Медуза»

Разом із читайликами ми спробували перенестись на сонячне узбережжя океану і дізнатись дещо про його мешканців. У цьому нам допоміг цікавий журнал для найменших «Пізнайко», присвячений морській тематиці. А ще – ми робили диво-аплікацію «Зуза-медуза» і слухали розповідь бібліотекаря про цю загадкову істоту.

«Дино-день» у книгозбірні. У нашій книгозбірні назбиралось дуже багато цікавих книжечок про динозаврів і ми вирішили розповісти про них маленьким читачам, організувавши у відділі «Дино-день». Дітки захоплено слухали розповідь бібліотекаря про їх велетенські розміри і спосіб життя, роздивлялись зображення чудернацьких істот. Справжніми археологами малюки відчували себе, складаючи скелети давніх тварин і виготовляючи 3D копію динозавра з паперу. Завершився захід дружнім читанням-реготанням книжечки «Жахлива перукарня».

До Міжнародного дня захисту тварин

Віртуальний зоопарк «Дивовижний світ тварин».

Наші читачі побували у віртуальному зоопарку «Дивовижний світ тварин». Дітки дізнавались найцікавіші факти про чотирилапих, а також доповнювали ілюстрації чудової книжечки Ольвії Косно «Моя книга природи» з допомогою наліпок. Сповнені яскравих вражень від «мандрівки», дітки разом з бібліотекарем потрудились у майстерні «Працьовиті рученята» і виготовили мегапозитивного павича.

«З якого дерева листячко?». На одному із заходів ми разом з читайликами перевтілились у ботаніків. Під час природознавчої мандрівки, ми збирали різноманітні листочки, горішки, ягідки і колючки, а потім вирішували, з якого вони дерева. Ще більше про різні рослини, їх особливості та властивості, а також про їхніх найкращих друзів – пташок, комах, тварин, нам «розповіла» дивовижна книга Катерини Михаліциної «Хто росте у парку» від Видавництва Старого Лева.

Народознавчі мандрівки

«Українські майстри та їх вироби»

(знайомство укр. нар. ремеслами). Ткацтво, гончарство, ковальство, різьбярство, лозоплетіння – хіба не ці народні ремесла поклали початок сучасним текстильній, керамічній, металургійній та іншим галузям промисловості? Про перших українських майстрів та їх вироби дізнались читайлики під час народознавчого заняття, що пройшло у відділі. Малюки не лише знайомились з особливостями різних ремесел, але й пробували на дотик речі, виготовлені справжніми майстрами.

До Великодніх свят

Година народознавства «Про що говорить писаночка?».

Дітки дізнались, що символізує писанка, які кольори й малюнки використовували наші предки для її розпису і яке значення для них мав цей великодній атрибут. В рамках народознавчої години також відбувся майстер-клас декорування пасхальних яєць у техніці «декупаж». Захід завершився дружнім читанням казки Світлани Прудник «Пасочка».

Виготовлення

підкови-оберегу з насіння рослин «Домашній оберіг».

Чергове заняття маленьких «Бібліознажок» пройшло надзвичайно цікаво, пізнавально та продуктивно. Дітки не лише дізналися про найдревніший амулет щастя та удачі – оберіг, а й собі створили підкову-оберіг для дому.

До Дня святого Миколая

Мультимедійна мандрівка «Іде з янголом маленьким Святий Миколай». Ніч з 18 на 19 грудня дуже особлива. Ніч, коли вся українська дівора (та й дорослі теж ;)) завмирає в очікуванні див від Святого Миколая. Чим особливий Чудотворець? Яка його місія на землі? І що потрібно робити, аби отримати такі бажані подарунки? Відповіді на усі ці питання отримали наші маленькі читачі під час мультимедійної мандрівки під назвою «Іде з янголом маленьким Святий Миколай». А ще, разом із бібліотекарем дітки почитали найцікавіші книжки про Миколая Чудотворця.

Цикл пізнавальних заходів

До Дня рідної мови

Мовознавча година «Сова і чарівні слова». 21 лютого увесь світ відзначає День рідної мови. А це чудова нагода помилуватись, ба навіть похизуватись національним скарбом, яким для нас, українців, є мова. Але які ж слова у нашій мові найчарівніші? Про це ми спитали в мудрої Тітоньки Сови, яка стала головною героїнею мовознавчої години для малих читайликів. У дружньому колі дізнавались найцікавіші факти про українську мову, вивчали Абетку і вправлялись у майстерності читання скоромовок.

Чи не найбільше малечі сподобалось «блукати» лабіринтом з літер та бавитись в інтерактивну гру «Мишеняткова абетка».

Година професій «Всі професії важливі». Усі професії важливі - такої спільної думки ми з читачами дійшли під час години професій, що відбулась в рамках проекту «Від малюка до школяра». Як виглядає лікар, поліціант, учитель, кухар і чим особливі ці люди, діти дізнались під час заняття. А ще – малюки розповідали про те, ким

працюють їхні батьки, родичі, виконували цікаві завдання на інтерактивній дошці і мріяли про майбутню професію.

До Всесвітнього дня дитини

Розважальна вікторина «Барвиста райдуга дитинство». Цукерковий суп, Кольорова кімната, ігри «Плутанина», «Детектив» та «Хитра лисиця», а ще – казкова вікторина на визначення найактивнішого та найуважнішого читайлика – ось так відсвяткували наші найменші користувачі своє офіційне свято – Всесвітній день дитини. А ще, бібліотекарі влаштували для «винуватців свята» таке собі інтелектуальне частування. Ласуючи печивом «Алфавіт», діти мали сказати слово, перша буква якого співпадала б з обраною літерою.

В рамках творчої майстерні «Талановиті пальчики»

До Дня святого Валентина

Майстер-клас із виготовлення вітальної листівки «Валентинка-бедрик»

Агов, бешкетниця-любов!
Так-так, тобі кидаємо ми виклик!
Чи, думаєш, іще не звикли?
Ще рано, бо іще ж малі?
Та ні! Послухай но, любов!
Ми тут зібрались, бо напевно,
життя без тебе є даремним.
Вчимося змалечку любити,
з любов'ю – краще в світі жити!

Найпрекрасніше з почуттів, надихнуло нас на створення неймовірно красивих «валентинок-бедриків» і на читання книжечок про перше кохання.

До Всесвітнього дня Дитячої книги

Майстер-клас із виготовлення книжкової закладки «Funny face». До Всесвітнього Дня дитячої книги маленькі читачі бібліотеки взяли участь у майстер-класі з виготовлення книжкової закладки «Funny face». Після завершення майстер-класу дітки прослухали захоплюючу історію Лоренцо Паулі та Катрін Шерер «Лисичка йде до бібліотеки».

До Дня матері

Майстер-клас «Квіти для матері». Напередодні найзворушливішого травневого свята – Дня матері, наші читачі виготовили милі квіти, використавши для роботи шматки кольорового фетру і коктейльні соломинки. Матусі були у захваті від таких незвичайних букетиків. Майстер-клас завершився читанням захопливої книги, а також теплими обіймами і ніжними поцілунками.

Майстер-клас із виготовлення фігурки з пластиліну «Равлик».

Замість фарб – пластилін, замість пензлів – пальчики. Так виглядає наш, бібліотечний, світ навиворіт. А його головними героями стали наймолодші читачі, яких дуже зацікавило магічне слово «пластилінографія» і було вирішено будь що спробувати себе у цьому новому виді творчості. І хоч робота була не з легких, проте результат виправдав найкращі очікування.

До Всесвітнього дня гудзиків

Виготовлення творчої картини з гудзиків «По гудзичку зі світу». До Всесвітнього дня гудзиків для найменших читайликів бібліотекарі провели мега крутий

майстер-клас з виготовлення картини «По гудзичку зі світу». Спершу дітки послушали цікаву розповідь про історію гудзиків, дізнались про існування цілої «гудзичкової» науки – філобутоністики, а також послушали «казку від тата» про слоника на ім'я Гудзик у виконанні Віктора Павліка. Ну а потім було найцікавіше! З допомогою паперу, фетру, клею і звичайнісіньких гудзиків, діти виготовили життєрадісні картинки.

Майстер-клас із виготовлення новорічної прикраси для інтер'єру «Сніжинка-балеринка». Сніжинки схожі на крихітних тендітних балеринок, тому для маленьких відвідувачів ми влаштували атмосферний майстер-клас з виготовлення новорічної прикраси для інтер'єру «Сніжинка-балеринка». Разом із бібліотекарем дітки вирізали з паперу силует балерини, а також виготовили для неї незвичайну пачку – у вигляді сніжинки-витинанки. З допомогою мотузочки, наша балерина немовби пурхає у повітрі, нагадуючи легку і тендітну сніжинку.

Пісочна анімація

Малювання пісочних композицій «Володарі піску». Сонце, хвилі, пісок... Хто не мріє у спеку опинитись на шовковистому узбережжі моря? Разом із читайликами, ми трішки наблизили мрію до реальності, спробувавши себе у такому релаксовому виді творчості, як пісочна анімація. Освоїти і краще зрозуміти дану техніку, нам допомогли спеціальні відеоролики, хоча для створення «піщаної картини» – достатньо уяви і

фантазії малюючого. Це просто неймовірне відчуття, коли з допомогою власних долоньок, пальчиків, кулачків – ти можеш створювати дивовижні картини!

Важливим моментом у роботі проекту «Від малюка до школяра» є також активна участь дорослих у заходах, адже, спільні заняття дітей з батьками, спільні читання книг, спільні розвиваючі, пізнавальні, рольові ігри сприяють більш активному інтелектуальному розвитку малюків.

Скорочення, вживані в тексті

ТОБД – Тернопільська обласна бібліотека для дітей

ВО 1–4 кл. – відділ обслуговування дошкільників та учнів 1–4 класів

ВО 5–11 кл. – відділ обслуговування учнів 5–11 класів

СМ – сектор мистецтв

НМВ – науково-методичний відділ

ІБВ – інформаційно-бібліографічний відділ

ВКОД – відділ комплектування та обробки документів

ВЗіРФ – відділ зберігання і реставрації фондів

СІТЕР – сектор інформаційних технологій та електронних ресурсів